KONEC SVĚTA A BUDOUCÍ BLAŽENOST

Zdeněk Vojtíšek

K člověku patří pohled do budoucnosti, a tedy naděje, neboť především díky naději je možné zvládnout přítomné obtíže. A i kdyby se je zvládnout nepodařilo, je tu zase naděje, která člověka přes potíže tohoto světa přenáší do oblastí, kde už žádné obtíže nejsou. Tyto lidské naděje, které přesahují obzor smyslové zkušenosti, jsou pojmenovávány a živeny v duchovních tradicích. Ty obsahují a často bohatě rozvíjejí své *eschatologie*, tedy nauky o posledních věcech (řecky „eschata"). A eschatologické nauky (spíše ale jen jejich nepatrná část) jsou tématem posledního čísla časopisu Dingir v jeho 9. ročníku.

Na malé ploše (neboť více časopisecký článek nedovoluje) srovnává eschatologie světových náboženství **Ivan O. Štampach** a shledává shody a rozdíly. V článku jde o naději jednotlivce (o tzv. individuální eschatologii) i o světové závěrečné události. Pro takové pojetí kolektivní (světové) eschatologie, v němž je očekáván věk nebo říše pozemské blaženosti, se užívá pojem *milenialismus*. Tímto pojmem, základní typologií milenialismu a podobami mileniálních nadějí se zabývá **Zdeněk Vojtíšek** v ústředním článku tématu.

Některé mileniální naděje jsou apokalyptické. V běžné řeči tento pojem odkazuje na katastrofy, podobné těm, které jsou popsány v Apokalypse, v poslední knize křesťanského Nového zákona. „Apokalypsis" je prvním slovem této knihy a znamená „odhalení", „odkrytí" či „zjevení". Dramatické děje, které byly zjeveny křesťanu Janovi a které jsou v této knize obsaženy, mohou sloužit také jako nástroje sebepoznání. Tvrdí to ve svém článku psychoterapeut **Prokop Remeš**, který s těmito příběhy ve své praxi pracuje.

Rozsah časopisu dovolil podrobnější články jenom o dvou významných mileniálních hnutích: **Adam Fišer** připomíná okolnosti vzniku křesťanského adventního hnutí a sleduje jeho nejživější větev - Církev adventistů sedmého dne - až do současnosti. Profesor Univerzity Karlovy **Vladimír Sadek** zase krátce shrnuje mohutné židovské mesiášské hnutí Šabtaje Cvi.

S tématem tentokrát souzní nejen rozhovor, v němž mariánské mileniální očekávání představuje vydavatel a organizátor František Mráček. Nebyl v tom žádný redakční záměr, ale k tématu se více či méně vztahují téměř všechny další články tohoto čísla: mileniální očekávání, spjatá s českým národem, měla mystička Alma Excelsior, o níž pojednává článek na následujících stranách. Ze silného očekávání brzkého druhého příchodu Krista vyrostlo hnutí uzavřených bratří i hnutí Víry, o nichž se zmiňuje domácí rubrika. Mileniálními motivy je ale prodchnuta i dalajlamova mise na Západ, zmíněná v rubrice „události". Tak bychom mohli pokračovat, ale i z tohoto výčtu je jasné, že s milenialismem se můžeme setkat doslova na každém kroku. Po přečtení tohoto Dingiru si to možná budeme trochu více uvědomovat. ■

PhDr. **Zdeněk Vojtíšek** (*1963) je odborným asistentem na Husitské teologické fakultě UK a šéfredaktorem časopisu Dingir.

DINGIR PŘIPRAVUJE JIŽ 10. ROČNÍK

a stále má co říci: pracuje na článcích o hnutí Hare Krišna, o současné české mystice, o fundamentalismu, o Theosofické společnosti a jejích dědicích, o hnutí Víry a o mnoha dalších fenoménech současné náboženské scény.

Objednávky čtvrtletníku DINGIR vyřizuje zásilková služba SEND (225 985 225, http://www.send.cz, administrace@send.cz).

VSTUPTE DO 10. ROČNÍKU S NÍM

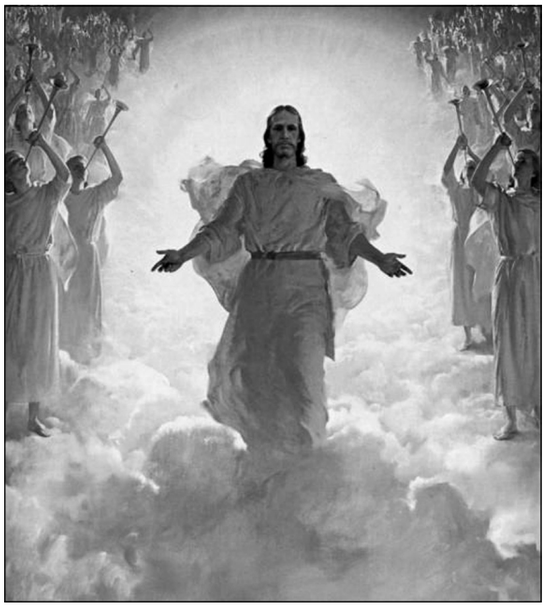

OBSAH

Konec světa a budoucí blaženost 109
(Zdeněk Vojtíšek)
Ve znamení filadelfické kultury *(Robert Bezděk)* .. 110

Zahraničí

Ruská pravoslavná církev v zahraničí 114
(Karel Spal)
Špatný zákon kazí dobré mravy 116
(Zdeněk Vojtíšek)

Z domova

Boží muž Ulf Ekman *(Leoš Kyša)* 118
Skutečně uzavření *(Pavel Hanych)* 120

Téma

Konce a začátky v náboženstvích světa 122
(Ivan O. Štampach)
Nadcházející věk blaženosti *(Zdeněk Vojtíšek)* 124
Hlubinně analytický výklad Apokalypsy 127
(Prokop Remeš)
Jsou adventisté ještě adventisté? *(Adam Fišer)* ... 129
Falešný mesiáš Šabtaj Cvi *(Vladimír Sadek)* 132

Rozhovor

Po velkém trápení přijde šťastná epocha 134
Rozhovor s Františkem Mráčkem
(Martin Kořínek, Miloš Mrázek a Vojtěch Tutr)

Info-servis 136

Události 138

Recenze 140

Reflexe 144

Dopisy 144

Zodiakální škola Almy Excelsior - moravská varianta Steinerovy antroposofie

VE ZNAMENÍ FILADELFICKÉ KULTURY

Robert Bezděk

Na přelomu 20. a 30. let 20. století vznikla v Boskovicích esoterní náboženská skupina s názvem Zodiakální škola. Její zakladatelka psala pod spirituálním pseudonymem Alma Excelsior. Svou duchovní nauku koncipovala především na základě antroposofie Rudolfa Steinera. Jednotlivé antroposofické představy doplnila vlastními duchovními vizemi a prožitky a ve shodě s nimi je také interpretovala.

Své stoupence má Alma Excelsior v rámci Zodiakální školy i mimo ni také v současnosti. Mediálně nejznámější osobností z prostředí této skupiny byl (a zřejmě ještě stále je) bývalý moderátor předpovědi počasí Ján Zákopčaník. Z veřejně publikujících osob se k odkazu Almy Excelsior hlásí František Venzara a Karel Funk. I oni však zmiňují pouze vybrané aspekty její nauky. Větší část učení i rituálů Zodiakální školy je stále před veřejností utajována z obavy před nepochopením, zkreslováním či zesměšňováním.

Alma Excelsior

Alma Excelsior se narodila jako Marie Formánková 2. listopadu 1887 v Brně. V roce 1906 se provdala za profesora brněnského gymnázia Jana Kubištu. Manželství se však pro ni stalo utrpením, uvažovala dokonce o sebevraždě a později tuto svou životní periodu charakterizovala jako „mystickou smrt“. Po manželově úmrtí v bojích první světové války se rozhodla věnovat výtvarné činnosti. Své malířské schopnosti začala v roce 1918 rozvíjet pod vedením kyjovské akademické malířky Marie Gardavské (1871-1937). Obě ženy se na podzim roku 1918 při společném duchovním zážitku na Hostýně sblížily a začaly společně žít v Boskovicích. Zde také Alma Excelsior získávala své první významnější duchovní vize, začala psát své knihy a působit jako duchovní učitelka pro postupně se rozrůstající kruh žáků. V roce 1927 Gardavská Almu Excelsior opustila, neboť nesouhlasila s interpretací jejích vizí a další soužití se ukázalo jako nemožné. V témže roce se Kubištová sblížila s příznivcem svého učení Janem Dlabalem, který se postupně v rámci systému nauky stával stále důležitější osobou. Alma Excelsior zemřela 29. července 1956 v Brně.[1]

Alma Excelsior za svůj život napsala celkem několik desítek různě rozsáhlých prací. Nebyly ovšem publikovány veřejně, nýbrž její příznivci je rozmnožovali v desítkách kusů jako číslované strojopisy pro vlastní potřebu. Teprve v 90. letech vydal František Venzara knižně tři její tituly.[2] Spisy Almy Excelsior lze podle obsahu rozdělit do několika okruhů. Pro poznání nauky Zodiakální školy jsou důležitá především pojednání o stvoření, vývoji a struktuře světa a člověka. Tento okruh často bez výraznějších změn přejímá a kopíruje příslušná spirituální schémata teosofie a antroposofie.

Dalším nosným tématem několika strojopisů je význam českého národa a zdejšího geografického prostoru pro nastávající duchovní epochu. I zde je inspiračním zdrojem antroposofie, konkrétně Steinerova dílčí zmínka o významné spirituální úloze Slovanů v budoucnosti. K pochopení myšlenkového světa Almy Excelsior je také důležitá skupina spisů, jejímž obsahem jsou její vlastní duchovní vize a prožitky. Menší počet strojopisů obsahuje modlitby, mantry, magické průpovědi a popisy určitých rituálů pro stoupence Zodiakální školy.

Většina titulů se ovšem věnuje značně detailním popisům jednotlivých oblastí zodiakálního systému a působení zdejších duchovních bytostí v souvislosti s duchovním vývojem žáků školy. Tyto práce s výraznými astrologickými asociacemi fakticky jen doplňují a rozšiřují základní témata předchozích zmíněných okruhů. Některé spisy Almy Excelsior jsou výrazně didaktické, kladou důraz na systematické výčty a formálně se blíží vědeckému stylu. Jiné jsou plné poetického patosu a barvitých fantastických obrazů. To platí obzvláště o vizionářsky zaměřených spisech. Celkově jsou tyto spisy často zahlceny vzájemně nesouvisejícími informacemi. Autorka mnohdy odbíhá od hlavního tématu a dělá odbočky takovým způsobem, že velmi znesnadňuje orientaci v daném díle.

Alma Excelsior.

Specifické dílo Almy Excelsior si v českých zemích našlo sice řadu příznivců, ovšem mezi ostatními „esoteriky“ se příliš dobré reputaci netěší. Za všechny je možné citovat názor popularizátora hermetických nauk Milana Nakonečného: „Autorka (Alma Excelsior) byla osudem těžce zkoušená a nepochybně povahově ušlechtilá žena, ale její literární projevy jsou fantasmagorie, obsahující nespojené fragmenty z různých esoterických systémů.“[3] Také čeští antroposofové její názory vesměs odmítají nebo zcela ignorují.

Tajná duchovní věda

Alma Excelsior charakterizovala svou nauku jako *tajnou* či *duchovní vědu*. Definovala ji jako zkoumání duchovních zákonů

neviditelného (nadsmyslového) světa, jenž svým působením umožnil vznik a vývoj světa viditelného (zjevného). Exaktní vědu pokládala za svého druhu méněcennou, protože vychází pouze z lidských zkušeností a chybí jí hlubší přesah. Příliš prý pracuje s pouhými „hypotézami a předpoklady", zatímco duchovní věda získává přímé poznání z duchovních světů bez pokusů. Jako formy spojení s duchovními světy rozlišovala po vzoru Steinera *imaginaci* v podobě „vidění obrazů", *inspiraci* jako „slyšení Slova od duchovních bytostí" a *intuici* ve smyslu vnímání duchovních tvůrčích sil. Orgány duchovního poznání označovala Alma Excelsior stejně jako teosofové a antroposofové pojmem *lotusy* (nikoli lotosy) a podrobně propracovala různá schémata jejich vývoje a působení.[4]

Alma Excelsior stejně jako Steiner věřila, že k opakovaným vtělením nedochází pouze u živých bytostí, ale také u planet. Minulá i budoucí vtělení Země v celkovém počtu sedmi nazývala *kosmickými dny*. Sedm kosmických dní a šest *nocí* (pauzy mezi jednotlivými vtěleními) tvoří jednu *Manvantaru*. Sedm těchto celků zase dává dohromady jednu *Manumanvantaru* se čtyřiceti devíti dny a toto seskupování do stále rozsáhlejších celků pokračuje opakovanými násobky čísla sedm až k jedné *Taovestromanvantaře*. Těch je opět sedm a jedna se skládá z 5 764 801 kosmických dnů.[5] Alma Excelsior tak oproti Steinerovi nastínila ještě mohutnější obraz kosmických dějin, který ovšem už dále nespecifikovala.

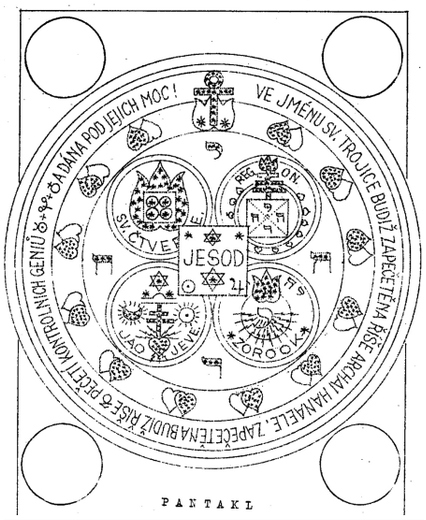

„Pantakl čili velká pečeť kontrolních Geniů hierarchických bytostí domů Kozoroha." Pantakly v Zodiakální škole představují pečetě, střežící vstup do určitých duchovních úrovní. Jde o magické obrazce, které se používaly při rituálech a také k ochraně členů školy.

Svými přesnými výčty trvání jednotlivých epoch a jejich množstvím se spíše blíží teosofickým a indickým kosmologickým představám.

V současné (v pořadí čtvrté) zemské inkarnaci rozlišovala Alma Excelsior opět jako Steiner sedm hlavních dob: v minulosti - polární, hyperborejskou, lemurskou, atlantskou, v současnosti - árijskou, a v budoucnosti dobu sedmi pečetí a dobu sedmi pozounů. Označovala je jako *zemské epochy*. U páté doby dala přednost staršímu teosofickému označení *árijská* místo Steinerovy doby poatlantské. V jejím rámci stejně jako Steiner líčila vývoj od indické kultury přes perskou, egyptskou, latinskořeckou až po anglo-sasko-germánskou. Zatímco však Steiner počítal s existencí této kultury až do roku 3 573, Alma Excelsior už byla přesvědčena o začátku šesté kultury v rámci árijské doby. Označovala ji většinou jako *Filadelfickou kulturu Slovanskou*.

Počátek této slovanské epochy spojila Alma Excelsior s konkrétní historickou událostí prohlášení samostatnosti malých evropských národů na kongresu v americké Philadephii 23. října 1918. „Apokalyptickou pečetí" šesté kultury zde měl svým projevem zlomit první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk.[6] Cílem této kultury má být „rozvinutí slovanského impulsu sbratření národů a ustanovení království božího na zemi jako projevu svobody a míru". Církev ve Filadelfii, uvedená ve Zjevení Janově,[7] má představovat duchovní nauku této doby, jejíž podstatou je „sbratření všech ve vědomí Všelásky". Zatímco rysem předchozí kultury bylo racionální myšlení, nyní nastává období lásky. Slované mají pro tuto úlohu vzhledem ke svým předchozím inkarnačním zkušenostem nejvhodnější povahu, která se vyznačuje „poddajností, měkkostí i nadšením".[8]

V Čechách a na Moravě byly podle Almy Excelsior uchovány ojedinělé duchovní síly, které se vztahují k „prasemitskému" etniku, jež stálo i podle Steinera u zrodu nynější doby árijské. Tuto kontinuitu mělo ztělesňovat dlouhotrvající židovské osídlení obzvláště v Praze a Boskovicích. Mezi židovské obyvatele Boskovic se dokonce měli inkarnovat strážci Archy úmluvy a někteří starozákonní proroci. Také lva z českého státního znaku vnímala v souvislosti se zodiakálním znamením Lva, které má vládnout současné zemské inkarnaci. Tvar lva nacházela i v reliéfu tehdejší ČSR, jehož ocas v podobě Podkarpatské Rusi měl směřovat do oblasti jižního Ruska, jako místa

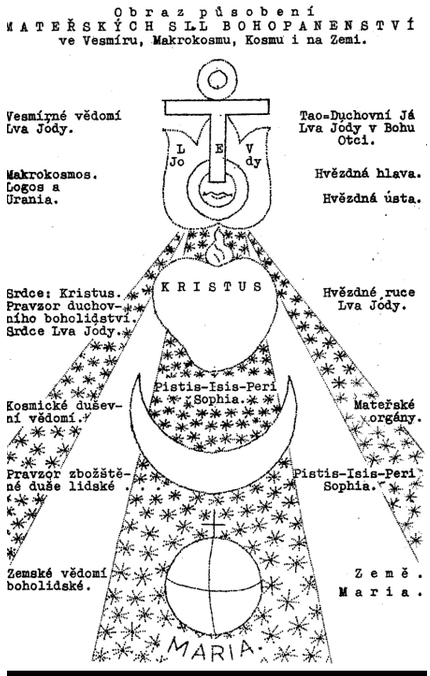

Božská hierarchie podle Almy Excelsior.

zrodu příštího duchovního centra. Čechy pak mají být přímořskou výspou nastávající slovanské kultury, protože západní Evropa bude zaplavena vodou stejně jako kdysi Atlantida.[9]

Alma Excelsior ve svých spisech také vylíčila značně komplikovaný systém duchovního světa s množstvím různých, vzájemně se prostupujících, úrovní. V nich mají žít rozmanité duchovní bytosti, jejichž vzájemné hierarchické vztahy jsou neméně složité a nepřehledné. Jejich jména jsou často neobvyklými složeninami, převzatými z různých náboženství a jazyků. Nejvýše stojí odvěké bytí *Augmohathátor* (AUGM), neboli *ohnivé Tao*,[10] které se rozdělilo z neviditelného centra do sedmi *Trojplamenných*. Těchto sedm duchů či synů AUGM nazvala jménem *Vestrojáhve*. V každém z nich je přítomná „trojpodstata božské trojice" - Otce, Matky a Ducha svatého. Sedmým synem AUGM, stvořitelem jedné sedminy naší části vesmíru, je *Vestrojáhve Zakaj* (VJZ).

Alma Excelsior také často zmiňovala postavu *Pistis-Isis-Peri Sophia*, která ztělesňovala určitý nižší božský projev a mateřský princip. Jméno Pistis představuje aspekt moudrosti, Isis lásky a Peri síly. Označovala ji také jako „zodiakální pannu" a „božskou duševní bytost". Cítila se s ní zřejmě bytostně spřízněna, neboť P. I. P. Sophia ji také často provázela jako spirituální vůdce duchovními světy a vizemi. V kosmologic-

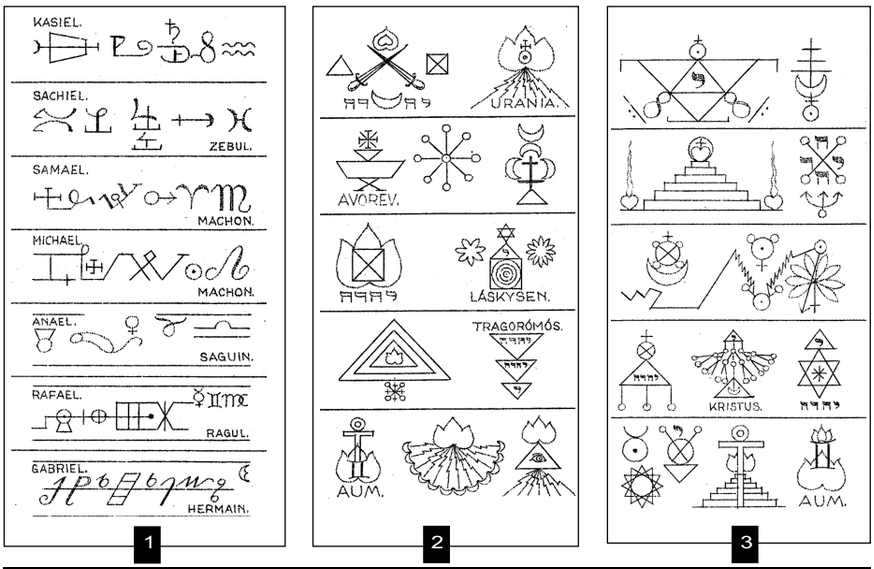

Signatury Zodiakální školy. Signatura (signum) je jakýsi „podpis“ či identifikační znak jednotlivých duchovních bytostí, prostřednictvím něhož je možné tyto bytosti vyvolat. 1 - „Tabulka magických sigen planetárních sedmi planet kosmického zřízení;“ 2 - „Tabulka magických sigen planetárních vládců, planetárních Geniů pěti planet makrokosmických“ a 3 - „Tabulka magických sigen planetárních duchů Formy, Geniů pěti planet makrokosmického zřízení“.

kých schématech Almy Excelsior se však také hojně objevují různí *Jáhvové*, *Géniové*, *Amenové*, ale též *Bódhisattvové* či *Buddhové*. Většinou vystupují ve skupinách po dvanácti nebo dvaceti čtyřech a žijí v různých sférách duchovního světa.[11]

Zodiakální škola

Zodiakální škola vždy působila ve skrytosti před vnějším světem. Je proto velmi obtížné zjistit cokoli o formě a obsahu její činnosti z minulosti i současnosti. Ze spisů Almy Excelsior lze vyčíst jen některé torzovité údaje. Ústředí Zodiakální školy bylo v Boskovicích, kde Alma Excelsior žila, přednášela a organizovala veškerou činnost. Občas přednášela i v Brně. Členové školy zřejmě především studovali její spisy, účastnili se jejích přednášek a společných i individuálních rituálů a modliteb. V rámci školy existovalo podobně jako v jiných esoterních skupinách několik stupňů výuky a zasvěcení.

Během druhé světové války vnější činnost školy ustala a konaly se obřady za ochranu žáků a jejich rodin a za mír. Příchod ruských vojsk byl uvítán jako potvrzení vítězství slovanské kultury nad germánskou. Rok 1948 a nástup komunismu byl ovšem opět vnímán jako nové ohrožení nauky. Po roce 1948 se kontakt autorky se žáky omezil, neboť Alma Excelsior byla údajně hlídána a vyslýchána státní bezpečností. Po smrti Almy Excelsior se její spisy tajně předávaly, ručně opisovaly i vázaly do knih.

K 20. květnu 1996 se oficiálně u českého Ministerstva vnitra zaregistrovala organizace pod názvem **Vědecká duchovní společnost „Zodiakální škola“** jako „neziskové zájmové sdružení“ se sídlem v Boskovicích v Tyršově ulici č. 11. Podle vyjádření Karla Funka[12] je celá nauka Zodiakální školy v souladu s „Pořadem školení“ koncipována do jednotlivých ročníků či okruhů, které se mají dodržet a „nepředbíhat“, aby bylo zabráněno nepochopení. Nauka je stavěna tak, že k očistným praktikám na určité období (okruh) se čtou příslušné knihy. Ani v jejich čtení by se nemělo „předbíhat“ bez předepsané práce na sobě. Při přijetí do školy by měl být zasvěcujícímu udělen souhlas z duchovního světa se zasvěcením zájemce. Protože ale většinou chybí „spolehlivý kontakt nahoru“, je nutné aspoň opakovaně „vznášet prosby“ a čekat na nějakou nápovědu, třeba v podobě překážky, která se zájemci postaví do cesty v den, kdy měl být přijat.

Zodiakální škola jako instituce prý vlastně ani neexistuje. Jednotliví žáci pouze předávají učení dalším, pokud to uznají za vhodné. Počet žáků lze těžko odhadnout, protože existují mnohé větve, o kterých druzí nevědí. Žádná centrální evidence není vedena. V období komunismu byly žáků řádově snad desítky, nyní možná už stovky. Znají se navzájem spíše jen z určitého regionu, aby si pomáhali v opatřování příslušných materiálů. Skutečné centrum je pouze „v duchovním světě“. Pokud se prý občas někdo označuje za „jakéhosi vedoucího žáků“, bývá to většinou jen „nezvládnutí osobních ambicí“. Každý žák má pracovat samostatně. Jen v některých oblastech působí „organizační vedoucí“ kvůli praktickým činnostem (kopírování textů), kteří však s „duchovním vedením“ nemají nic společného. Členové si navzájem mohou pomáhat a vysvětlovat různé aspekty nauky, ale žádné pravidelné organizované schůze se nepořádají. Většinou se po dohodě konají jen občasné informativní schůzky starších žáků pro nové. Jedno ze základních pravidel nauky má znít: „Neviděni a neslyšeni, nepoznáni a nectěni budeme denně pracovat od svého oltáře ve prospěch lidstva.“

František Venzara

Na počátku 90. let začal vybrané části učení Almy Excelsior veřejně popularizovat František Venzara. Narodil se v roce 1926 v Domašově nad Bystřicí, vystudoval práva a jako podnikový právník byl také zaměstnán až do okamžiku, kdy podepsal Chartu 77. Poté pracoval až do důchodu manuálně na stavbách silnic. V současnosti žije ve Štěpánově u Olomouce. „Po rodičích“ byl původně „registrovaný katolík“, ale po seznámení se s učením Almy Excelsior římskokatolickou církev opustil. Sám tvrdí, že Almu Excelsior osobně neznal a s jejími spisy se seznámil u svého souseda, od něhož je také získal. Později prý poznal některé starší žáky Almy Excelsior. Po určité době však zjistil „určité nesrovnalosti mezi naukou a skutečnou situací některých žáků“ a kontakty se členy Zodiakální školy přerušil.[13]

Vedle popularizace spisů Almy Excelsior začal v regionálních novinách, na Internetu i v samostatných publikacích prezentovat také své vlastní myšlenky. Jako organizační základnu pro šíření svých názorů založil roku 1990 dobrovolnou společenskou organizaci **Sdružení přátel morálního Zákona** (SPMZ) se sídlem v Přerově a později ve Štěpánově. Cílem organizace má být „studium přírodního morálního zákona“ a uplatňování získaných poznatků v praxi, zejména na základě „křesťanského učení“. Sdružení chce být „etickým svazem zájemců o nově vznikající slovanskou kulturu a její světový názor“. V konkrétní spirituální rovině chce přispět k vítězství vyššího já (ducha) nad nižším pudovým já (duší) u člověka. Člen SPMZ nesmí pít alkohol, kouřit a užívat drogy. Může být ateista nebo libovolného vyznání, ale musí uznávat „existenci přírodního morálního zákona“. Před-

nostně je však SPMZ určena „duchovně vyspělým jedincům“, kteří mají za svůj osobní vzor Ježíše Krista, uznávají reinkarnaci a nesmrtelnost lidského ducha a jedí bezmasou stravu. V budoucnu chce SPMZ k efektivnějšímu prosazení svých záměrů vytvořit Vysokou školu MZ a Ústav MZ se sídlem v Olomouci.[14]

Pro vydávání převážně svých vlastních prací, kterých je od počátku 90. let již několik desítek, zřídil Venzara vydavatelství Světlo pravdy morálního Zákona. Jeho publikace jsou drobné brožury, které mají často jen několik stran. Většinu z nich je také možné najít na jeho internetových stránkách.[15] Jednotlivé tituly se svým obsahem od sebe většinou příliš neliší. Jde především o různé opakující se obecné morální výzvy, kritiku soudobých společenských poměrů ve světě a především u nás a prezentaci vlastní alternativy společnosti, žijící podle Morálního zákona. V mnoha svých pracích se Venzara zabývá poselstvím bible, kterou samozřejmě interpretuje v souladu s učením Almy Excelsior a svými názory. Obecné aspekty spirituálního učení Almy Excelsior jen stručně shrnuje, aniž by jeho podobu nějak doplňoval či měnil. Stejně jako ona klade důraz na význam počínající slovanské duchovní kultury.

Karel Funk

K odkazu Almy Excelsior se v současnosti také hlásí Karel Funk (*1948), který tak ovšem na rozdíl od Venzary nečiní příliš otevřeně a zjevně. Funk je inženýrem ekonomie a v současné době pracuje jako ředitel sociálně-zdravotního zařízení pro seniory v Písku. Koncem 60. let se začal zabývat východními náboženskými naukami.

V letech 1971-1972 byl žákem v „ášrámu tibetskoindického zaměření“ Eduarda Tomáše v Jílovém u Prahy. U Tomáše se také při přepisování různých knih seznámil s učením Františka Drtikola a stal se jeho „posmrtným žákem“. Dnes svůj zájem o Drtikola vnímá jako „období přechodu“ ke „kristusovsko - mariánské cestě“. Jednotlivé etapy svého vývoje nyní sám interpretuje jako opakování různých fází náboženského vývoje světa ve svém životě, které prožil, aby sám na sobě poznal principy tohoto vývoje. Funk byl spolu s Ludvíkem Procházkou hlavním redaktorem časopisu Gemma, který vycházel jako měsíčník v letech 1991-1995 a byl orientován především na problematiku jógy, parapsychologických fenoménů, transpersonální psychologie a antroposofie.[16]

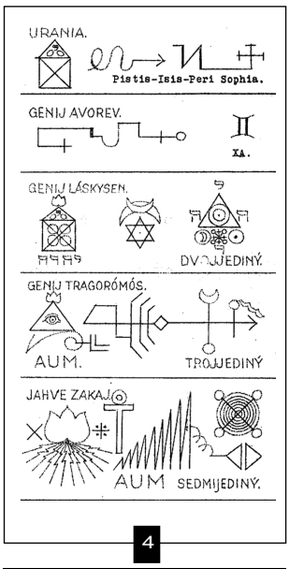

4

Signatura 4 - „Tabulka magických sigen všech planetárních hierarchických bytostí pěti planet makrokosmického zřízení“.

Funk ve svých knihách dává především najevo své sympatie k antroposofii. Zároveň však také prohlašuje, že je třeba vykročit „pod vedením slovanského nebe a jeho zasvěcovatelů“ dále za Steinera v jím předpovězeném směru a „oprostit se od netvůrčí příchylnosti k jeho odkazu v germánském duchu“. V tomto a mnoha podobných výrocích dává nepřímo najevo svou vazbu na Zodiakální školu. Jejím stoupencem je od roku 1974, i když, jak sám uvádí, „na rozdíl od řady žáků se neuzavírá i jiným směrům, nevystupuje sektářsky ani fanaticky, ba ani jako reprezentant něčeho vyššího“.[17] V jeho knihách o této vazbě kromě řady shod v obsahu nauky svědčí i četné citace ze spisů Almy Excelsior, u nichž ovšem jako zdroj uvádí pouze „prvorepublikové samizdaty“, „autorku prvorepublikových úvah“ nebo „esoterní slovanská zasvěcení“.[18] ■

Modlitba magického kruhu

Věčný Bože, Všemohoucí Trojjediný Otče Všehomíra, vyslyš nás. Posvěť obřad, který konáme. Mocí tvého kříže budiž nám poskytnuta ochrana v naší duchovní práci. AMEN

Věčná Matko kosmická, Lve jódy, i ty Kriste, provázejte naši práci požehnáním své božské Lásky! Dovolte, abychom byli zařazeni do magického kruhu Lásky, který tvoří řetěz předávání duchovních sil mezi námi a všemi bytostmi nebeskými - buňkami Božského těla. AMEN

Všemohoucí Osvětiteli a dárce poznání, duše svatý, El Jevo, vyslyš nás…Naplň nás silou svého osvícení. Pomoz nám, abychom chápali skryté síly makrokosmu a uvědomili si jejich působení ve svém mikrokosmu. AMEN

Vzýváme Vás hierarchické Mocnosti Zodiaku, vyslyšte nás…Pomáhejte nám v díle sebeočisty a sebeposvěcení! AMEN

Vzýváme Vás Andělé, Archandělé, Archeové, Mocnosti, Síly, Vládcové, trůnové, Cherubíni, serafíni, svatí a světice boží, proroci a vyznavači - duchové Manasu, Mučedníci – duchové Buddhi, Nevinní – duchové Átmanu, vyslyšte a posvěťte nás! AMEN

Alma Excelsior, Mantrické modlitby obřadní. Příručka ke všem obřadům, Boskovice 1947, s. 3-4.

Poznámky

1 ALMA EXCELSIOR, *O světovém názoru budoucnosti pro šestou, filadelfickou kulturu*, Přerov: SPMZ 1990, s. 30-32; ALMA EXCELSIOR, *O reinkarnaci, karmě a o posmrtném životě člověka v kámaloce*, Štěpánov u Olomouce: SPMZ 1991, s. 148.

2 Jde o tituly uvedené v předchozí poznámce a knihu *Vývoj sedmi principů člověka z hlediska 6. kultury árijské, filadelfické*, Přerov: SPMZ 1992. Brožura *O světovém názoru budoucnosti pro šestou, filadelfickou kulturu* je stručnou kompilací z několika spisů Almy Excelsior.

3 NAKONEČNÝ, Milan, *Novodobý český hermetismus*, Praha: Vodnář 1995, s. 53.

4 ALMA EXCELSIOR, *Modrá éra*, Boskovice 1947, s. 63-75, 80-91. ALMA EXCELSIOR, *Esoterní klíče k nauce svaté Trojice a k impulsu kultury slovanské-filadelfické. Vývoj sedmi principů člověka z hlediska šesté kultury Arijské*, Boskovice 1934, s. 4, 20, 40-46, 135-136.

5 ALMA EXCELSIOR, *Zasvěcovací mysteria cesty AUGM. Neotaoétery AUGM*, Boskovice 1947, s. 12-13; O reinkarnaci…, s. 34-47.

6 Masaryk byl podle Almy Excelsior významnou českou duchovní postavou, která v předchozích dvou inkarnacích žila jako J. A. Komenský a J. Hus. Alma Excelsior dokonce Masarykovi věnovala samostatný spis: *Strážnému duchu čistého lidství T. G. M.*, Boskovice 1937.

7 Zjevení 3, 7. Podle této interpretace představuje jednotlivých „sedm andělů církví“ ze Zjevení Janova sedm jednotlivých kultur árijské doby a jejich nauku.

8 *Esoterní klíče...*,s. 1-2, 21, 30-31; *O světovém...*, s. 7-8.

9 ALMA EXCELSIOR, *Cesta ohně III. Tajemství křtu Trojplamene*, Boskovice 1937, s. 26, 68-74; *Cesta ohně IV.*, s. 6-11.

10 Pojem tao nemá nic společného s čínským taoismem. Alma Excelsior jej odvodila od hebrejského písmene „thau“ (zřejmě jde o poslední písmeno hebrejské abecedy taw), představujícího „prasymbol božského já“.

11 ALMA EXCELSIOR, *Modrá éra*, s. 46-47; ALMA EXCELSIOR, *Esoterní klíče...*, s. 83-84.

12 Vyjádření Karla Funka v tomto a v následujícím odstavci: korespondence Karla Funka s autorem, 31. 8. 2006.

13 Korespondence Františka Venzary s autorem, 29. 8. 2006.

14 Leták *Stanovy přátel morálního zákona*, Přerov: SPMZ 1990; leták *Informace o nové společenské organizaci SPMZ*, Přerov: SPMZ 1991.

15 http://www.sweb.cz/spmz; http://www.spmz-cesta-zakona.info.

16 FUNK, Karel, *Odívání sluncem*, Brno: Agape 1998, s. 249; FUNK, Karel, *Epopej mariánství*, Hranice: Fabula 2003, s. 202-203.

17 Korespondence Karla Funka s autorem, 31. 8. 2006.

18 FUNK, Karel, *Epopej mariánství*, s. 49-51, 56-58.

Mgr. **Robert Bezděk** (*1978) vystudoval religionistiku a historii. V současnosti dokončuje na Ústavu religionistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně doktorské studium.

Devadesát let osobitého proudu ruského pravoslaví

RUSKÁ PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV V ZAHRANIČÍ

Karel Spal

Světové působení pravoslavných církví spíše kopíruje migrační pohyby (národně či církevně definovaného) pravoslavného obyvatelstva ve světě, než by bylo výsledkem intenzivní misijní činnosti. Jedním z takových případů je působení Ruské pravoslavné církve v zahraničí[1] (dále jen RPCZ). Vznik RPCZ je spojen s velkou migrační vlnou následující po pádu ruského impéria a vítězství bolševiků na území bývalého Sovětského svazu. Po pádu Sovětského svazu v 90. letech minulého století je moskevský patriarchát konfrontován se sedmdesátiletou tradicí komunismem „nezkorumpované" RPCZ, stejně jako je hierarchie RPCZ konfrontována s nyní již svobodnou Ruskou pravoslavnou církví (dále jen RPC).

Pád ruského impéria a občanská válka, která vypukla hned po převzetí moci bolševiky v roce 1917, je příčinou vzniku RPCZ. Patriarcha tehdy ještě jednotné RPC Tichon, zvolený na soboru v roce 1917, se po dobu občanské války nepřiklonil ani k jedné z válčících stran, ale snažil se o jakési středové postavení (útočiště pro obě strany).

Bolševické Rusko bylo silně proticírkevní. Jedním z prvních bolševických dekretů byl dekret (23. 1. 1918) „O odluce církve od státu a škol od církve", který znamenal konfiskaci veškerého církevního majetku (kostelů, škol, seminářů i charitativních ústavů). Další dekret v roce 1919 zestátnil lávry (starobylé kláštery). Boj proti náboženským relikviím byl v roce 1920 institucionalizován dalším dokumentem. Dekret z roku 1921 přikazoval státní cenzuru všech kázání a veřejných vystoupení duchovních. Grajewski[2] se zmiňuje o vyvraždění více než 130 pravoslavných biskupů a více než pětačtyřiceti tisíc kněží, řeholníků, řeholnic i laiků povražděných v letech 1918-1939 (mnozí upáleni, umučeni, ukřižováni), Struve[3] dokládá, že jen v roce 1922 padlo za oběť represím 2 691 kněží, 1 962 mnichů a 3 447 řeholnic.

Po vítězství bolševiků v občanské válce (1922) byl patriarcha Tichon uvězněn a o tři roky později zemřel. Ruská pravoslavná církev v zahraničí (RPCZ) vznikla na soboru v Srebských Karlovcích (na území bývalé Jugoslávie) v roce 1922. Sobor svolali biskupové, kteří emigrovali společně s částí duchovenstva po prohrané občanské válce v Rusku. Na soboru bylo konstatováno, že církev v Rusku je pronásledováním zahnána do podzemí či kolaboruje, a jediným věrohodným představitelem hierarchie se tak stávají exilové struktury. Jejich rozhodnutí vycházelo z výnosu No. 362. V něm se pravilo, že v případě nemožnosti svazu s Moskvou je třeba zorganizovat dočasný Archijerejský synod Ruské zahraniční církve. Tím dodnes RPCZ[4] legitimizuje svou existenci jako kanonickou.[5] Od pravoslavných biskupů v Srebských Karlovcích v čele s metropolitou Antonijem (Chrapovickým) zazněla i výzva svobodnému světu k přerušení diplomatických vztahů s bolševickou vládou.

Archijerejský synod Ruské zahraniční církve v následujících letech sjednotil většinu pravoslavných skupin v zahraničí (Čína, Japonsko, USA, Kanada, Evropa).[6] Nevyhnul se ale ani odstředivým tendencím.[7]

Monastýr Svaté Trojice v Jordansville, New York, USA.
Foto: http://www.russianorthodoxchurch.ws

Během druhé světové války sídlil metropolita RPCZ Anastazij v Bělehradě. Po skončení války se činnost RPCZ soustředila především na duchovní a právní pomoc pravoslavným běžencům nacházejících se ve spojeneckých sektorech, jimž hrozila repatriace do Sovětského svazu. Následující migrační vlna za oceán výrazně posílila pravoslavné eparchie v USA (okolo 100 farností), ale i v jižní Americe a Austrálii. V roce 1950, kdy většina pravoslavných migrantů již žila mimo Evropu, se do USA uchýlil i metropolita Anastazij a centrem RPCZ se stává Jordanville poblíž New Yorku.

RPCZ je aktivním odpůrcem společenství s katolíky, protestanty a dalšími „jinoslavnými" a odsuzuje tuto praxi u RPC moskevského patriarchátu. Společenství s RPCZ nemá žádná z autokefálních pravoslavných církví.[8]

RPCZ se skládá přibližně z 250 farností v osmi eparchiích: v Severní Americe (3), Austrálii a Novém Zélandu (1), Evropě (2) a od devadesátých let minulého století jsou dvě eparchie i v Rusku. Eparchie jsou spravované eparchiálním archijerejem. Každá eparchie organizuje nejméně jednou za tři roky eparchiální sabranie (sněmy) za účasti kleriků, laiků, řeholníků, církevních bratrstev, škol i charitativních organizací. V každé eparchii má být příslušná eparchiální rada i eparchiální církevní soud.

Nejvyšší instancí RPCZ je *Sobor episkopov* řídící církev skrze pervojerarcha, archijerej-

ský synod a eparchiální archijereje. Archijerejský synod je výkonným orgánem Soboru.

V Jordanville vznikla roku 1948 duchovní škola pro poslušniky (novice) řeholního života. V současné době slouží tato škola[9] jako vyšší duchovní seminář pro budoucí kněze RPCZ. Její studenti absolvují pětileté studium zakončené titulem „bakalář bohosloví". Seminář navštěvují studenti z celého světa (nyní i z Ruska), při škole působí sbor, vychází časopis „Russkij pastyr". Současným rektorem semináře je pervojerarch mitropolit Lávra.

Metropolita Lávr.

Příčiny sporů mezi RPCZ a RPC
Příčin sporů je několik.

Kolaborace církevní moci v Sovětském svazu („sergiánství")
Po původní neúspěšné snaze o totální likvidaci pravoslavné církve v Rusku (období občanské války a bezprostředně po ní) se bolševická moc pokusila o ovládnutí řídících struktur pravoslavné církve. Tuto iniciativu přebrala tzv. „Živá církev", tedy skupina duchovních okolo kněze Vveděnského, které byl několikrát umožněn kontakt s uvězněným patriarchou Tichonem. Ten pověřil dočasným vedením (do následujícího soboru) patriarchátu jaroslavského arcibiskupa Agafangela.

Než dorazil arcibiskup Agafangel do Moskvy, byla kancelář patriarchátu dočasně svěřena skupině „Živá církev". Ti obratem ruky proměnili moskevský patriarchát v „Nejvyšší církevní správu". Po smrti patriarchy Tichona (1925) se na veřejnosti objevily dvě závěti - první, potvrzená 59 biskupy a kolující po jeho smrti v církevních kruzích, ukládala bránit svobodu náboženství a postupovat podle směrnic soboru konaného v letech 1917-1918 (nový patriarcha měl být zvolen soborem, nezávislost církve na státu měla být zachována). Druhá závěť uveřejněná v Izvestijích vyhlašuje úplnou loajálnost církve sovětskému státu.

GPU (Hlavní politická správa - bývalá Čeka) zorganizovala v roce 1925 synod. Jeho výsledkem byl souhlas církve se stálým policejním dozorem, stažení pro vládu nepřijatelných biskupů, další prohlášení loajality, odsouzení církve v exilu a podřízení ukrajinské pravoslavné církve Moskvě. V roce 1927 metropolita Sergij (Stragorodskij) vyhlásil loajalitu církve vůči bolševické vládě. V prohlášení kromě jiného stálo:[10] *„Všichni ruští pravoslavní duchovní, kteří působí v zahraničí, musejí sovětskému státu vyhlásit loajalitu, a ti, kteří by se stavěli na odpor, budou vyloučeni z řad duchovních podléhajících moskevskému patriarchátu."* V tomtéž prohlášení též poděkoval úřadům, že bylo možné svolat synod, potvrzující jeho volbu za představeného patriarchátu, a vyjádřil rovněž naději, že úřady udělí souhlas ke svolání soboru. Zakrátko přijal titul „strážce patriaršího trůnu" a stal se hlavním představeným celé ruské pravoslavné církve.

Během druhé světové války se Sergij jako strážce patriaršího trůnu postavil na stranu sovětského státu proti nacistickému Německu a odsoudil počínání biskupů na územích okupovaných Němci (Polikarp z Lucka na Ukrajině, nebo Filofej z Minsku, který ustavil autokefální běloruskou pravoslavnou církev). Tyto kompromisy se Stalinem přispěly k jeho zvolení patriarchou moskevským a celé Rusi na soboru (8. 9. 1943) v moskevské katedrále. Soboru se účastnilo pouze 19 biskupů, z nichž někteří byli přivezeni do katedrály z vězení. Jeho nástupcem se stal (2. 2. 1945) metropolita leningradský Alexij. Tohoto soboru se účastnilo 41 biskupů, 87 kněží a 36 laiků a byl na něm schválen i status pravoslavné církve.

Novomučedníci
Loajalita RPC k sovětskému státu zahrnovala i negativní postoj k tzv. novomučedníkům. Novomučedníci byli především oběti bolševických (komunistických) represí. Ty ovšem moskevský patriarchát popíral a tvrdil, že působení církve v Sovětském svazu je svobodné. Patriarchát navíc údajně vydával neloajální duchovní světské (sovětské) moci.

Volba patriarchy
Dalším problémem rozkolu ruských církví je zpochybnění legitimity současného patriarchy Alexije II. Podle sněmovního usnesení RPCZ nejsou představitelé moskevského patriarchátu uznáni za kanonické. Po zvolení každého nového patriarchy Ruské pravoslavné církve moskevského patriarchátu (včetně současného patriarchy Alexije, zvoleného v r. 1990) přijal první následující sněm RPCZ usnesení, že tato volba nebyla kanonická. Takovéto usnesení z roku

⇨ *Dokončení článku na dalších stranách dole.*

Významné postavy ruské exilové církve

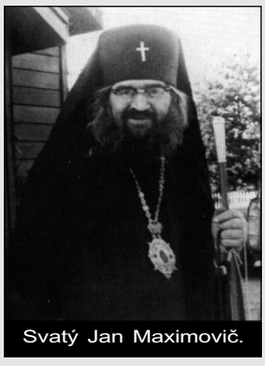
Svatý Jan Maximovič.

I přes její relativní uzavřenost v RPCZ vynikly postavy, jejichž význam a popularita překročily hranice této jurisdikce, a dokonce i samotného pravosloví. Výraznou postavou byl už její první metropolita **Antonij Chrapovický** (1863-1936), jehož některé nekonvenční a kontroverzní teologické názory (uvedené zvláště v knize *Dogma o vykoupení*) jsou dodnes předmětem diskusí uvnitř i vně RPCZ. V mnohých místních pravoslavných církvích na Západě i v tradičních pravoslavných zemích je jako světec uctíván charismatický biskup ze San Franciska **Jan Maximovič** (1896-1966). Četné knihy o duchovním životě amerického konvertity a mnicha **Serafíma Roseho** (1934-1982)[1] se překládají do mnoha jazyků. Pozoruhodnou postavou byl také chilský konvertita **Josef Muños** (1950-1997), který cestoval po světě s ikonou Panny Marie, z níž údajně spontánně vytékal vonný olej (tzv. *myro*), a který byl za záhadných okolností zavražděn v Řecku.

Serafím Rose.

Poznámka: 1 Viz *Dingir* 2/2004, s. 57-59.

Miloš Mrázek, foto: http://saintjohnwonderworker.org a *http://www.orthodoxphotos.com*

Na Slovensku byla za podivných okolností registrována církev mormonů

ŠPATNÝ ZÁKON KAZÍ DOBRÉ MRAVY

Zdeněk Vojtíšek

Slovenské zákony, které mají umožňovat registraci nových náboženských společností, jsou špatné. Vůči menším náboženským společenstvím jsou vysloveně diskriminující. Na tomto hodnocení se shodují nejen příslušníci těchto společenství, ale i organizace sledující lidská práva, a dokonce i slovenské úřady. Shoda panuje i v tom, že špatné zákony by měly být nahrazeny takovými, které by lépe vyhovovaly slovenské demokratické, proevropské společnosti. Ministerstvo kultury SR ale raději podporuje obcházení těchto zákonů. Diskriminace některých menších společenství je tak dvojnásobná - dvakrát diskriminována jsou ta, která nemají drzost a konexe.

Špatnou právní situaci menších náboženských společností vytvářejí dva zákony. Zákon 308/1991 Zb. „o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností“ byl sice roku 2000 novelizován, ale novelizace se způsobu registrace nedotkla. Platí tedy, že návrh „na registráciu cirkvi alebo náboženskej spoločnosti sa môže podať, ak sa preukáže, že sa k nemu hlási najmenej toľko plnoletých osôb, koľko ustanovuje všeobecne záväzný právny predpis“ (§11). Tímto předpisem je druhý zákon, zákon č. 192/1992 Zb. „o registrácii cirkví a náboženských spoločností“, v jehož druhém paragrafu se praví: „Cirkev alebo náboženská spoločnosť môžu podať návrh na registráciu, ak preukážu, že sa k nim hlási najmenej dvadsať tisíc plnoletých osôb, ktoré majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky.“

Dvacet tisíc lidí, kteří se náboženskému společenství hlásí, je na pětimiliónové Slovensko opravdu vysoký počet. Ve dvojnásobně lidnaté České republice stačí k pouhé registraci 300 lidí, k získání zvláštních práv pak jedno promile obyvatelstva, tedy asi 10 tisíc těch, kteří se k danému společenství hlásí. I to je možná příliš, ale ve srovnání se Slovenskem je dosažení tohoto počtu čtyřikrát snazší. Nebylo by tedy divu, kdyby se v této neuspokojivé situaci některá menší slovenská náboženská společnost pokusila chytračit. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů to zkusila a 18. října registrace dosáhla.

Čas se naplnil...

„Sektářské“ období Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů je dávno pryč. Ve své mateřské zemi a na mnoha místech světa jsou svatí posledních dnů (mormoni) považováni za úctyhodnou náboženskou organizaci. Její zvláštní, od tradičního křesťanství značně vzdálená nauka, už nebudí pohoršení, životní praxe už nepřekračuje

⇨ *Dokončení z předchozích stran.*

1990 není oficiálně zrušeno. RPCZ stále trvá na volbě patriarchy losem, jak byla uplatněna na prvním všeruském soboru (1917-1918, při němž byl zvolen patriarcha Tichon). Tato procedura probíhá tak, že jsou soborem navrženi tři kandidáti a lístky s jejich jmény se losují před vladimirskou ikonou Boží matky.[11]

Ekumenismus

Sblížení RPCZ a RPC moskevského patriarchátu brání oficiální členství moskevského patriarchátu v ekumenickém hnutí. Ekumenismus je RPCZ vnímán jako hereze herezí, jako poslední velká křesťanská hereze. Pro RPCZ je důležité, aby vedení moskevského patriarchátu opustilo ekumenické hnutí i Světovou radu církví, kde v ústředí působí vedle biskupů a duchovních moskevského patriarchátu i 8 žen.

Tento antiekumenický postoj je v Rusku skrze významnou část duchovenstva i věřících RPC přijímán kladně. Antiekumenické hnutí v pravoslavném světě má své kořeny v 60. letech minulého století. V 90. letech v Rusku bylo toto hnutí politicky podpořeno ruskými nacionalisty ve smyslu protizápadních hnutí. Hnutí nemělo jednoho vůdce, bylo roztříštěno a jednotící roli hrál tisk (Rus pravoslavnaja - příloha komunistických novin Sovetskaja Rossija či časopis Radoněž), nyní internet (webové stránky „Russkaja linija“, „Russkoje nebo“, „Pravoslavije - 2000“).

Současnost

Po pádu Sovětského svazu a demokratizaci Ruska začala nová etapa ve vzájemných vztazích mezi RPC a RPCZ. Nejprve byla s existencí „západní“ RPCZ konfrontována vlna ruských, převážně pracovních, migrantů v západní Evropě. RPCZ se zároveň otevřel přístup za „železnou oponu“ na území bývalého Sovětského svazu, kde zpočátku s velkou dynamikou zakládala nové farnosti. V této době vrcholily spory mezi RPC a RPCZ. V Evropě (Francie, Německo) se jednalo o to, která z církví má pečovat o „nové“ migranty z bývalého Sovětského svazu, kteří často početně převyšovali členstvo původních farností RPCZ. Docházelo tak i ke sporům o chrámy, tj. pod jakou jurisdikci (RPC, nebo RPCZ) bude ten který chrám patřit.

Naopak dynamika, se kterou se RPCZ rozšířila na teritoriu Ruska, byla vnímána jako ohrožení „kanonického teritoria“ RPC. Synod RPCZ však neměl zkušenosti v postsocialistickém terénu a výsledkem bylo, že biskup Venjamin Suzdalský a po něm Lazar Odesský na znamení protestu proti nekanonické činnosti synodu RPCZ vytvořili vlastní církevní strukturu. První z nich je nyní v čele tzv. Ruské pravoslavné autonomní církve (RPAC), druhý se později vrátil do synodu RPCZ. Někteří

západní etické normy a na dramatickou (a dokonce místy krvavou) historii se už nevzpomíná. Ve většině evropských zemí a také v České republice, Polsku či Maďarsku je právní postavení svatých srovnatelné s místními respektovanými domácími církvemi a náboženskými společnostmi.

Sto padesát slovenských mormonů se rozhodlo anomálii svého právního postavení zrušit. V srpnu a září 2006 se proto rozběhla velká akce. Zapojili se do ní nejen slovenští mormoni, jejich příznivci, misionáři i bývalí misionáři, ale i misionáři, působící v České republice. Provázely je emotivní výzvy amerického právníka a zaměstnance lobbyistické právní kanceláře Jonathona T. Ticheho, který vystupoval i jako právní zástupce slovenských svatých posledních dnů. V dopise na stránkách mormonských misionářů[1] z 1. září Tichy se zjevným nadšením konstatoval, že mormonský misijní prezident v České republice G. Fred Yost posílá všechny misionáře na Slovensko, aby tam pracovali od časného rána do večera, dokonce i v neděli, a přinášeli mimořádné oběti k dosažení zvláštního a důležitého cíle. Sedmdesát misionářů z České republiky - hlavně mladí muži v tmavých oblecích - s typickými černobílými jmenovkami naplnilo celý vagón jednoho rychlíku a připravilo tak železničářům a ostatním cestujícím zvláštní zážitek. Ticheho list končí slovy „Čas se naplnil...“

Nejednoznačná formulace

Cílem mimořádné akce bylo získat 20 tisíc podpisů na petičních arších, a to mezi slovenskou veřejností, neboť samotní členové a příznivci církve by tento nesmyslně vysoký počet nikdy nenaplnili. Podpisům měly pomoci letáčky s přejnými vyjádřeními českého herce a moderátora (a také prvního rádce misijního prezidenta Yosta) Tomáše Krejčíře nebo slovenského spisovatele Ľuboše Juríka. Letáček zdůrazňoval solidaritu křesťanů a svobodu vyznání. Kromě jiného uváděl, že archy mohou podepsat i ti, kdo nejsou členy Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů, a dokonce i lidé bez náboženského vyznání.[2]

Letáček k podpisové akci.

Akce vyvrcholila 26. září. Tehdy byl Ministerstvu kultury Slovenské republiky předložen návrh na registraci, k němuž byly přiloženy podpisové archy. Ty obsahovaly dokonce 33 tisíc podpisů.[3] Petiční archy byly uvedeny slovy: „Podpisy plnoletých osôb s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky podporujúcich registráciu Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní na Slovensku a hlásiacich sa k nej“.

Ještě před oficiálním předáním návrhu avizoval ředitel církevního odboru Ministerstva kultury SR, JUDr. Ján Juran,[4] že při registračním řízení bude uplatňován tzv. širší výklad klíčového výrazu „hlásící se“, uvedeného v §11 výše citovaného zákona. Podle tohoto výkladu mají být těmi, kdo se hlásí k církvi nebo náboženské společnosti, nejen její členové a stoupenci, ale i sympatizanti a vlastně kdokoli, kdo arch podepíše. Tento výklad sice odporuje rozumu a protiřečí smyslu zákona, ale stejně není dostatečně „široký“ na to, aby se do zákona formulace na podpisovém archu „vešla“.

Slovenský zákon totiž požaduje, aby bylo „prokázáno“, že se k danému náboženskému společenství „hlásí“ daný počet obyvatel. Nejednoznačná formulace „podporujúcich ... a hlásiacich sa“ ovšem těžko může něco takového „prokázat“. Kdo vlastně podepsal tento arch? Byli to ti, kdo „podporují“ církev, ti, kdo „se hlásí“ k církvi, anebo ti „kdo podporují a zároveň se hlásí“? To není v žádném případě průkazné. Průkazné by bylo, kdyby záhlaví podpisového archu uvedlo - ve shodě se zákonem - pouze výraz „hlásí se“. Ale v tom případě by se těžko sešlo těch nešťastných 20 tisíc podpisů...

⇨ *Dokončení článku na další straně dole.*

nesouhlasící odešli do starokalendářních řeckých jurisdikcí. Na tento neúspěch reagoval moskevský patriarchát zvýšeným úsilím v budování církevních struktur v zahraničí.

Následovala snaha RPCZ, především archepiskopa Marka (německého a berlínského) a metropolity Lávry, o sblížení s RPC. Tato snaha vedla roku 2001 k rozkolu uvnitř RPCZ. Vznikla Ruská pravoslavná církev ve vyhnanství (RPCvV), vedená metropolitou Vitalijem, který stál v cestě sbližování s moskevským patriarchátem. Novým metropolitou RPCZ se stal Lávra.

Závěr

Svobodné působení RPC v současném Rusku je pro RPCZ výzvou k přehodnocení její existence. Dříve palčivé argumenty „sergiánství“ a legitimity volby patriarchy ustupují v rétorice RPCZ do pozadí. Větším problémem než „sergiánství“ je postoj k ekumenismu. V současných jednáních mezi RPC a RPCZ není argument nelegitimity patriarchy již tematizován.[12] V 90. letech 20. století se změnil postoj RPC k novomučedníkům a v roce 2003 moskevský patriarcha Alexij (RPC) společně s metropolitou Lávrem (RPCZ) položili základní kámen chrámu „Ruských novomučedníků a svědků víry“ na místě masových poprav v Butovu (Moskva).

Hlavním tématem probíhajících rozhovorů mezi oběma církvemi se tak stává otázka institucionálního charakteru. Zatím se jeví jako přijatelná podoba pro obě strany přiznání RPCZ statutu autonomní pravoslavné církve s rozsáhlými pravomocemi. ■

Poznámky

1 Russian Orthodox Church outside of Russia; vedle toho se používá i Russian Orthodox Church Abroad.
2 GRAJEWSKI A., *Rusko a kříž: z dějin pravoslavné církve v SSSR*, Česká křesťanská akademie 1997, s. 13.
3 STRUVE N., *Die Christen in der USSR*, Mohuč 1965, s. 41.
4 Stejně tak i pozdějším rozdělením vzniklá Ruská pravoslavná církev ve vyhnanství (RPCvV).
5 Pozdější deklarace (1928) zakazující činnost synody pak byly dílem metropolity Sergije, jehož legitimitu exilové struktury neuznávají.
6 V ČSR to byl například pravoslavný monastýr v Ladomírové.
7 Tzv. „Platonovská smuta“ v USA či Jevlogiánský rozkol v Evropě. Viz: ŠČUKIN S., Krátká historie Ruské pravoslavné církve v zahraničí 1922-1972, sebepředstavení RPCZ, dostupné z URL - http://www.synod.com/synod/history/his_rocorshukin.html, 4. 9. 2006.
8 Nadstandartní vztahy má RPCZ se Srbskou pravoslavnou církví, na jejímž území RPCZ vznikla.
9 Holy Trinity Seminary. Dostupné z URL: http://www.hts.edu.
10 GRAJEWSKI A., *Rusko...* s.13.
11 ANAŠKIN, D. P., Priobretenie ili poterja?, *Nezavisimaja gazeta,* příloha *Religija,* 15. 9. 2004
12 Nelegitimitu patriarchy RPC tematizuje především Ruská pravoslavná církev ve vyhnanství metropolity Vitalije (RPCvV). RPCvV vznikla rozdělením RPCZ, a to především z důvodu odmítnutí dialogu s RPC.

Redakční poznámka

O působení Ruské pravoslavní církve v zahraničí na území Československa viz: VOPATRNÝ, G., Pravoslaví u nás od 19. století, *Dingir* 7 (2), 2004, str. 59-61.

Mgr. **Karel Spal** (*1970) absolvoval v roce 2006 religionistiku na Filozofické fakultě Univerzitě Pardubice. Externě vyučuje na VOŠ Jabok. Zajímá se o náboženství v migraci a terénní výzkum současné religiozity.

Brno navštívil zakladatel švédské církve Slovo života

BOŽÍ MUŽ ULF EKMAN

Leoš Kyša

Brněnské kino Scala sedmnáctého října v podvečer snad poprvé za dobu své existence praskalo ve švech. Lidé seděli na zemi, tlačili se u vchodů a na balkóně jich bylo tolik, že málem začali přepadávat. Přišlo sem totiž přes šest stovek věřících na kázání charismatického kazatele Ulfa Ekmana, který po letech zavítal do České republiky.

Akci zahájil hlavní český pastor církve Slovo života Michal Vaněk sbírkou na s nadšením očekávaného švédského kazatele. „Zeptejte se každý Boha, kolik máte dát na tohoto božího muže," vyzívá shromážděné a do sálu vchází lidé s proutěnými košíky. Vidím, že spousta věřících se skutečně modlí. Pak odchytávají výběrčí a přispívají na „božího muže."

Spustí kapela, ale záhy vypadne proud do zesilovačů. Zpěvačky to neodradí a dvě jednoduché gospelové písně chválící Ježíše Krista zazpívají bez pomoci kapely se statečnou pomocí publika. Zpěvačka pak všechny poprosí ať se modlí, aby se zapojil proud do zesilovačů. Mezi tím pod pódiem běhají najatí technici a aparaturu se jim podaří zprovoznit. „Vidíte, že když je velká víra, tak všechno jde," prohlásí nadšeně zpěvačka. Kapela konečně může spustit naplno.

Ulf Ekman (vpravo). Foto: Petr Hloušek, deník Právo.

Poslouchej Ducha svatého

Lidé, kteří sem dnes večer přišli, vypadají na sebevědomé, přátelské a podle oblečení i docela bohaté lidi, většinou středního věku, ale vzali s sebou i dost malých dětí. Vstupné je zdarma. Amosféra se velmi rychle rozproudí už během zpěvu písní, z nichž některé mají i docela břeskné rockové melodie. Lidé zvedají ruce dlaněmi k nebesům a občas se ozvou výkřiky aleluja a amen.

Přichází Ulf Ekman se svým tlumočníkem a sklízí bouřlivý potlesk. Jeho kázání je velmi vtipné. Dokáže v lidech rozproudit krev. Všichni se smějí a tleskají. Vypráví příběhy z Nového zákona, ale i vlastní

⇨ *Dokončení z předchozích stran.*

Špatné mravy a temné podezření

Navzdory zdravému rozumu i špatnému zákonu církevní odbor Ministerstva kultury na základě předložených podpisových archů Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů registroval. Samotná registrace tohoto společenství je jistě správná, způsob registrace je ale demoralizující. Pohrdá nejen duchem i literou zákona, ale i těmi malými náboženskými společnostmi, které si obcházet zákon nedovolily. Namísto těžké práce s přípravou a prosazením nového, lepšího zákona zvolilo Ministerstvo kultury snazší, ale špatnou cestu tím, že obcházení špatného zákona posvětilo. Povzbudilo tak všechny možné lobbyisty, ale i chytráčky a podvodníčky. Ve světle tohoto postupu se obvyklá praxe českého odboru církví zdá odpovědná:[5] české ministerstvo posílá na adresy, uvedené v podpisových arších, dopis se zdvořilou žádostí, aby adresáti potvrdili, že se k danému náboženskému společenství skutečně hlásí. Kvůli nesrovnalostem na podpisových arších dva subjekty dokonce odmítlo registrovat.

Věc na Slovensku je ale ještě horší: je tady temné, ale docela důvodné podezření, že celá akce malé církve mormonů, zoufalé ze špatných slovenských zákonů, byla předem připravena a konzultována na ministerstvu. Pro toto podezření mluví prostá úvaha, že obrovskou a jistě i finančně náročnou akci s nejednoznačnou formulací na odpisových arších by mormoni těžko zahájili, kdyby nemohli předpokládat její kladný výsledek. Tento úspěch ostatně avizoval již 15. srpna, snad po jakémsi jednání s vládními úředníky, Jonathon T. Tichy na stránkách mormonských misionářů.[6] Pokud je toto podezření pravdivé, pak by při demokracii a spravedlnosti na Slovensku měli stát všichni svatí, nejen svatí posledních dnů.

■

Rozhodnutie o registrácii

(...) Registrujúci orgán preskúmal v zákonom stanovenej lehote všetky skutočnosti dôležité pre vydanie tohto rozhodnutia. Preskúmal či návrh na registráciu obsahuje v súlade s ustanovením § 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 192/1992 Zb. najmennej 20 tisíc plnoletých osôb (...) hlásiacich sa k predmetnej cirkvi. Po preskúmaní predložených hárkov s podpismi registrujúci orgán zistil, že zákonom stanovený cenzus početnosti hlásiacich sa k cirkvi bol splnený. (...)

Z rozhodnutí Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 18. října 2006.

Poznámky

1 *Messages.* Dokument na stránkách *Czech Prague Mission,* provozovaných „LDS Mission Network", dostupný na World Wide Web: http://www.mission.net/czech/prague/messages.php; download 28. 9. 2006. V současné době (17. 11. 2006) ale dokument už dopis Jonathona T. Ticheho neobsahuje.

2 *Podpisanie petície za registráciu,* dokument na stránkách *Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní,* dostupný na World Wide Web: http://www.mormoni.sk/media/peticia/Campaign_Flyer.pdf; download 28. 9. 2006. V současné době (17. 11. 2006) je ale dokument už nedostupný.

3 *Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní,* dokument dostupný na World Wide Web: http://www.mormoni.sk; download 17. 11. 2006.

4 V rozhovoru s autorem 18. 9. 2006.

5 V České republice se roku 1997 pokusila Církev sjednocení získat 10 tis. podpisů pro registraci způsobem, který velmi připomíná současnou slovenskou akci mormonů.

6 Podle: Karol Nagy, diskusní příspěvek z 3. 10. 2006, dostupný na World Wide Web: http://www.prop.sk/diskusia/index.php?subpage=forum&s=posts&f=1&t=602&page_is=1; download 17. 11. 2006.

Ulf Ekman (*1950)

je švédský pastor a zakladatel církve Slovo života. Církev byla založena v Uppsale roku 1983 na teologických základech křesťanského hnutí Víry. Teologie hnutí Víry spojuje prvky charismatického křesťanství a dogmata Nového myšlení. Z charismatického křesťanství si hnutí Víry bere především důraz na zázračné dary Ducha svatého (např. dar uzdravování), které se projevují v emočně vypjatých shromážděních, dále důraz na doslovný výklad Bible (tzv. biblický fundamentalismus) a očekávání brzkého druhého příchodu Kristova, při němž budou hrát jednu z hlavních úloh Židé (tzv. křesťanský sionismus). Z Nového myšlení čerpá především při teologických spekulacích o protikladnosti těla a ducha (a tím i tělesné a duchovní přirozenosti Ježíše i těch, kdo v něho věří). Vliv Nového myšlení je patrný také v typické víře v moc vlastní víry. Podle hnutí Víry má křesťan nárok na úplné zdraví, bohatství a všestranné „požehnání", musí tento nárok ale slovně vyznávat pozitivními afirmacemi a věřit, že to, co vyznal, již obdržel (byť by to ještě nebylo patrné). Bez této víry není žádné „požehnání" možné.

Církev Slovo života má v České republice asi deset sborů, nejsilnější je v Brně (jeho současným pastorem je Michal Vaněk).

Zdeněk Vojtíšek

zážitky o tom, jak ho ovlivňuje Duch svatý a jaké činí zázraky.

Vzpomíná, jak si jednou povídal s věřící ženou o jejích problémech. Stále ovšem nemohl přijít na to, v čem spočívá její smutek. Do mysli se mu vplížila myšlenka: Zeptej se na otce. On se však nezeptal. „Postupoval jsem tak, jak mě naučili abych se lidí ptal. Jenže vůbec jsme se nedokázali dostat k základům jejího soužení. Ta myšlenka však byla neodbytná a nakonec jsem se odhodlal a té ženy se zeptal na otce. Rozbrečela se a my se konečně k dostali k problému, který ji trápil kvůli otci," říká Ekman. Na tomto prvním příkladu vyzývá, aby lidé poslouchali Ducha svatého.

Stejný je příběh o jednom setkání, kde se lidé neradovali, nesmáli a nevzdávali chválu. Odešel z něho úplně zdrcený. Když tu k němu do zákulisí přiběhla žena, která se ho chtěla na něco zeptat. Chytla jej za ruku, ale dostala obrovskou ránu a odletěla od něj několik metrů. „Zeptal jsem se Boha: Pane co to mělo znamenat? Bůh mi odpověděl, že to byla energie určená pro celé shromáždění, které ji nechtělo, a tak se vypotřebovala do té ženy."

Jeho nejzajímavější historka je však ta, jak jel v noci jako spolujezdec autem. Usnul a vzbudil ho Duch svatý. Řekl mu ať vykřikne na řidiče, aby zahnul doprava. Vzbudil se a vykřikl: Zahni doprava. Řidič jedoucí v mlze po prostředku cesty tak učinil. Za chvíli uviděli, že se díky tomu vyhnuli krávě jdoucí mlhou po středním pruhu silnice. Kdyby ho Duch svatý nevzbudil, jistě by do ní narazili. Za chvíli jel proti nim kamion, který by je pak nadobro zabil.

„Kdybych byl typický Švéd a přemýšlel nad tím a pochyboval a pak se zeptal řidiče: Ty hele, nejsem si jistý, ale je asi možné, že by bylo dobré, kdybys odbočil k pravému kraji, tak určitě zemřeme. Ne. Já jsem vykřikl. Proto se nebojte poslouchat příkazy Ducha svatého. Nebojte se být díky tomu spontánní," nabádá. Přitom se občas různě pitvoří a všelijak své příběhy prokládá gesty rukou i grimasami. Každá pointa je vtipně zakončená tak, aby vyvolala výbuch smíchu.

Brněnské shromáždění s Ulfem Ekmanem.
Obě fotografie na této dvoustraně:
Petr Hloušek, deník Právo.

Na konci si pokládá otázku, jak člověk pozná, že k němu skutečně mluví Duch svatý. Odpovídá že je to těžké, ale to nás nesmí odradit od toho mít otevřené srdce a poslouchat ho.

Řev na ďábla

Po kázání nás vyzve, abychom chválili Boha a zvedali ruce k nebesům. Pomalu nám káže slovy z bible a vykřikuje „aleluja". Každou chvíli stejně vykřikne někdo ze sálu. Lidé se modlí, objímají se a Ekman stupňuje napětí. Všichni jsou u vytržení. Modlí se a křičí nahlas. Atmosféra je elektrizující. Dav mě strhává a dělám vše s nimi. Zdvihám k ruce k nebesům, hlasitě zpívám i se modlím. Lidé se smějí, pláčí a křičí.

V tento zdrcující závěr mnozí z nich prožívají velmi silné náboženské vytržení. Ekman nás ujišťuje, že nyní je mezi námi Duch svatý, který mnohé z nás vyléčil a otevřel naše srdce. Vyzývá nás abychom se nebáli modlit v jazycích, prorokovat i vkládat ruce a uzdravovat.

Akce končí několika písněmi. Během zpěvu náboženských písní mě Ekman na chvíli vyhledá pohledem. Má neuvěřitelně pronikavé oči a charisma, které dokáže s člověkem pohnout. Jeho pohled nevydržím a uhnu očima.

Na závěr vyzve Michal Vaněk, abychom zařvali tak, aby to šlo slyšet až v nebi a až náš křik uslyší ďábel, aby se třásl strachy. Šest stovek hrdel zařve a v tu chvíli všichni věří, že nás snad opravdu slyšeli všichni andělé i ďábel se svou suitou.

■

Odpovědnost leží na tobě

Musíš pochopit, že ty sám se také účastníš uzdravení. Vždycky se nám chce přenést na druhé odpovědnost za to, za co musíme odpovídat sami. Jestliže například na mě vzkládali ruce a nic se nestalo, mám si v takovém případě myslet, že v rukou toho, který se modlil, „nebyla moc"? Ne, to není správné. Ať je kolik chce moci v Božím pomazání - je na tobě, jestli ji přijmeš. Je nutné ji PŘIJMOUT. Když na tebe přichází moc shůry, musíš ji ve svém srdci přijmout a vyznat: „Boží moc k uzdravení vstoupila teď do mě. Přijímám uzdravení. Přijímám tuto moc vírou a vyznávám, že od této chvíle jsem zdráv. Ať vidím výsledky uzdravení teď nebo za nějakou dobu - stejně ho přijímám vírou právě teď."

Pouze TY SÁM neseš zodpovědnost za přijetí svého uzdravení nezávisle na tom, kolik Boží moci a milosti by se vylévalo na druhé. Právě díky nepochopení této důležité skutečnoti mnozí ztrácejí uzdravení, i přes nejsilnější projevy Boží moci. (...)

Začátek kapitoly „Odpovědnost leží na tobě" z brožury Ulfa Ekmana „Bůh chce uzdravit všechny", Voda života 1990.

Leoš Kyša (*1979) je redaktorem deníku Právo.

Uzavření bratři na základě osobní zkušenosti

SKUTEČNĚ UZAVŘENÍ

Pavel Hanych

Před časem v Dingiru vyšel článek Pavla Šímy s názvem Uzavřená církev (Dingir 1/2002, s. 6n). Autor píše o křesťanském hnutí tzv. plymouthských bratří (někdy také označovaných jako darbisté), o jeho počátcích v Anglii a Irsku, o rozdělení na dvě větve (uzavřenou a otevřenou) a také o jejich zastoupení v současnosti u nás. Rád bych na tento článek navázal informacemi o životě větve uzavřených (exkluzivních) bratří v České republice.

Jestliže v době vzniku tohoto článku podle autorových slov neexistovalo v dostupné literatuře nic, co by snad mohlo posloužit jako informační zdroj o skupině uzavřených bratří, není dnes situace o mnoho jiná. Stručnou zmínku naleznete pouze ve Vojtíškově Encyklopedii náboženských směrů v České republice (Portál, 2004). A není divu: skupina uzavřených bratří žije v ústraní, vyhýbá se všemu „světskému" a mimo své misijní snahy (distribuce náboženských letáků) o styk s okolním světem nestojí.

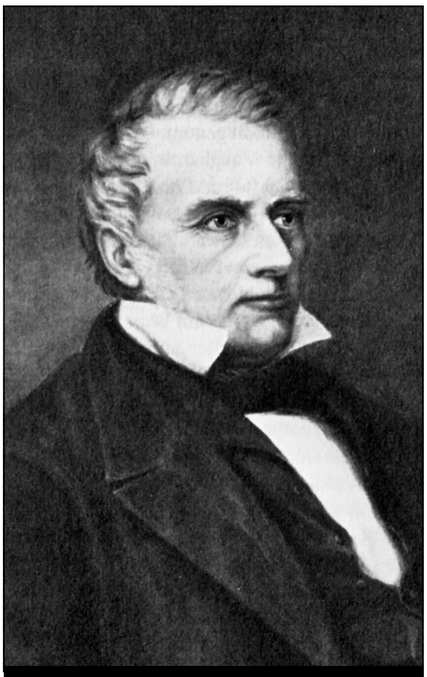

John Nelson Darby (1800-1882), zakladatel plymothských bratří a po jejich rozkolu v roce 1848 vůdce přísnější, uzavřené větve.

Foto z knihy Arenda Remmerse „Gedenket euer Führer", CSV 1990.

Nakonec mi nezbylo než toto společenství osobně navštívit přímo na adrese, kterou udávají jako své sídlo, v jedné malé obci na Pardubicku. Přijat jsem byl vlídně, ale rozhovor nebyl snadný. Zpočátku se velmi zdráhali o sobě cokoli říct. Postupně se však tito „uzavření bratři" přece jen trochu otevřeli, díky čemuž jsem přece jen získal cenné informace „z první ruky".

Jak Pavel Šíma v článku poznamenal, oficiální název skupiny neexistuje (uzavření bratři by ho považovali jen za doklad dalšího rozštěpení církve). Pokud se jich na název zeptáte, odpovídají shodně: „Jsme křesťané." Na veřejnosti vystupují pod hlavičkou „Šíření Písma Svatého", což je však pouze název jejich misijního vydavatelství (dříve „Posel pokoje a radosti").

Podobně nejasnou odpověď dostanete na otázku po počtu členů, které z principu neevidují: „Je nás mnoho. Do našeho společenství patří každý, kdo byl Duchem Svatým obviněn z hříchu a uvěřil Slovu a milosti Ježíše Krista." A přidávají biblický verš: „*Aj, Ženich jde, vyjděte proti němu!*" (Mt 25,6).

Do třetice zdráhavá odpověď přichází, zeptáte-li se na jejich historii. Tu podle svých slov považují za nepodstatnou.

Autorita Bible a význam znovuzrození

Charakteristické pro tuto skupinu je to, že neuznává jakoukoli církevní nebo teologickou autoritu. Jedinou autoritou je samotné Písmo a vedení Duchem Svatým. Neopírají se o žádnou osobnost křesťanských dějin (kromě Krista) ani o žádnou osobnost svého křesťanského směru (pouze uznávají osobu Darbyho, označení darbisté však odmítají). Ordinované duchovní a teology nemají a jejich potřebu neuznávají. Veškeré funkce zastávají laici, kteří nabyli přesvědčení a ujištění, že jsou k tomu zmocněni i vedeni Duchem svatým. Společenství tedy přijalo všeobecné kněžství. Ovšem - a to je důležité - bez žen, o jejichž postavení bude ještě zmínka níže.

Samotná bible jim je autoritou nejvyšší, dobře ji znají a doslovně vykládají. Jakékoli moderní exegetické metody přístupu k biblickým textům striktně odmítají a odsuzují. Diskuse na toto téma je zbytečná. Projeví se totiž jejich naprostá neochota znovu a kriticky promýšlet to, co je „přece dávno jasné a Boží slovo nic takového nepotřebuje." Jejich přístup k bibli je celkově velmi fundamentalistický. Neustálá citace jednotlivých biblických veršů zpaměti a absence chápání bible jako celku tuto skutečnost jen dokládají.

V užívaných biblických překladech jednoznačně vítězí Bible kralická, jejíž text je v případě potřeby upravován a doplňován některými moderními českými překlady jako Nová bible kralická nebo Nová smlouva. Svou důležitost tu mají také překlady v národních jazycích (zejména v angličtině a němčině). Český ekumenický překlad naopak nepoužívají téměř vůbec. Proč? „Vždyť se podívejte, kolik jenom farářů na něm pracovalo!"

Protože se zřekli všeho, čím disponovaly a disponují „tradiční" církve, nepřekvapí, že odmítají svátosti. (Křest a večeři Páně sice mají, ale za svátosti je nepovažují.)

Naprosto zásadní význam však pro ně má tzv. znovuzrození. Je to zlomová životní událost, která se jednoho dne stala (obvykle si člověk pamatuje přesné datum) a úplně změnila život. Člověk totiž pochopil a vyznal, že je špatný, že jedině Bůh mu může pomoci a spasit ho. Jak říkají, je to událost opravdu revoluční a pro spasení a věčný život nezbytná. Otáčí život o 180 stupňů.

Další v pořadí důležitých životních událostí každého jejich člena je křest. Křtí se ponořením do vody a výhradně v dospělosti, kdy už má člověk tolik rozumu, že se může sám dobrovolně rozhodnout a přijmout dar i závazek svého křtu. Pokud se o členství ve společenství uchází člověk, který už je pokřtěn v nějaké církvi, doporučuje se, aby se nechal pokřtít znovu a měl tak jistotu, že je pokřtěn řádně a opravdově. V ojedinělých případech je možné - na základě osobních rozhovorů a ujištění o znovuzrození nového příchozího - druhý křest vynechat.

Náboženský život

Pravidelná nedělní shromáždění pardubického sboru probíhají v pronajatých prostorách za účasti okolo 60 lidí. Přesně to prý není možné vyčíslit, protože se účastní také děti, které sice jsou spasené, ale nemohou ještě být znovuzrozené. Proto je tu otázka, zda je do celkového počtu zahrnout, či ne.

Bohoslužebná liturgie je „k ničemu, Duch Svatý totiž vede a řídí vše". Není ani nikdo, kdo by shromáždění vedl. „My si určíme jen čas začátku a konce, vše ostatní už necháme na Duchu Svatém," říkají. V praxi shromáždění probíhá tak, že účastníci v tichosti sedí a ten (pouze osoba mužského pohlaví), kdo byl osloven Duchem Svatým, začne mluvit, modlit se nebo vybere píseň ke společnému zpěvu.

Během shromáždění se rovněž vysluhuje večeře Páně. Účast je podmíněna znovuzrozením a raději i křtem v tomto společenství. Pokud jsou přítomni nečlenové, jsou výslovně požádáni, aby se večeře Páně neúčastnili.

Sbírky na chod samotného společenství neexistují, stejně tak salár, desátky apod. Osvědčeně tu prý funguje model první církve, kdy bohatší pomáhají chudším.

Při shromáždění se společně zpívá, nyní z nového zpěvníku. Ten obsahuje celkem 225 písní (původně jich bylo 180). Většina písní je přeložena z němčiny, některé i z francouzštiny. Autoři textu a nápěvu uvedeni nejsou. Při shromáždění se také může vycházet z pomůcek, z vlastní literatury (výklady, úvahy). Podobným způsobem probíhají i domácí pobožnosti.

Naprosto podřadné postavení při všech shromážděních, ale i v životě společenství celkově mají ženy: ve shromáždění nesmějí vůbec promluvit, musí mít pokrývku hlavy a nemají žádnou moc, práva ani důležitost. *Není zajisté muž stvořen pro ženu, ale žena pro muže.* (1 Kor 11,9) Tímto biblickým veršem je podřadná role ženy legitimizována. Dokonce i při domácích náboženských rozpravách ženy pouze tiše sedí, případně nosí jídlo a kávu. Také při mé návštěvě a rozhovoru jsme o „podstatných věcech" hovořili pouze v mužském společenství.

Vztah k okolnímu světu

Obecně platí, že se členové této skupiny straní všeho, co je tzv. „světské" - např. neprovozují kulturní a společenský život, sňatky uzavírají obvykle jen mezi sebou a také třeba neslaví svátky. A to ani církevní, dokonce ani Vánoce a Velikonoce. Vánoce prý stejně byly v březnu, Velikonoce jsou podle nich zase „příliš direktivně určeny z Říma", což patrně vyjadřuje nechuť k římskokatolické církvi. A dodávají: „Vánoce máme každou neděli, ne jen jednou do roka něco, co není stejně ničím jiným než komerční záležitostí." I vánoční stromek má podle nich původ v pohanství, nicméně někteří členové (zvláště ti, kteří mají malé děti) stromek údajně mívají a není jim to počítáno za špatnost.

Jejich vztah k vládnoucí moci, politice, Evropské unii a dalším institucím vychází z toho, jak chápou Ježíšův výrok: *Dejtež, co je císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu* (Mt 22,21). Daně tedy platí, ale třeba ke svobodným volbám zásadně nechodí.

Vztah s jinými církvemi existuje pouze na misijní úrovni, což pro ně znamená distribuci náboženské literatury některým sborům Církve bratrské, Českobratrské církve evangelické i dalších.

Homosexualita je podle nich těžkým hříchem. Dokládají to několika biblickými místy. O používání antikoncepce lze v jejich prostředí uvažovat jen ze zdravotních důvodů. Jinak prý nechť platí známé *„vy pak ploďte a množte se"* (Gn 9,7).

Vydavatelská činnost

Uzavření bratři vydávají velké množství různé vlastní literatury. Je určena pro misijní účely, některé publikace slouží také ke vzdělávání vlastních řad.

Misijní literaturou jsou především různé kalendáře, úvahy a zamyšlení na každý den (Dobrá setba nebo Manna pro každý den), dále různé traktáty, určené lidem v konkrétní situaci a mnoho dalšího. Materiály určené k misijním účelům mají vždy totožné schéma - vykreslení člověka jako hříšníka, výzva k obrácení pro spasení a několik biblických veršů, které dokládají výše uvedené.

Výkladové poznámky k biblickým knihám a další podobné materiály potom patří k literatuře vzdělávací.

Už 13 let také vychází také interní časopis Milost a pravda. Z většiny obsahuje překlady různých úvah, zamyšlení a textů zahraničních autorů.

Šíření Písma svatého je podporováno německým nakladatelstvím GBV - Gute Botschaft Verlag (Nakladatelství dobrého poselství). Tato organizace v současnosti vydává a tiskne veškerou jeho literaturu. Kromě toho GBV podporuje i další křesťanskou misii prostřednictvím spolků v různých zemích a překládá křesťanskou literaturu do několika jazyků (včetně např. čínštiny či arabštiny).

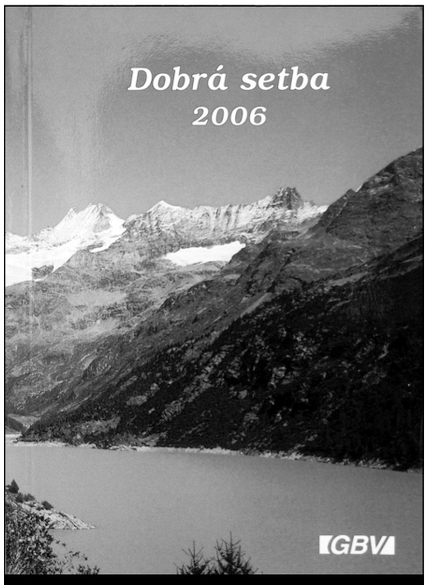

Obálka letošního biblického kalendáře.

Misie

Členové společenství se věnují bohaté misijní činnosti. Je to vlastně jediný způsob, kdy vystupují na veřejnosti. Misijní činnost není organizována, každý má sloužit podle svých možností. Misie probíhá distribucí traktátů a další literatury na ulicích a po domech. Jejich stánek můžete zahlédnout i na knižních veletrzích.

S misijní činností souvisí také pastýřská péče, které se věnují naplno a která je skutečně příkladná. S chutí a se zájmem pomáhají lidem v nouzi, ve stáří, v nemocech a jiných těžkostech, a to i daleko za hranicemi svého společenství.

Shrnutí

Uzavření bratři v mnohém vycházejí z křesťanských církví, mnohé s nimi mají společné. Bible je největší autoritou, dbají na život podle jejího svědectví (snad až příliš doslovně), k životu společenství patří křest, večeře Páně, ale i dobře míněná misie a laskavá pastýřská péče. Dlužno však zmínit také negativa, která dle mého názoru všechna vycházejí z vnímání sebe sama s určitou nadřazeností, exkluzivitou. Jako by mezi řádky neustále znělo - my jsme ti lepší, my máme větší (ne-li jedinečný) nárok na spasení, my jsme Bohu blíž. Takový přístup (byť by ho uzavření bratři asi nikdy otevřeně nepřiznali) je s proklamovanou ideou prvotní církve jen těžko slučitelný. ■

Poznámka

Bible je citována (tak jako ve společenství uzavřených bratří) v kralickém překladu.

Pavel Hanych (*1983) studuje evangelickou teologii na Evangelické teologické fakultě UK v Praze.

Eschatologie, nauky o posledních věcech člověka a světa, mají své konstanty i proměnné

KONCE A ZAČÁTKY V NÁBOŽENSTVÍCH SVĚTA

Ivan O. Štampach

Slýcháme, že náboženství je především odpovědí na otázku o naší smrtelnosti. Je náš osobní konec definitivní? A jak je to s celkem světa, s přírodou a se vším, co vytvořili lidé? Téměř ve všech náboženstvích najdeme příběhy nebo nauky, které se to snaží objasnit. Všimneme si zde odpovědí, jež nabízejí náboženství s mnoha stoupenci nebo rozšířená v mnoha zemích.

Nekonečný koloběh a vysvobození

Lidé i ostatní bytosti procházejí v indických náboženstvích nesmírně dlouhým sledem po sobě následujících životů. Lidé a ostatní bytosti se přerozují a objevují se na světě v různé podobě podle dřívějších činů. Lze mluvit o koloběhu životů. Podle některých směrů může *samsára,* toto plynutí všech bytostí v jednom proudu, být bez začátku a bez konce. Navíc je život prostoupen strastí. Následující životy nejsou z tradičního indického hlediska nadějí (jako pro mnohé západní stoupence tzv. reinkarnace). Další život je také další smrt a předtím další utrpení. Lze doufat v únik, v naplnění mimo sféru samsáry, v individuálním osvobození.

To, co pro stručnost nazýváme *hinduismem* je komplexem četných směrů a škol. Je však asi možno říci, že motivem jdoucím jimi napříč je úvaha o možnosti osvobození, *mókša,* k němuž vedou různé cesty. Bhaktické směry, jako např. zde v západním světě známé kršnovské hnutí, preferují klasickou náboženskou cestu, uctívání boha či bohyně, zpěv božských jmen, chrámové a domácí obřady. Cílem je blažené, láskyplné spočinutí u boha. Džňánické směry volí cestu poznání. Jeho cílem je odhalit závoj klamu a uvědomit si jednotu nejniternějšího jádra vlastní bytosti (zvaného *átman*) s božskou skutečností.

Spočinutí jednotlivce v cíli se však netýká celku skutečnosti. Na okraji indické tradice se vyskytují úvahy o nepředstavitelně dlouhých cyklech dob různého charakteru. Podle jedné varianty takových výpočtů tvoří čtyři taková různá a různou dobu trvající období jednu *kalpu* a tisíc takových celků tvoří Brahmův den, po něm následuje stejně dlouhá Brahmova noc. Z těchto dnů se skládá sto let Brahmova života. Činí v přepočtu 311 040 000 000 000 let. Pak Brahma umírá. Zdá se tedy, že se, pokud jde o celek světa, neočekává definitivní završení.[1]

Andělé troubí k poslednímu soudu. Z knihy „Zjevení" svědků Jehovových.

V nejstarší doložené verzi původního indického *buddhismu* jsou bohové jako např. Brahma konečné bytosti a potřebují stejně jako lidé probuzení (*bódhi*). Díky němu pak mohou spočinout v *nirváně.* Představy o čase v raných buddhistických spisech jsou nesrovnatelné s našimi. I tam je samsára spíše bez konce a začátku. Jednotlivec, když postupuje se vší radikalitou podle Buddhou objevené metody (podle *Ušlechtilé osmidílné stezky*), když žije podle mravních zásad a když pěstuje soustředění a bdělost (všímavost), vymaňuje se z koloběhu a nemusí se již vracet do zdejších poměrů.

Podle jiné verze buddhismu, která z původních kořenů vyrostla a rozkvetla později zejména v Číně a Japonsku, tedy podle mahájány, některé bytosti dobrovolně oddalují své konečné vymanění a spočinutí a pomáhají všem cítícím bytostem. Pravděpodobně desítky milionů buddhistů se hlásí k buddhovi *Amitábhovi* (v Japonsku je zván *Amida*). Tento buddha nekonečného světla pomáhá lidem, kteří ho s vírou vzývají. Otevírá se jim *Čistá země,* v níž jim už nic nebrání v probuzení a nirváně. Nekonečné zásluhy tohoto buddhy stačí přispět k na osvobození všech bytostí.[2]

Vítězství Světla nad Temnotou

V perské tradici, v její dnes zastoupené podobě v Íránu a západní Indii (a v komunitách rozptýlených po jiných zemích) má světelná tvůrčí božská bytost nad světy *Ahura Mazda* dvě emanace. Ve věkovitém zápasu jsou tvůrčí princip *Spenta Mainyu* a princip destruktivní *Angra Mainyu.* Lidé mají aktivní podíl na konečném vítězství sil Světla. Úděl jednotlivého člověka po smrti závisí na tom, jaký byl jeho život. Převládají-li dobré myšlenky, slova a činy, čeká člověka nebe, jinak peklo. Shodné pro různé výklady je konečné vítězství Světla nad Temnotou. Ahura Mazda vrátí svět do jeho původní čisté podoby a obyvatelé pekla budou osvobozeni. Významnou roli v závěrečném běhu událostí má hrát *Saošjant,* Člověk míru, doslova *Ten, který přináší požehnání*, mesiánská postava, o které se v některých textech uvádí, že se narodí z panny, s ním nastane vzkříšení a poslední soud lidí, a pak nastolení konečné harmonie. Podle některých pramenů má dva předchůdce.[3]

Požehnání budoucího věku

V částech židovské Bible, které se považují za nejstarší, se o posledních věcech člověka a světa prakticky nic neuvádí. Pak se začíná zmiňovat *svět, který má přijít.* Má v něm dojít k nápravě onoho porušení, k němuž došlo pádem prvních lidí. Účast na požehnáních budoucího věku má mít povolaný lid, Izrael, který žije podle zvláštní smlouvy s Hospodinem a ti z národů, kteří se drželi aspoň zásad noemovské smlouvy.[4]

Poté, co Peršané osvobodili Izraelce z babylonského zajetí, objevuje se v jejich náboženství postava charakterizovaná v různých částech postupně vznikající židovské Bible různě, jednou jako jakýsi kosmický či nebeský člověk nazývaný *Syn člověka,* jindy jako *Trpící Služebník Boží,* díky jehož utrpení budou uzdraveny rány a nemoci v Božím lidu. Nejčastěji jde o postavu *Mesiáše*, konečného vítěze, který nastolí novou situaci. Zejména ortodoxní Židé

očekávají konkrétní postavu, reformní směry se kloní spíše k jejímu symbolickému výkladu.

I když ve starších textech jde spíše o vzkříšení lidí, kteří zemřeli a byli skutečně mrtví, pozdější vývoj judaismu přinesl představy o složkách člověka - kromě těla je to ještě duše (*nefeš*). Dříve tělo i duše byly spíše dva způsoby, jak mluvit o celém člověku, v pozdějším pojetí je tělo pohřbeno a duše se uvolňuje. Při vzkříšení se opět spojí. Ve hře je ještě duch (*ruah*), dříve spíše oživující dech od Boha vanoucí vším živým, později princip, který po smrti odchází u zvířat do země, u lidí k Bohu; je však otázka, představuje-li pokračující osobní identitu u Boha. V pozdějším judaismu se připouští jako možnost i koloběh duší (*gilgul nešamot*).[5]

Spása a Boží království

Co se týká osobního údělu člověka, má se v křesťanství za to, že ve smrti člověk předstupuje před Boží soud a zakouší pak věčnou blaženost nebo věčné zavržení. Římští katolíci mají za to, že věčné blaženosti může předcházet očišťování zemřelého, který sice zemřel smířen s Bohem, ale není ještě plně způsobilý vidět Boha tváří v tvář. Je očišťován utrpením. To lze zmírnit odpustky, tedy konkrétními činy (modlitba, almužna, pomoc bližnímu apod.). Boží milost dává těmto skutkům hodnotu, jíž je možno připsat zemřelým. Tato praxe však ustupuje.[6]

Svědectví Bible, Starého i Nového zákona o posledních událostech světa, jsou pestrá, jednotlivé události a jejich postup jsou popisovány různě u starozákonních proroků, v evangeliích, epištolách a v Apokalypse. Nelze sestavit jednotný, všemi akceptovaný „scénář", jak se o to pokoušejí některá vyznání. Někteří např. očekávají zvláštní tisícileté Království před konečným završením času a oddělují vzkříšení různých skupin lidí a jejich soud. Víra všech křesťanů se snad může shodnout na tom, že svět je konečný a že jeho konec je v Božích rukou, že i v katastrofách konce se odhaluje spravedlivý, ale rovněž dobrotivý Bůh.

V křesťanství nejde o nějakou aritmetiku provinění a zásluh, odměn a trestů. Podstatná je role Ježíše Krista. Je Vykupitelem.[7] Znamená to, že všem lidem nabízí osvobození od situace zděděné upadlosti a osobní viny. Spása je záchrana, vnitřní osvobození a uzdravení nemocné lidské duše; vykoupení se promítá na jednotlivého člověka a přijímá se vírou. Následkem je nové jednání popisované často jako následování Krista.

Z hlediska lidstva a tvorstva jako celku může být řeč o Božím (popřípadě nebeském) království. Bůh se nejprve skrytě a nenápadně ujímá vlády nad světem, je to Boží „kralování" v nitru jednotlivých lidí a v jejich vztazích. Boží království roste do historických a kosmických dimenzí. Jeho konečný stav je vyjádřen např. tak, že Bůh bude *všecko ve všem.*[8] O Kristu je řečeno, že *naplnil všechno, co jest*.[9] Svět se nejen vrátí před počáteční porušení, ale zahrne vše, čím lidé v dějinách prošli a co vytvořili, v obnovené a očištěné podobě. Popisuje se to obrazem *nebeského Jeruzaléma.*[10]

Odvážná formulace v pozdním novozákonním textu říká, že cílem Božích příslibů je, abychom *se stali účastnými božské přirozenosti.*[11] V tomto smyslu mluví zejména východní křesťanství o *zbožštění* (*theósis*). V Ježíši Kristu se Bůh stal člověkem, aby se člověk mohl stát bohem. Zbožštěný člověk je účastníkem Božího života.[12]

Den soudu a Ráj

Když člověk zemře, podle islámu oddělí anděl Azrá'íl duši od těla. Podle tradičního mínění muslimů pak andělé kladou zemřelému otázky a člověk (v závislosti na dosavadním životě) může zakoušet tíži, tíseň, „nejhorší hodiny života". Pak nastává očekávání, snad v jakémsi spánku, příp. v hraniční oblasti či stavu zvaném *barzach.* Rovnou do Ráje jdou duše těch, kdo padli v boji za svatou věc. Též proroci si zachovávají i po smrti vědomí. Někteří se snad rovnou zřítí do pekla.

Konečný úděl nezávisí jen na bilanci dobrých a špatných skutků. První slova Koránu mluví o Bohu jako o *milosrdném a slitovném.* Kdo se dopustí provinění, má možnost pokání a Bůh mu může odpustit. Když se Korán vyjadřuje o tom, kdo má naději, jsou samozřejmě na prvním místě muslimové, ale spolu s nimi také ti, kdo věří v jediného Boha a v soudný den.

K závěrečným událostem tohoto světa patří po dramatických úkazech i druhý příchod proroka Ísy, tedy Ježíše, který spolu Mahdím porazí Džadžála, Lháře, falešného Mesiáše a ostatní Boží nepřátele. Soudný den je závěrem našeho času. Tehdy mrtví vstanou, nejprve proroci, pak ostatní a dojde k velikému shromáždění lidí a ostatních bytostí. Vzkříšení zemřelí jsou pak v dlouhé etapě souzeni. Dojde k odhalení falešných bohů. Tento svět bude zničen. Nekající hříšníci budou vrženi do pekelného ohně, kde podle obvyklého mínění aspoň někteří

Kalkí, poslední avatár (sestoupení) indického boha Višnua, nastolí věk míru a hojnosti. Z knihy Jana Filipského „Encyklopedie indické mytologie", Praha 1998.

budou navždy a ostatní přijdou do Ráje plného rozkoší; podle některých vykladačů jde o blažené patření na Boha.[13]

Společné motivy?

Četná náboženství, zejména abrahámovská tradice (judaismus, křesťanství a islám), ale též zoroastrismus se zaměřují na budoucnost. Není to však budoucnost historická. Jejími aktéry nebudou už lidé. Po konečné katastrofě světa se ujme iniciativy Bůh a nastolí nové pořádky. Mají tedy pravdu kritici, že to bere lidem z rukou iniciativu? Odkládá se tím doopravdy spravedlivé uspořádání společnosti až do záhrobí? Je takové náboženství povzdechem utištěného člověka bez skutečné síly něco změnit? Nebo je Boží království jako nový začátek na konci našeho času odmítnutím falešných ambicí, ale zároveň výzvou a inspirací udělat něco realistického, něco prospěšného v mezích tohoto porušeného světa?

Dějiny náboženství ukazují, že eschatologická očekávání od společenské aktivity odváděla i k ní inspirovala. Byla opiem fantastů a rovněž inspirací tvůrčích jedinců. Opravdové potíže nastávají tam, kde se nějaká náboženská skupina sama ujímá role strůjců apokalyptických katastrof či vykonavačů Božích trestů. Za sociálně patologickou je třeba také pokládat totální uzavřenost a odloučenost apokalypticky laděných skupin. Pokládají svět za natolik dočasný a propadlý zkáze, že nemá smysl v něm pracovat, získávat vzdělání, žít rodinným životem a podobně. ■

Poznámky k článku a autorův medailonek jsou na straně 143 dole. ⇨

Mileniální ideje jsou významnými spolutvůrci (nejen) naší civilizace

NADCHÁZEJÍCÍ VĚK BLAŽENOSTI

Zdeněk Vojtíšek

Náboženství neposkytují naději na budoucí úplné a dokonalé překonání omezenosti pozemského života jen jednotlivcům, ale i celým komunitám. Hovoří o „věku", „království" či „říši", kde se nadcházející blaženost pro celé společenství bude realizovat. V různých dobách a náboženských systémech se tak setkáváme s podobným schématem budoucnosti. Navzdory množství variant a výjimek se velká část lidstva shoduje ve víře v dosažení kolektivního všestranného blaha za pomoci transcendentní síly. Velmi často má být této blaženosti dosaženo v dohledné době a v mnoha případech také v prostředí, které bude ideální, ale zároveň pozemské, tělesné, lidské. Přesvědčení o takové kolektivní budoucnosti jsou souhrnně nazývána milenialismus nebo také chiliasmus.[1]

Výše uvedenou základní charakteristiku milenialismu[2] je třeba vysvětlit a upřesnit. Všestranným blahem (blažeností) rozumíme stav bez přítomnosti zla, ať je toto zlo chápáno jakkoli. Kořeny zla mohou být pojímány různě (může to být např. nevědomost, hřích anebo třeba i vykořisťovatelská společnost), ale jeho projevy pociťujeme ve všech dobách a na všech místech podobně: jako utrpení, chaos, násilí, bídu apod. Tato blaženost má velmi často nastat - jak už bylo řečeno - v lidské sféře: obrazně (ale často i doslovně) „na zemi", nikoli v duchovní oblasti („na nebi").[3] Má se jednat o návrat dávného „ráje", o uzavření dějinného kruhu, nikoli o opuštění pozemského prostředí a odchod do „nebe". Proto je také tato „pozemská" blaženost dočasná; může trvat velmi dlouho (symbolicky třeba „tisíc let"), ale nebývá to ještě blaženost věčná. Dějinný obrat k této kolektivní blaženosti má nastat brzy, v době, která je pro člověka významná (kam ještě „dohlédne"), a za pomoci síly, která člověka přesahuje. Tato síla je opět pojímána velmi různě: může přicházet od Boha, může být ale i neosobní kosmickou silou a může být vyjádřena i světsky např. jako „dějinná nutnost".

Základní typologie milenialismu

V podílu této transcendentní síly na dosažení blaženosti a ve způsobu tohoto dosažení je klíč k rozdělení milenialismu na dva základní typy.[4] Katastrofický milenialismus spatřuje tento svět jako velmi špatný a vzdalující se od ideálu. Jeho náprava není možná, a tak jedinou nadějí je nadpřirozená intervence v době, kdy už nemůže být hůře. Z takto zkaženého světa nezůstane nic (nebo téměř nic) dobrého, proto má tato intervence podobu jeho naprostého zničení (tzv. „apokalypsy", nebo „konce světa"). Podíl lidí na vzniku následujícího blaženého období je minimální, spíše žádný. Katastrofickému (apokalyptickému) milenialismu se daří v těžkých poměrech, kdy se zdá, že konečný obrat již musí být za dveřmi a že je možné jeho znamení odečíst z doléhajících událostí. Nositelé tohoto přesvědčení jsou osobně spíše pesimističtí, ve společnosti politicky pasivní a individualističtí, neboť nenacházejí mnoho smyslu v ničem kromě pěstování vlastní zbožnosti. Aktivní bývají pouze v misii, kterou chápou jako „záchranu" jednotlivců ze zkažené společnosti.

Opačným typem je progresivní milenialismus. Je to optimistický přístup ke světu, politicky angažovaný, aktivní ve zlepšování společnosti a se smyslem pro kolektivní usilování. Úsilí o pokrok je neseno vírou, že se tento pokrok děje ve shodě s transcendentní silou, anebo dokonce pod jejím vedením a inspirací. Přechod k úplné blaženosti nemusí být podle tohoto přesvědčení spojen s katastrofickými událostmi, ale nastane spíše jako završení postupného pokroku. Tragická „apokalypsa" tedy nebývá očekávána; cesta k završení dějin ovšem může být chápána jako revoluce. Tento typ milenialismu (je-li revoluční) pak vyžaduje oběti těch, jichž se pokrokový optimismus netýká.

Katastrofický ani progresivní milenialismus není pevně svázán s žádným náboženstvím. V rámci jedné náboženské instituce nebo jednoho náboženského společenství se mohou vyskytnout oba typy, často i současně. Jednotlivá náboženství a jejich směry obvykle disponují ve svých svatých textech nebo v posvátné historii takovými motivy, které poskytují možnosti chápat dějiny a budoucnost lidstva jak v duchu katastrofického, tak progresivního milenialismu. Příklon k jednomu z typů je tak do značné míry dán osobnostním vybavením jednotlivce a jeho společenskou situací a může se během času u jednoho člověka nebo u celé velké skupiny radikálně proměnit. Tato proměnlivost ale nevylučuje vznik kompaktních mileniálních hnutí, často velkých a významných. Na dalších řádcích se o některých zmíníme a seřadíme je podle náboženských tradic.

Mileniální motivy v zoroastrismu a judaismu

Náznaky milenialismu se někdy hledají i v různých starověkých náboženstvích[5] (např. ve schématu čtyř věků podle Hesioda), ale o skutečně mileniální ideji můžeme hovořit patrně jen v případě zoroastrismu a judaismu. Obě tato náboženství charakterizuje lineární pojetí času, tedy přesvědčení, že svět má stejně jako každý jednotlivý člověk svůj počátek (stvoření, zrození) a konec (zánik, smrt). Takové vnímání je samozřejmě daleko příznivější pro vznik a rozvinutí milenialismu než pojetí cyklické, které chápe dění jako koloběh stále vznikajících a zanikajících forem. Zoroastrismus i judaismus se ale poněkud vymykají z výše vymezeného pojmu „milenialismus", neboť předpokládají vznik definitivní blaženosti hned po zániku světa. Pro označení tohoto přístupu (a hlavně pro význačnou roli spasitele v obou těchto náboženstvích) se proto více hodí pojem „mesianismus".

Náboženství proroka Zarathuštry (zoroastrismus), obsahuje myšlenku návratu světa k dokonalosti po velké kosmické bitvě. Již v gáthách, hymnech připisovaných samotnému Zarathuštrovi (vznikly snad již na přelomu 2. a 1. tisíciletí př. Kr. nebo později), je naznačeno brzké „proměnění" světa ohněm a roztaveným kovem. Nadějné vnímání budoucnosti postupně rozvinulo motiv spasitele, vzkříšení těla a posledního soudu.[6]

Nejstaršími texty židovského apokalyptického mesianismu jsou patrně části proroctví Izajáše[7] z druhé poloviny 8. st. př. Kr. Na ně navazuje tzv. Druhý Izajáš (ze 6. století) se slavnými texty o sloužícím, a dokonce trpícím mesiáši.[8] Mezi 2. st. před Kristem a 2. st. po Kristu pak nastává doba velkého rozkvětu katastrofického milenialismu s desítkami spisů; do kánonu judaismu byl ale přijat jen spis Daniel, ostatní zůstaly se svou barvitou apokalyptikou za hranicí obecně přijímaných posvátných textů. Starověký židovský mesianismus vyvrcholil v postavách Ježíše Nazaretského, Judy Galilejského a Bar Kochby v 1. století našeho letopočtu.

Ačkoli pojetí mesiáše prošlo vývojem a patrně nikdy nebylo zcela jednotné,[9] mesianismus hrál v židovstvu velkou úlohu v podstatě ve všech obdobích. Mesiášské očekávání je ostatně součástí Třinácti článků víry,[10] které zformuloval Maimonides (1135-1204). Od konce 13. století se hlavním zdrojem mesianismu stala kabala, především její převládající luriánský typ. Na základě kabaly vznikly desítky předpovědí příchodu mesiáše a kabalistou byl i Natan z Gazy (asi 1643-1680), který velmi posílil mesiášské ambice nejvýraznější postavy židovského mesianismu, Šabtaje Cvi (1626-1676). Z kořenů luriánské kabaly vyrostl v polovině 18. století i chasidismus, v němž byly mesiášské naděje vždy silně přítomny. Jejich vyjádřením byla (a dodnes částečně je) i víra významné lubavičské větve chasidismu v rabína Menachema M. Schneersona (1902-1994) jako v mesiáše dnešní doby.

Křesťanský milenialismus[11]

Křesťanská církev vznikla z židovských mileniálních nadějí a milenialismus je v ní po celou dobu existence velmi živý, ačkoli ne stejně ve všech jejích částech a ve všech dobách. Křesťanské kanonické spisy sice obsahují výroky, které inspirují k progresivnímu milenialismu,[12] raná církev ovšem před druhým příchodem Krista očekávala spíše katastrofické události.[13] Tuto orientaci změnila až ve 4. století nová role církve ve společnosti. Katastrofická mileniální očekávání církve v době po Konstantinovi byla neutralizována myšlenkou postupného rozšiřování boží vlády misijním úsilím a zlepšováním společnosti. V hlavním proudu křesťanství byla naděje na kolektivní blaženost v Tisícileté říši nahrazována důrazem na osobní kvality, potřebné ke spasení. Katastrofický milenialismus[14] se tak posunul do více či méně okrajových a někdy heretických křesťanských proudů, aniž by ovšem zcela zeslábl. Dominantním motivem se stal v protestantismu. Mimo něj je dnes velmi silný v obrodných a lidových formách katolicismu, nejvíce pravděpodobně v rámci mariánské zbožnosti. Některé proudy současného pravoslaví se nechávají inspirovat k mileniálnímu očekávání protestantským fundamentalismem.

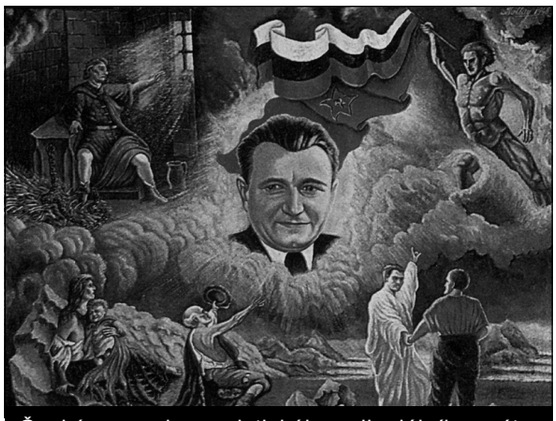

Česká verze komunistického mileniálního mýtu: Klement Gottwald nanebevzatý.

Křesťanský progresivní milenialismus[15] nachází ohlas spíše mezi elitami: jeho nejvlivnější středověkou formou bylo jistě pojetí tří věků Jáchyma z Fiore (1130-1202),[16] které inspirovalo - kromě jiných - patrně i Kryštofa Kolumba (1451-1506) k jeho mileniálnímu nadšení objevit „novou zemi". Ideje progresivního milenialismu ovšem obsahuje i apoštolský list Jana Pavla II. Tertio Millennio Adveniente z roku 1994.

V reformaci křesťanstva byl přítomen prvek katastrofického milenialismu, který obzvlášť jednoznačně ztotožňoval papeže s apokalyptickou postavou antikrista. Silně mileniální bylo již husitské hnutí a radikální reformační skupiny v 16. století se kvůli excesům spjatým s apokalyptickými vizemi[17] dostávali do střetu nejen s katolíky, ale i s umírněnými reformačními proudy. Silné mileniální cítění měli i puritáni. Přenesli ho z britských ostrovů i do severní Ameriky a podnítili tak vznik amerického milenialismu, dodnes živého a velmi činorodého komplexu přesvědčení, jemuž dominuje víra Američanů ve své poslání být vzorem („městem na hoře ležícím") celému zbytku světa.[18]

Vrcholem protestantského milenialismu se stalo 19. století. V jeho průběhu vzniklo bezpočtu nových hnutí katastrofického milenialismu s naléhavým očekáváním (mormonismus, adventní hnutí, dispensacionalistická hnutí a mnoho dalších, ve 20. století pak ještě pentekostalismus). Pod tímto vlivem se probuzenecké hnutí (evangelikalismus) posunul z původního progresivního milenialismu Jonathana Edwardse (1703-1758) a dalších ke katastrofickému vidění Dwighta L. Moodyho (1837-1899) a jeho pokračovatelů. Ze stovek protestantských mileniálních konceptů, rozvinutých v 19. století, je třeba zmínit alespoň dva: přesvědčení o „vytržení svatých",[19] a to kvůli jeho vlivu na americkou (a dále i světovou) populární kulturu, a křesťanský sionismus[20] kvůli jeho vlivu na židovské sionistické hnutí, a tím i na vznik a dějiny Státu Izrael. Ve druhé polovině 19. století ale na protestantské straně křesťanstva výrazně vzrostl také vliv progresivního milenialismu, a to hlavně v liberálních církvích, které vyvolaly nebývalý zájem o sociální otázky, křesťanskou misii a ekumenické hnutí.

Sekulární a esoterický milenialismus

Byly to pravděpodobně právě sociálně reformní myšlenky křesťanského progresivního milenialismu a různé komunitní experimenty,[21] které napomohly ke vzniku sekulárního revolučního mileniálního hnutí socialismu a komunismu. Komunistické

... A čínská verze téhož.

a národně socialistické myšlenky a pokusy o jejich revoluční aplikaci opravňují vidět 20. století jako vrchol sekulárního milenialismu. Jejich úsilí prosadit komunismus, Třetí říši a další mileniální koncepty si vyžádalo milióny obětí těch, kteří tomuto pokroku stáli v cestě. V tradici sekulárního milenialismu ale dnes nestojí jen společensky reformní a národní hnutí, ale nověji např. i některé ekologické skupiny,[22] které varují před apokalyptickým zhroucením životního prostředí, anebo fenomén Y2K, spojený s obavami z kolapsu počítačů a následně celé západní civilizace na konci minulého století.

V progresivním milenialismu liberálních protestantských církví i sekulárních sociálně reformních hnutích můžeme nalézat stopy vlivu evoluční teorie na vnímání společnosti a jejích proměn. Podobně se evoluční teorií nechali inspirovat i pokračovatelé západní esoterické (hermetické) tradice, která na přelomu 19. a 20. století zažila nový rozkvět.[23] Byla to hlavně Theosofická společnost, která od svého založení roku 1875 šířila progresivní mileniální ideje, nesené myšlenkou duchovní evoluce lidstva pod dohledem a s přispěním bratrstva nanebevzatých mistrů. Myšlenky Theosofické společnosti došly obrovského rozmachu v 80. a 90. letech v jednom z největších náboženských mileniálních hnutí 20. století, v hnutí Nového věku (New Age).[24] Idea Velkého bílého bratrstva byla mnohokrát obnovena i poté, co sama Theosofická společnost ztratila vliv, např. v dramatech na Ukrajině a v Rusku v souvislosti s ohlášením konce světa na rok 1993. Katastrofický milenialismus s apokalyptickým vrcholem, očekávaným v polovině 30. let 20. století, vypracoval na pozadí gnostického pojetí kosmu Oskar Ernst Bernhardt (1875-1941), zakladatel hnutí Grálu. Tyto mileniální naděje[25] byly bouřlivě obnoveny v letech 1993 a 1994 ve známém českém hnutí imanuelitů, vedeném Janem Dvorským (*1965).

Milenialismus a ostatní náboženství

Monotheismus, lineární pojetí času a další prvky „abrahamovské" tradice způsobují, že dalším velkým mileniálním náboženstvím je islám. Jsou to především mekkánské súry (hlavně súry 75-78), které ukazují na silné počáteční mileniální očekávání proroka Muhammada. Po jeho smrti se mileniální naděje spojují s postavou mahdího, o níž se ovšem nepíše ani v Koránu, ani v nejvíce respektovaných sbírkách hadísů. Přesto je víra v mahdího (tedy „správně vedeného"), který spolu s Ísou (Ježíšem) bude hrát hlavní roli v apokalyptických událostech před všeobecným zmrtvýchvstáním, velmi silná v lidovém sunnitském islámu. V šíitském islámu je dokonce součástí ortodoxie (a to jednou z nejdůležitějších). Právě v tomto prostředí vznikly desítky mahdistických hnutí v celé škále od těch, jejichž působení vedlo k rozkvětu (např. Fátimovci), přes neúspěšná reformní hnutí (např. bahá´í) až k mnoha hnutím vysloveně extremistickým (např. qarmaté, assasínové a mnoho dalších).[26] U dnes již celosvětově rozšířené víry bahá´í je zajímavý vývoj od revolučního k evolučnímu progresivnímu milenialismu. Islámský milenialismus (mahdismus) se projevil v posledních letech v mnoha různých souvislostech, např. se Šestidenní válkou, s íránskou revolucí, se vznikem některých džihádistických skupin anebo třeba při vzniku amerického, převážně černošského hnutí Národ islámu.

Podstatně méně mileniálních motivů samozřejmě nalezneme v indické tradici, formované cyklickým pojetím času. Myšlenka obnovy (připomínající katastrofický milenialismus) se ale objevuje i v nejznámějším náboženském textu, v Bhagavadgítě. Bůh Krišna v ní říká: „Když ctnost upadá, když spravedlnost je šlapána v prach, tu vždy se rodím, zplodiv sám sebe, abych znovu obnovil svůj řád. Rodím se v každém věku, abych chránil dobré, ničil zlé a dával průchod spravedlnosti."[27] Krišna v indické tradici vystupuje také jako avatár („sestoupení") boha Višnua.

Právě v nauce o avatárech je další z mileniálních motivů. Desátým, posledním avatárem má být Kalkí, který přijde na konci posledního věku (kalijugy) časového cyklu. Je očekáván jako ten, kdo zničí vše zlé, obnoví řád (dharmu) a dovede věrné do zlatého začátku nového cyklu (satjajugy). Živost této nauky dokazuje i indický duchovní učitel Šrí Muktišvára Bhagaván (*1949), který je jako Kalkí přitažlivý i pro západní žáky svým poselstvím progresivního milenialismu.[28]

V mahájánovém buddhismu je naopak mileniálních motivů celá řada. Za jakousi obdobu mileniální říše může být považována země blaha buddhy Amitábhy. Uctívání Amitábhy a víra ve zrození v jeho Čisté zemi nalézá od 5. století velký ohlas v Číně a Japonsku. Zřetelně mileniální postavou (oblíbenou především v tibetském buddhismu) je buddha Maitréja, poslední z pozemských buddhů a pán budoucího věku. V tibetském buddhismu zaujímá velmi důležité místo představa Šambhaly,[29] šťastné země, skryté v některém z nepřístupných tibetských údolí. Mýtus obsahuje již Kálačakratantra, text z 10. století, ale velké aktuálnosti dosahuje od počátku 20. století a hlavně po tragické okupaci Tibetu čínskými silami v jeho polovině. Vliv šambhalského mileniální mýtu je patrný také v současném misijním úsilí dalajlamy a dalších představitelů tibetského buddhismu na Západě.

Rudra Čakrin, vládce Šambhaly.
Ilustrace z knihy Luboše Bělky „Buddhistická eschatologie. Šambhalský mýtus", Brno 2004.

Silné mileniální motivy se pojí s Ničirenovou (1222-1282) školou, oblíbenou v Japonsku. Mnohá ničirenovská hnutí je možné považovat za vysloveně mileniální, např. společnost Sókka Gakkai, založenou ve 30. letech 20. století. Mileniální motivy z křesťanství, z astrologie, z tradice Ničirena i z mýtu o Šambhale zkombinoval do originální vize japonský duchovní učitel Šókó Asahara (*1955). Jeho zpočátku optimistický progresivní milenialismus se postupně proměnil v katastrofický, až roku 1995 vyvrcholil pokusem rozpoutat apokalypsu teroristickým útokem v tokijském metru.[30]

Buddhistický milenialismus v Číně má dlouhou tradici tajných společností, které byly několikrát dokonce schopny svrhnout vládnoucí dynastie. Na základě této tradice není překvapivý úspěch sekulárního mileniálního hnutí Mao Ce-tunga (1893-1976). Dnes o čínském milenialismu můžeme slyšet především v souvislosti s hnutím Fa-lun-kung, které kromě známějšího cvičebního systému rozvinulo také silné očekávání v podobě katastrofického milenialismu.

Závěr článku a poznámky na 3. straně obálky. ⇨

Biblická kniha Zjevení Janova (Apokalypsa) jako nástroj duchovního sebepoznání

HLUBINNĚ ANALYTICKÝ VÝKLAD APOKALYPSY

Prokop Remeš

Poslední biblická kniha Zjevení je plná symbolických obrazů, které odedávna jitří lidskou fantazii. Od nejstarších dob byly proto navrhovány nejrůznější strategie, jak porozumět jejich skrytému poselství. Tyto strategie lze v zásadě rozdělit do dvou velikých skupin: Jednak jde o výklady, které v obrazech knihy Zjevení (Zj) spatřují informaci o vnějším světě, jednak jde o výklady, které v nich spatřují informace o čtenáři.

K prvému výkladovému proudu, který by bylo možné nazývat klasickým, patří **historický** výklad, který učí, že Zjevení má vztah pouze k událostem v té době, kdy byla kniha psána. Na něj navazuje **futuristický** výklad, který říká, že kromě prvních tří kapitol Zjevení, které se vztahují na dobu sepsání knihy (případně na sedm etap v historii církve), vše následující je předpovědí událostí, které se stanou v době bezprostředně před druhým příchodem Kristovým. Konečně **historizující** výklad shrnuje oba předchozí do jediného a prohlašuje knihu Zjevení za náčrt církevních dějin od sepsání knihy až do druhého příchodu Ježíše Krista.[1]

Druhá výkladová linie je představována strategiemi, které v obrazech knihy Zjevení spatřují informaci o konkrétním čtenáři. Nepovažuje knihu Zjevení za objektivní „učebnici" o náboženských, historických, teologických a antropologických skutečnostech, ale považuje ji za subjektivní „zrcadlo", v němž čtenář může spatřovat sám sebe ve svém konkrétním zde-a-nyní. Hlavním teoretikem této hermeneutiky je Umberto Eco, který svůj receptivní výklad rozvedl v dílech *Opera aperta* a *Lector in fabula.* [2] V jistém smyslu sem ale patří i klasický **všeobecný** výklad, který v knize Zjevení vidí symbolický obraz neustálého boje mezi dobrem a zlem a který soustřeďuje pozornost čtenáře na etické a duchovní pravdy. Všeobecný výklad se pohybuje na rovině poučení týkajícího se celého lidstva a všech lidí. Receptivní výklad knihy Zjevení se však zaměřuje na jednoho každého konkrétního čtenáře. Jeho typickým příkladem je výklad **hlubinně psychologický**.[3]

Hlubinně psychologický výklad Bible

Ač se to může zdát překvapující, hlubinně psychologický výklad má v křesťanství téměř dvoutisíciletou tradici, zejména v homiletické praxi církve. Nejznámějším příkladem tohoto přístupu je už svatý Augustin ve svých Vyznáních, když hovoří o své konverzi ke křesťanství. Augustin píše, jak skrze Bibli nečekaně spatřil sebe sama a skrze toto sebespatření zažil i náhlé oslovení, v němž ho Bůh vybídl ke změně života. K této zvláštní přeměně „mrtvého Božího slova" v setkání s živým Bohem však Augustin nedospěl logickou úvahou ani meditací, ale iracionálním přesvědčením, že k němu hovoří sám Bůh, když nad zavřenou Biblí zaslechl ze sousední zahrady dětský hlas opakující říkanku: „Tolle - lege, tolle - lege" („vezmi - čti, vezmi - čti"). Augustin Bibli vzal, otevřel ji a jeho zrak padl na větu, kterou zažil jako blesk Božího oslovení, které bylo určeno právě jemu: „*Ne v hýření a opilství, v nemravnosti a bezuzdnostech, ne ve sváru a závisti, nýbrž oblecte se v Pána Ježíše Krista a nevyhovujte svým sklonům, abyste nepropadli vášním"* (list Římanům 13,13).[4]

Prožitek, že při čtení Bible může Bůh zde-a-nyní oslovovat člověka v jeho jedinečné životní situaci, tvoří základ hlubinně analytického výkladu. Z psychologického hlediska ho teoreticky rozvinul německý psycholog a teolog Eugen Drewermann ve svém díle „Hlubinná psychologie a exegeze".[5] Drewermann vyšel z konceptu analytické psychologie, podle níž autoři Bible promítali do biblického textu symbolické obrazy svého nevědomí a tyto obrazy mohou nyní oslovovat analogické symboly uložené do duše každého čtenáře. Tyto symboly jsou v textu sice uloženy potenciálně, ale zcela reálně, a rezonance čtenáře s jejich obsahem může umožnit čtenáři rozpoznání pravdy o sobě samém. Dokonce i v situaci, kdy čtenář zažívá poznávající aha-zážitek v protikladu s obecně uznávaným výkladem té které biblické pasáže. Neboť bohatství rozmanitých recepcí je založeno již v Bibli samé a je jejím autorem (vševědoucím Bohem) chtěno a zamýšleno. Důležitou výkladovou zásadou tohoto typu výkladu je podle Drewermanna to, aby biblické příběhy byly vykládány podobně jako jsou vykládány sny v jungiánské psychologii: buď tak, že osoby a situace, které se v textu objevují, mohou symbolizovat různé typy lidí a situací, v nichž se čtenář zde-a-nyní nachází, což je tzv. *objektový výklad*, případně tak, že v nich čtenář může rozpoznat různé protikladné stránky své duše a svého intrapsy-

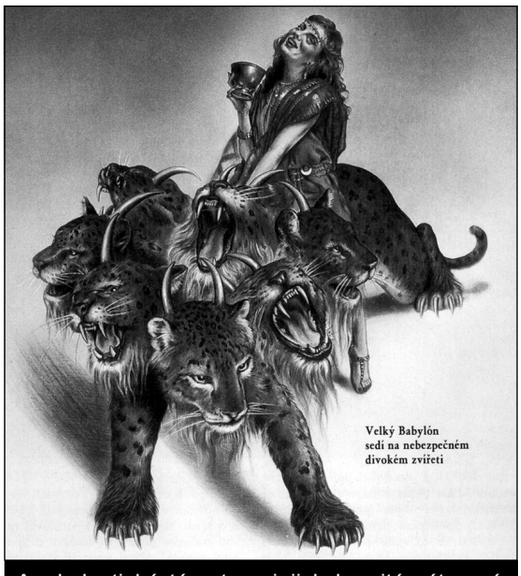

Apokalyptická témata a jejich barvité výtvarné zpodobení je typické pro společenství svědků Jehovových. Tato ilustrace pochází z knihy „Zjevení. Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!" (1991), ilustrace na další stránce je z obálky časopisu Strážná věž z 1. dubna 2004.

chického fungování, což tzv. *subjektový výklad*. [6]

Nacházet v symbolech Apokalypsy obrazy lidské duše není ve skutečnosti velký problém. V obrazech troubících andělů lze například i jen s běžnou mírou fantazie spatřovat obrazy mocných emocionálních stavů - hněvu („nastalo krupobití a na zem začal padat oheň smíšený s krví“, Zj 8,7), hořkosti („z nebe se zřítila veliká hvězda hořící jako pochodeň … jméno té hvězdy je Pelyněk a třetina řek byla otrávena“, Zj 8,10-11), smutku i deprese („byla zasažena třetina slunce, třetina měsíce a třetina hvězd, takže ze třetiny potemněly a den i noc byly o třetinu temnější“, Zj 8,12). Nicméně hlubinný výklad biblických textů není nikdy jednoznačný. Je pouze potenciální, a i když potencialita významů je objektivně obsažena v samotném textu, jejich aktualizace se může od člověka k člověku výrazně odlišovat.

Žena, drak a falešný prorok

Ústředním místem Apokalypsy je vidění dvanácté, třinácté a počátku čtrnácté kapitoly. Tyto kapitoly jsou často umělecky ztvárňovány a vykládány a jsou považovány za klíč k výkladu celé Apokalypsy. Přibližme si, oč v těchto kapitolách jde: Jan vidí tři nepřátele Církve - draka pronásledujícího ženu oděnou Sluncem a bojujícího s archandělem Michaelem v nebesích, sedmihlavou mořskou šelmu, která přijímá od draka jeho moc, a šelmu vycházející ze země, která jako „falešný prorok“ šelmě z moře slouží. Proti této ďábelské trojici spatřuje Jan Beránka stojícího před Božím trůnem a bojujícího za konečné vítězství dobra. [7]

Když pracujeme s knihou Zjevení v našich terapeutických skupinách, často se v souvislosti s dvanáctou, třináctou a čtrnáctou kapitolou Zjevení setkáváme s mocnými hlubinně psychologickými obrazy. Základní otázka pro čtenáře zní: Kdo je ona žena oděná Sluncem? V katolické teologii byla tato žena často považována za symbol církve a ve volnější interpretaci za Marii, Ježíšovu matku. Na hlubinně psychologické rovině však pro velkou část našich čtenářů představuje Marii spíše v symbolickém smyslu, druhou Evu („životodárnou“), tedy zdroj života, bytí, rozvoje a dobra. Či jinak řečeno: Zobrazuje Marii jako obraz životodárných sil světla, které jsou v textu Apokalypsy ohrožovány silami tmy. Ty jsou ve 12. kapitole symbolizovány **drakem** - zde jako ve všech mýtech a pohádkách obrazem ďábla a smrti.

Pokud na hlubinné rovině hovoří dvanáctá kapitola Zjevení o boji smrti a života, ve třinácté kapitole Zjevení se dovídáme, že smrt - drak má dva pomocníky, dvě šelmy: Šelmu z moře (Zj 13,1n) a šelmu ze země (Zj 13,11n). Ty mu pomáhají ve vládě nad lidmi. V klasických výkladech se říká, že šelma z moře představovala především římskou říši a římského císaře. Na obecnější rovině všechny násilné diktátory a dobyvatele, na nejobecnější rovině samu zneužitou světskou moc, která uctívá a zbožšťuje sama sebe. [8] Avšak na psychologické rovině je to trochu jinak: moře, z něhož první šelma vychází, představuje zlý a nebezpečný živel. To, že šelma vystupuje z moře, které bývá ve snech symbolem nevědomí, může naznačovat, že pod onou nenáviděnou šelmou můžeme spatřovat i mocné a nezvládnuté síly naší psychiky: naši agresivitu, náš narcismus, touhu po moci, naši deviantní sexualitu. Podle textu Zjevení je **šelma z moře** výkonným orgánem ďábla, neboť „drak jí dal svou sílu i trůn i velikou moc“. Ale i naše nevědomí se často může stát výkonným orgánem smrti. Mnohé cesty do záhuby (v extrému třeba sebedestruktivní jednání drogově závislých lidí nebo agresivní jednání teroristů) vycházejí z nejhlubších a nejtemnějších zákoutí lidské duše. Z lidské nenávisti, závisti, pocitů příkoří a ponížení, z lidské agresivity a zloby. Smrt a destrukce má až převelmi často v silách našeho nevědomí své pomocníky, jimž propůjčuje nejen „sílu“, ale i „trůn a velikou moc“. A obdiv dnešních lidí k těmto silám přechází často až k modlářskému uctívání, jak se s tím setkáváme v postmoderní psychologii i spiritualitě typu New Age. Jan nazývá šelmu z moře také Antikristem, symbolizuje ji číslem 666 a v textu Apokalypsy se dvakrát vzhledem k této šelmě vyskytuje výraz „klekali“ (Zj 13,4.8). Jde tedy o božskou poctu určenou člověku, jeho nitru a zbožštění nároků, které kladou jeho temné síly na lidské chování a prožívání.

Kniha Zjevení ale ukazuje, že apokalyptický drak narušuje a ničí život nejen tím, že působí prostřednictvím mořské šelmy - Antikrista (zneužité světské moci či zbožštěné moci nevědomých sil lidského nitra), ale i tím, že k této šelmě přidává pomocníka v šelmě ze země. Tato šelma vypadá jako ovce, beránek, předstírá podobu Kristovu, ale když otevře ústa, ukazuje svou dračí ďábelskost. Její podstatou je *lež* a Jan označuje tuto šelmu jako Falešného proroka (Zj 16, 13; 19,20; 20,10). Klasické výklady poukazují na to, že činnost falešného proroka sestává z reklamy a propagandy kultu Antikrista, světské moci, kterou obklopuje zdáním náboženského posvěcení. [9] To jsme konec konců v dějinách 20. století zažili mnohokrát - nacismus posvěcovaný pseudovědeckými rasovými teoriemi, komunismus posvěcovaný (pseudo)vědeckým světovým názorem. Na vnitřní výkladové rovině však **šelma ze země** může představovat i ty vzorce naší duše, které obklopují naši vlastní agresivitu, chtivost, závislost a narcismus zdáním mravního a náboženského posvěcení. Jako by tato šelma mohla být i symbolem lidského racionalizujícího vědomí, které dokáže obhájit sebetemnější síly našeho nevědomí, ba dokonce je vydávat za síly správné, mravné a Bohu milé.

Síla šelmy ze země - falešného proroka, tkví v našich racionalizacích: Vést války ospravedlňované náboženskými i světskými ideály, rozsévat utrpení a zlo a při tom se zažívat jako nástroj vyššího dobra, zažívat pocit spravedlivého oprávnění trestat a napravovat druhé. To vše jakoby bylo plodem apokalyptických šelem, jak se s nimi setkáváme v běžném životě a ve svém nitru. [10]

Nevěstka babylónská

Hlubinně psychologický přístup k textu Apokalypsy tak může být pro každého čtenáře velkou inspirací. Může mu osvěcovat těžké obrazy knihy Zjevení z nových úhlů a pomáhat mu objevovat nečekané souvis-

Dokončení na další straně dole. ⇨

Konstanty a proměnné jednoho mileniálního hnutí

JSOU ADVENTISTÉ JEŠTĚ ADVENTISTÉ?

Adam Fišer

Mileniální hnutí tzv. adventistů[1] či millerit[2] kolem roku 1844 v USA výrazně zasáhlo do náboženské mapy světa a samozřejmě i do konkrétních osudů mnoha jednotlivců. Rodina křesťanských církví a hnutí si musela začít zvykat na své nové svébytné členy, přičemž v některých případech jde dodnes o jakési enfant terrible. Jedním z dětí této doby, které to dotáhly poměrně daleko, je Církev adventistů sedmého dne (CASD). Můžeme zrekapitulovat její vývoj a podívat se, jak se jí daří dnes, ve věku 143 let.

Počátky CASD musíme nepochybně hledat u Williama Millera (1782-1849). Tento farmář žijící v USA ve státě New York začal po své konverzi intenzivně studovat bibli bez jakýchkoli pomocných komentářů s výjimkou konkordance. Dospěl k těmto závěrům: Za prvé, bible se vykládá sama a rozpory v ní jsou pouze zdánlivé. Za druhé, bible obsahuje proroctví o druhém příchodu Ježíše Krista („konec světa“). Tato událost znamená mimo jiné očištění celé země od hříchů a hříšníků. Za třetí, přesný čas této události lze vypočítat na základě číselných údajů ve starozákonní knize Daniel. William Miller ho určil na rok 1843. Za čtvrté, tuto naléhavou skutečnost si nesmí nechat pro sebe, a tak začal roku 1831 o svých zjištěních veřejně kázat a psát.

William Miller.
http://www.heraldmag.org

Počet lidí, kteří se cítili být osloveni tímto poselstvím, během několika let značně narostl. Udává se, že příchod Ježíše Krista nakonec očekávalo okolo 10% tehdejší populace USA. Roku 1842 vzrůstal tlak na Millera, aby datum Kristova příchodu určil přesněji. Po jistém váhání Miller částečně vyhověl: Kristus měl přijít někdy mezi 21. březnem 1843 a 21. březnem 1844. Millerova kázání způsobila v životech statisíců lidí radikální obrat: lidé prodávali svůj majetek a peníze věnovali na šíření zvěsti o blížícím se konci věků a nutnosti obrácení, neuzavírali sňatky, přestávali se starat o pole a v neposlední řadě opouštěli své domovské církve či z nich byli vyloučeni, neboť v nich nenacházeli pochopení pro své eschatologické nadšení. To u nich vedlo k pocitům exkluzivity a mučednictví.

⇨ *Dokončení z předchozích stran.*

losti. Avšak nadhazuje i otázky: Ďábelská trojice Apokalypsy - drak (satan), šelma z moře (Antikrist) a šelma ze země (falešný prorok) mohou jistě symbolizovat i smrt, destruktivní nevědomé síly našeho nevědomí a etický diskurs, kterým tyto síly racionalizujeme jako síly mravné a zbožné. Co ale ona žena, která na šelmě z moře sedí a která je označována jako **nevěstka** a „veliké město, panující nad králi země“ v 17. kapitole Apokalypsy (17,3nn)?

Jako všude v Bibli, i zde je možné zaujmout dvojaký přístup - klasicky vzato je toto město považováno za symbolický Babylón; město sedící na sedmi pahorcích, tedy v době Janově císařský a pohanský Řím, který byl označován jako „urbs septicollis“ - město sedmi pahorků. Na vnitřní rovině však může být vnímáno i jako symbol konativních složek našeho života. Tedy vzorců vnějšího jednání a chování, obrazů pozorovatelného vztahování se k druhým lidem, které sedí na „pahorcích“ destruktivních sil našeho nevědomí.[11] Symbolem nevědomí je šelma, která vychází z moře, symbolem ospravedlňování a racionalizace těchto sil coby sil správných, spravedlivých a bohulibých je šelma, která vychází ze země a která vypadá jako Beránek. Naše destruktivní chování samo pak můžeme spatřovat za obrazem nevěstky, která je zpitá krví Božích mučedníků. Zda si za toto destruktivní chování pak dosadíme svaté války za nejrůznější nejsvětější ideály, moralizování tak běžné u křesťanů a trestající či sebetrestající tendence, které se k těmto postojům zhusta váží, či vlastní kariérismus a cesty ke slávě a proslulosti, to vše už je jen a jen o nás. Apokalypsa a její hlubinně psychologický výklad představuje nepřeberný zdroj inspirace na cestě vlastního duchovního sebepoznání. ■

Poznámky

1 SCHEUCH, R., *Průvodce Apokalypsou,* ČKCH, Praha 1989 str. 13-16.
2 OEMING, M., *Úvod do biblické hermeneutiky*, Vyšehrad, Praha 2001, str. 40.
3 Srov. REMEŠ, P., HALAMOVÁ, A., *Nahá žena na střeše*, Portál, Praha 2004, str. 16 nn.
4 A. AUGUSTINUS, *Vyznání*, Kalich, Praha 1990, str. 258-259.
5 GRÜN, A., *Hlubinně psychologický výklad Písma*, ČKA, Praha 1994, str. 14 n.
6 Tamtéž, str. 15-16.
7 SCHEUCH, R., *Průvodce...*, str. 109 nn.
8 Tamtéž, str. 120 nn.
9 Tamtéž, str. 124 nn.
10 Zajímavé je, že na hlubinné rovině se někdy objevují paralely „dábelské Trojice“ Apokalypsy i k prvním třem příkazům Desatera: První přikázání („Jsem věčný, tvůj Bůh, který tě vyvedl ze země poddanství, domova otroků“) jako by varovalo před „drakem“ a vedlo člověka k vědomí, že existuje poddanost a otroctví smrti jako protiklad osvobozovací energii Boží. Druhé přikázání („Nebudeš klást jiné bohy přede mě … nebudeš se jim klanět a sloužit jim“) jako by varovalo před „šelmou z moře“ a zakazovalo podléhat klamům o realitě a moci všeho, čím si sami zastíráme čistou vizi Věčnosti. Třetí přikázání („Nepoužiješ jméno Věčného, tvého Boha, ve prospěch zmaru“) jako by varovalo před „šelmou ze země“ a zakazovalo zneužívat Božího jména k obhajování či na podporu činů marných, marnivých, ničemných a ničivých.
11 SCHEUCH, R., *Průvodce...*, str. 159 nn.

MUDr. **Prokop Remeš** (*1952), absolvent KTF UK, pracuje v Psychiatrické léčebně Praha-Bohnice jako lékař a jako psychoterapeut. Je zakládajícím členem Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů a Společnosti pro hagioterapii a pastorační medicínu.

Schéma výpočtu času konce z roku 1843.

Když uběhl poslední den Millerova vypočteného času, nastalo pochopitelně obrovské zklamání. Sám Miller zklamání přiznal a veřejně se omluvil, ale nevzdal se víry, že Kristus přijde brzy. Datum příchodu se nejprve posunulo na 23. duben. V létě 1844 pak jeden z kazatelů Kristova adventu, Samuel S. Snow, prohlásil, že Kristus jako velekněz přijde očistit svatyni bezpochyby na Den smíření (Jom kipur), tedy 22. října 1844. Očekávání milleritů se ještě jednou mohutně vzedmulo vstříc tomuto datu.

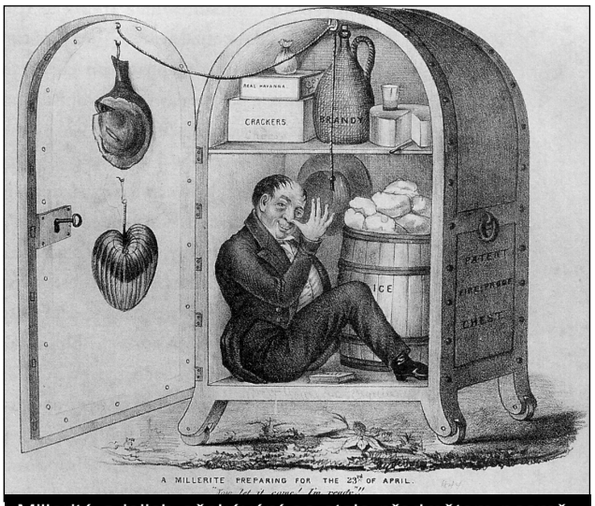

Millerité a jejich očekávání se stalo předmětem posměchu. Na dobové karikatuře je jeden z nich ve spíži.

Ani v tento den ovšem Kristus nepřišel. Následné velké zklamání adventistů představovalo jakousi křižovatku, ze které vedly různé cesty: do rezignace, do vystřízlivění a návratu do domovských církví, do nových předpovědí konkrétních dat Kristova příchodu nebo do nových duchovních interpretací starých Millerových zjištění. Touto poslední cestou se vydala malá skupina adventistů, vedená Ellen Gould Whiteovou (rozenou Harmonovou, 1827-1915). Její prorocká vidění začala mít značný vliv na utváření nového hnutí, které kromě víry v druhý příchod Krista (zbavené předpovědí konkrétního data či roku) začalo přijímat další důležité doktríny, jež ho zásadním způsobem formovaly.

Novým důrazem hnutí se stalo přesvědčení, že přikázání desatera o dni odpočinku (šabatu) je křesťany silně zanedbáváno a že pravým dnem odpočinku je podle přikázání sobota a nikoli neděle. Svěcení soboty či neděle není otázkou pouze praktického duchovního života - hraje klíčovou roli v misii a v nové eschatologii těchto adventistů *sedmého dne*. Ke konci věků má dojít k finální polarizaci všech lidí v této otázce - buď se budou řídit tzv. nedělním zákonem vládnoucího nábožensko-politického systému („Babylónu“[3]) vynucujícím svěcení neděle, nebo budou riskovat pronásledování a vlastní život kvůli tomu, že se rozhodnou uctívat pravého Boha zachováváním soboty.

Další poněkud netradiční charakteristikou se stal důraz na správnou životosprávu,[4] tj. odmítnutí alkoholu a jiných omamných látek, přičemž vegetariánství je silně doporučováno, některými radikály dokonce považováno za další charakteristiku rozdělující křesťany.

Duchovní reinterpretace Millerových předpovědí přesunula očištění svatyně ze země do duchovního světa v nebi, kde roku 1844 údajně začal tzv. vyšetřující soud. Taková myšlenková konstrukce umožnila, že adventisté sice přiznali svou chybu ve svém pochopení biblického proroctví, ale zachovali si zároveň víru v něj. Přesunem do nebe se doktrína stala empiricky neověřitelnou, a vylučuje tedy budoucí zklamání.[5] Znamená rovněž výrazně menší bezprostřední dopad na životy adventistů, i když řadu z nich pomyšlení, že kdesi před nebeským soudem může kdykoli přijít na řadu „složka“ s jejich jménem, nenaplňuje příliš velkým pokojem.

Roku 1863 se v Battle Creeku hnutí oficiálně přeměnilo v instituci, která až dodnes nese název Církev adventistů sedmého dne. Jejích původních 3500 členů se postupně rozrostlo až na současných asi 14 miliónů po celém světě. Kromě misijní činnosti je CASD aktivní v mnoha oblastech (humanitární činnost, akce ve prospěch zdravého životního stylu nebo náboženské svobody).Transformace adventního probuzeneckého hnutí do adventistické církve, doprovázená narůstajícím počtem členů, znamenala vytváření církevní struktury a institucí (školy, zdravotnická zařízení), zejména od generální konference církve v roce 1901, a přinášela tedy docela jiné starosti a výzvy. Navíc Ježíš stále nepřicházel, církev tedy nutně musela hledat nové nasměrování a smysl své existence.

Na jedné straně přirozený vývoj církve vedl a vede ke zcela jiné, poklidné dynamice očekávání druhého příchodu Krista, na straně druhé zůstala tato víra pro mnohé adventisty velmi konkrétní realitou, což se projevovalo leckdy kuriózním způsobem: adventisté v někdejší ČSSR stavěli modlitebny svépomocí a v některých případech tyto stavby prostě odbyli s tím, že *Pán Ježíš přijde brzy.* Kontakty mezi vládou USA a Vatikánem jsou v některých adventistických kruzích považovány za znamení doby konce, tedy za předehru k ustanovení nábožensko-politického systému a k vydání nedělního zákona. Silně rezervovaný postoj má CASD k ekumenickému hnutí, neboť sebe samu nevidí jako jednu z mnoha církví, ale jako tzv. „církev ostatků“, tj. jako ostatek lidu Božího věrně zachovávajícího biblickou pravdu.[6] Ekumenismus bývá též vnímán jako předzvěst spojení katolicismu s odpadlým protestantismem - právě tato „babylonská“ unie se má v závěru dějin podílet na vynucení svěcení neděle.

Názory dvou současných adventistů

Všeobecně vládne dle mého názoru naprostá laxnost a zabydlování se v tomto světě, který skýtá tolik blahobytu... Málokterý adventista opravdu zkoumá svůj život ze zorného úhlu brzkého konce svého života (nikdo z nás neví přece kdy) či brzkého konce světa - věřím, že kdyby to lidé dělali, dostaly by prioritu jiné věci např. místo nakupování luxusního vybavení do svého bytečku pomoc dětem, které umírají v Africe hlady a nikým to moc ani nehne (...) Ja osobně bych si každý den přála žít tak, jako kdyby to měl být poslední den mého života... *Hana Kahleová, lékařka*

Mám-li být upřímný, musím přiznat, že oné původní horlivosti jsou adventisté dnes v naší zemi vzdáleni, což není způsobeno ničím jiným než přirozeným vývojem. (...) V současném adventismu jsou různé proudy, od pasivnějších, zaměřených do sebe, odvozujících svou identitu z věroučných názorů a určitých anomálií týkajících se životního stylu, po aktivní, misijně zaměřené proudy, odvozující svou identitu z dynamického života rané církve a adventního průkopnického hnutí 19. století. Jedni se uzavřeli do tzv. únikové eschatologie, která je povzbuzuje k nezájmu o okolní svět („Ježíš už stejně brzy přijde a všechno zanikne"), jiní se aktivně zapojují do života společnosti a dění okolo sebe. Jedni se modlí, aby už Ježíš přišel a skončil co nejdříve tento svět řítící se do zkázy, jiní k Němu volají, aby ještě nepřicházel, dokud jeho evangelium nebude hlásáno celému světu a nebudou obráceni ti, ze které se horlivě modlí. *Petr Činčala, sociolog a překladatel*

Prominentní adventistický teolog a kazatel Dwight Nelson se v roce 1998 stal hlavním protagonistou „největší evangelizace v dějinách křesťanství" nazvané Net 98 a konané adventisty sedmého dne celosvětově prostřednictvím přednášek přenášených satelitem. Při této příležitosti prohlásil, že nikdo nepřivedl ke Kristu tolik lidí jako Billy Graham,[7] ale Billy Graham kázal jen 50% evangelia, zatímco my kážeme 100%. Málokdy se projeví adventistická výlučnost takto otevřeně. Vědomí exkluzivity z doby hnutí milleritů tedy zůstává, není však dané vírou v druhý příchod Krista, kterou dnes sdílí většina křesťanů, nýbrž především důrazem na Boží zákon a zachovávání soboty, která je dnes úhelným kamenem adventistické identity. Nutno podotknout, že mnohé ostré hrany ve vztazích CASD k ostatním církvím byly již značně obroušeny.[8]

Současní adventisté z prvotního hnutí milleritů také zdědili silnou orientaci na bibli a svým jednoduchým racionalismem mají blízko k evangelikálům. Kvůli racionalismu zůstává CASD prakticky nezasažena charismatickým hnutím. Dar ducha proroctví se v podstatě omezuje na osobnost E. G. Whiteové, respektive na její bohatý literární odkaz,[9] a je více méně záležitostí minulosti. V přijímání spisů Whiteové však evangelikálové nezřídka vidí porušení zásady *sola scriptura,*[10] a tedy další bariéru v ekumenických vztazích. Dar uzdravovaní se v současné adventistické realitě neprojevuje nadpřirozeně, nýbrž důrazem na správný životní styl, budováním zdravotnických zařízení apod.

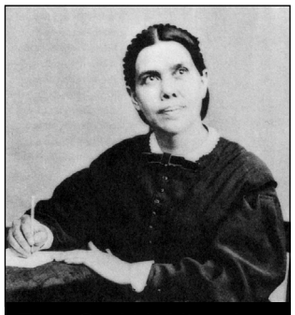
Ellen Gould Whiteová.

Ke svým pionýrským začátkům dnes adventisté vzhlíží s jistou nostalgií a v CASD je často slyšet volání po návratu k ideálům raných adventistů a prvních křesťanů. Církev čelí v současnosti řadě problémů: odlivu mladých lidí, přebujelé institucionalizaci a centralismu, odštěpeneckým hnutím, kritice některých nauk, konzumnímu životnímu stylu jejích členů aj. Před několika lety si vedení CASD nechalo vypracovat průzkum u nezávislé agentury, jehož cílem bylo zjistit, čím mohou adventisté ostatní lidi oslovit. Je to výmluvné - církev, která byla původně radikálním hnutím, nyní hledá sebe samu a pomoci jí má profesionální agentura.

Výsledkem průzkumu bylo, že největší adventistickou devizou je naděje. Prožívání této naděje už asi nikdy nebude ani nemůže být takové jako kolem roku 1844. Nutno říci, že CASD je dnes misijně živým společenstvím se značně širokým záběrem a snaží se reagovat na výzvy moderní doby. Adventisté založili např. sdružení *Život a zdraví* či firmu *Country Life*, působící na trhu se zdravou výživou a biopotravinami, dále nakladatelství Advent Orion, skautskou organizaci *Pathfinder*, radio AWR (*Hlas naděje*) aj. Mladé lidi se snaží oslovit projektem *Maranatha mladým*. V Česku není třeba představovat humanitární organizaci ADRA.[11]

Vytrvalými slabinami CASD jsou malá transparentost řady jejích aktivit (často není uvedeno, že pořadateli jsou adventisté) a nekritické a necitlivé přejímání misijních materiálů a programů ze Spojených států, které do jiného prostředí příliš nezapadají. Nicméně se zdá, že tyto slabiny si naši adventisté začínají uvědomovat.

Je možné říci, že dnešní CASD, dítě onoho velkého probuzení před rokem 1844 a velkého zklamání po něm, nezapře geny a výchovu svých předků - v dobrém i ve zlém. Nicméně ani církev, která se dodnes považuje za výlučnou strážkyni Boží pravdy, nemůže vstoupit podruhé do téže řeky. Chce-li být pro dnešní svět nadějí, bude muset najít odvahu k radikální sebereflexi, otevřít se, překročit svůj stín a zbavit se některých svých „rodových zatížení". Přejme jí v tomto co nejvíce zdaru, neboť naděje, která nezklame, nebude na světě nikdy dost. ■

Poznámky

1 Z latinského adventus ve významu „příchod", v tomto případě jde o druhý příchod Ježíše Krista.
2 Podle Williama Millera (viz dále v textu). Výrazy *adventisté* a *millerité* v podstatě označují jedno hnutí.
3 Termín užívaný adventisty podle Zjevení 14,8.
4 Firma Kellog vyrábějící cereálie má kořeny právě v tomto hnutí.
5 Jak dlouho bude vyšetřující soud trvat, nikdo neví; ve srovnání s podobným pokusem o duchovní reinterpretaci učení svědků Jehovových o druhém příchodu Krista roku 1914 je tato adventistická doktrína výrazně bezpečnější a pragmatičtější, neboť neobsahuje ani přibližnou předpověď data konce světa. V 80. letech 20. století nicméně vedly v CASD spory o pravdivost této nauky k menšímu rozkolu. Tragické události v roce 1993 spojené s odštěpenými davidiány a jejich vůdcem Davidem Koreshem nemají s CASD nic společného.
6 V Česku není CASD členem ekumenické rady církví, spolu s římskokatolickou církví a Federací židovských obcí má statut pozorovatele.
7 Tento známý baptistický kazatel též působil misijně prostřednictvím satelitu.
8 Platí to zejména v Česku, kde komunistický režim tlačil církve k většímu pocitu sounáležitosti a kde se většina lidí k víře nehlásí. Na druhou stranu nemohou dodnes adventisté v rámci své církve uzavřít sňatek s křesťanem jiného vyznání či nevěřícím.
9 Ne všechny její spisy jsou dnes oficiálně přijímány jako prorocké, což může být pro řadu adventistů velkým překvapením.
10 Pouze Písmo.
11 Adventist Developement and Relief Agency (Adventistická agentura pro obnovu a rozvoj).

Autor děkuje Mgr. Petru Činčalovi, absolventu adventistické Andrewsovy univerzity, za jeho komentáře k tématu, které byly použity při psaní článku.

Internetové adresy adventistického hnutí

http://www.casd.cz
http://www.adventist.org
http://www.mladez.net
http://www.adra.cz
http://www.maranatha.cz

Mgr. **Adam Fišer** (*1978) je učitelem na střední škole a studuje dálkově sociální pedagogiku a teologii na VOŠ Jabok.

Heretické mesiášské učení přitáhlo překvapivě mnoho Židů

FALEŠNÝ MESIÁŠ ŠABTAJ CVI

Vladimír Sadek

Mesianistická hnutí doprovázejí značnou část dějinného vývoje židovství, někdy v podobě více zjevné, jindy skrytější. Starozákonní proroci nejsou ještě představiteli čistého mesianismu: někteří z nich očekávají brzký boží dějinný zvrat, avšak ten se odehrává v podobě „dne Hospodina", tedy na základě zásahu samotného Boha do pozemského dění. Mesianismus však počíná hrát významnou roli v době mezi Starým a Novým zákonem a v prvních staletích po Kristu, kdy víra v příchod mesiáše-vykupitele krystalizovala do různých podob.

V židovských dějinách hrálo tehdy nejdůležitější roli pojetí bojovného mesiáše, vedoucího židovské bojovníky (většinou zelóty) proti Římu. Toto národní bojovné pojetí mesiáše, vrcholící v postavě Bar Kochby, však skončilo porážkami Židů v římsko-židovských bojích 1.-2. stol. po Kr., kdy se židovští radikálové stali hlavním vnitřním nepřítelem Říma a svým způsobem jistě přispěli ke zpomalení římské expanze proti Parthům. Pojetí trpícího mesiáše v Izaiášově smyslu, které se stalo jedním ze základů Ježíšova poselství lidstvu, bylo v židovství tehdejší doby jen těžko přijatelné.

Teprve po porážce židovských radikálů v sérii bojů za Vespasiána, Tita, Trajána a Hadriána nastala logická krize tohoto národního mesianismu, který neuspěl. Obnova národního státu ale zůstala vždy významnou složkou pobiblického judaismu. Základní autorita přechází v podmínkách diaspory do rukou náboženských učenců, kteří vytvářejí náboženstvo-právní systém, jemuž se nakonec podaří zachovat celistvost Židů v podmínkách rozptýlení. Moudří rabíni, kteří se stali hlavními autoritami, se také snaží o mírové soužití s vítězným Římem, pohanským i křesťanským, aby Židé v jeho podmínkách mohli žít jako tolerovaná menšina.

V této nové situaci postupně krystalizuje také mesianistické učení, které převládlo v judaismu až do nové doby. V jeho základě máme co činit s částečným spojením dvou mesianistických aspektů, které v křesťanství tvoří jednotu - aspektu trpícího, dočasně poraženého mesiáše a aspektu mesiáše vítězného. První, nižší mesiáš se nazývá „syn Josefa" a je považován za lidského vykupitele vedoucího boje s odpůrci Izraele. V tomto boji však tento nižší mesiáš hyne, nicméně jeho smrt otvírá cestu konečnému Božímu zásahu, jenž se odehrává na základě vystoupení vyššího mesiáše, zvaného „mesiáš, syn Davidův". Ten porazí nepřátele, oživí mesiáše syna Josefova a konečně nastolí Boží říši, v níž Izrael bude plně rehabilitován a opět obdrží místo, které mu náleží.

Lze předpokládat, že v tomto učení židovského pobiblického mesianismu se na jedné straně manifestuje drastická zkušenost z porážek pokusů o nastolení mesiášského věku pouhou lidskou mocí. Na druhé straně přetrvává naděje, že k tomuto nakonec dojde, ovšem až po zásahu nejvyššího mesiáše syna Davidova. Mesianistickými úvahami se zabývá mimo jiné také pražský rabi Löw (1512-1609), který příchod mesiášské doby podmiňuje nutným zduchovněním světa.

Z této obecně rozšířené mesianistické koncepce vyplývalo, že představitelé vizionářského a extatického proudu židovské mystiky se zřejmě v některých případech identifikovali s nižším mesiášem, synem Josefa. Jejich kabalistická eschatologie a mesianismus vyrůstaly ovšem také z učení židovské mystiky (kabaly a chasidismu), které má určitý gnostický charakter. Podle něj v průběhu formování duchovního vesmíru došlo k jakési prakosmické katastrofě, v jejímž důsledku se božské světlo a temnota smísili v jeden celek a světelné jiskry byly nakonec v tomto světě uvězněny. Jejich uvolnění a opětný návrat do božského pléróma (plnosti) předpokládá uskutečnění procesu „tikunu" (vykoupení), který je procesem obecné nápravy světa a jeho návratu do ucelené a harmonické podoby. Proces,

Šabtaj Cvi na trůnu jako mesiáš. Dole je dvanáct izraelských kmenů, studujících s mesiášem Tóru.

zvaný „tikunu", vyplývá z činnosti zbožných a spravedlivých lidí, z jejich modliteb, studia svatých písem, etiky a plnění všech božích příkazů, což vše připravuje příchod konečného mesiáše. V tomto soterologickém procesu hrají důležitou roli zejména cadikové - spravedliví, charismatičtí vůdci obcí a často mystici. Jejich pojetí v soterologickém procesu rozpracoval jednak chasidismus a dále pak sabatianismus, tedy hnutí, založené Šabtajem Cvi. Východoevropský chasidismus přitom tvoří ortodoxní, pravověrné vyústění mystické tradice, zatímco sabatianismus její vyústění heretické.

Jednou ze základních otázek bylo, jakým způsobem spravedliví lidé (cadikové) osvobozují zajaté jiskry světla, do jaké míry se mají oni i očekávaný mesiáš v tomto soteriologickém procesu, v tomto dotyku se zlem, sami organizovat. A v tomto okamžiku se již nacházíme přímo u sabatianismu a problematiky jeho tvůrce.

Charismatickým tvůrcem sabatianismu (přesněji řečeno šabatianismu) byl Šabtaj (či Šabataj) Cvi, který žil v letech 1622 až 1676. Jeho stoupenci se však nenazývali sabatiáni, ale spíše „maaminim", t.j. „věřící", rozumí se věřící v mesiášskou roli Šabtaje Cvi. Ten se narodil ve Smyrně a od mládí studoval různé židovské mystické texty a putoval po

různých východních městech. Nakonec se veřejně prohlásil za očekávaného mesiáše, ale byl uvězněn a zřejmě pod hrozbou utrpení a mučení přestoupil nakonec na islám, přijal islámské jméno a také penzi. Zřejmě ale stále zůstal ve styku se svými stoupenci, takže byl podezírán z toho, že jeho přestup na islám nebyl opravdový. Nakonec roku 1676 zemřel ve vyhnanství v Albánii.

Jeho život podrobně analyzuje Gershom Scholem (1897-1982) v rozsáhlé monografii, která je základem pro naše pochopení sabatiánské hereze. Scholem mimo jiné studuje také jeho psychiku a dospívá k názoru, že Šabtaj Cvi nebyl v žádném případě prvořádným učencem. Nezachovaly se jeho texty a jeho charisma (jež je nepopiratelné) spočívalo spíše v uměleckých vlohách a především v manifestačním konání šokujících skutků, které byly namířeny proti židovským tradicím a náboženským předpisům. Jeho učení bylo tedy jakýmsi antinomismem a náboženským anarchismem. Scholem cituje ve své knize jedno sabatiánské svědectví o činnosti Šabtaje Cvi, které praví: „Od r. 1648 svatý duch a velké osvícení přišlo na Šabtaje Cvi. Vyslovoval Boží jméno podle jeho písmen a konal různé překvapivé činy, poněvadž pokládal za správné tak činit pro účel tikunu (tj. vykoupení), který uskutečňoval. Ale ti, kteří jej viděli, tyto věci nechápali a jevil se jim jako šílenec... a někdy jej přepadla velká deprese, ale viděl něco ze slávy Šechiny (tj. Boží přítomnosti na tomto světě). Často jej Bůh pokoušel velkými pokušeními, ale on je všechna překonal...“

Je nepopiratelné, že Šabtaj Cvi byl osobou velmi nevyrovnanou a jistě trpěl maniodepresivní psychózou, která byla součástí jeho osobnosti. Každý si ovšem musí položit otázku: jak je možné, že tento heretický mystický mesiáš dosáhl obrovských úspěchů a jeho učení se rozšířilo po značné části tehdejšího židovského světa a otřáslo tehdejší židovskou společností? A především: jak je možné, že jeho nijak statečný odpad od židovství k islámu nezabránil šíření tohoto učení a stal se naopak jedním ze základů sabatiánské teologie? Připomeňme ovšem, že základy této teologie nebyly vypracovány samotným Šabtajem Cvi, ale jeho nejbližšími stoupenci, především Nátanem z Gazy, který se stal pro sabatianismus někým podobným, jako byl Jan Křtitel a apoštol Pavel pro křesťanství.

Důvody této podivuhodné skutečnosti byly různorodé. Především zde máme radikální interpretaci kabalistického pojetí mesiáše, jehož cílem je vysvobodit padlé jiskry božského světla zajatého v temnotách. K jejich osvobození a pozdvižení do božského pléróma je však nutné, aby mesiáš určitým způsobem sestoupil do roviny hříchu, což bylo interpretováno různým způsobem. Chasidismus vyřešil problém (zřejmě v opozici vůči sabatianismu) tím, že spravedlivý světec („cadik“) spočívá jedním pólem u Boha a druhým se naklání k lidstvu a ke sféře lidských hříchů, což však nevede k jeho přímému dotyku s nimi. Neboť tzv. „hřích“ není u spravedlivého vůbec v kategorii lidských hříchů, je za hřích považován pouze samotným cadikem, jehož etická složka je nesmírně rozvinutá.

Avšak co se týče sabatianismu, ten interpretuje hříchy Šabtaje Cvi a jeho konverzi k islámu jako plně reálné ponoření se do říše zla, které však vykupiteli umožňuje soustředit kolem sebe zajaté jiskry světla a vyvést je z temnoty k Bohu. Tato koncepce „vykoupení skrze hříchy vykupitele“ byla do značné míry jistě podmíněna také tím, že řada sabatiánců pocházela z maranských rodin. Tedy z rodin španělských či portugalských Židů, kteří přestoupili na katolictví, ale pak se oni sami nebo jejich děti opět vrátili k judaismu (připomeňme z nich např. Uriela da Costu nebo Barucha Spinozu). Tito lidé se tak ocitli často mezi křesťanstvím a židovstvím, takže byli více přístupní sabatiánské herezi, jejíž některé rysy mohly při povrchním pohledu křesťanství vskutku připomínat.

Přitažlivé bylo pro ně také učení o dvojí Tóře, dvojím Božím zákonu, z nichž jeden odpovídá tomuto světu a druhý světu budoucímu po vystoupení mesiáše, kdy zmizí předpisy a zákazy. Porušováním dnešní pozemské Tóry se tedy sabatiánci snažili dosáhnout přivolání budoucí Tóry nebes. Jejich odpor vůči současnému židovskému náboženskému zákonu a vůči současné židovské rabínské ortodoxii vyrůstal ovšem také z odporu vůči středověké strnulosti a spoutanosti života v židovských obcích a ghettech. Zároveň všechny tyto i jiné faktory přispěly k tomu, že sabatiánci měli tendenci konvertovat k islámu či křesťanství, nebo splynuli se židovským osvícenstvím.

Jejich centrem v Evropě byly také české země, kde se sabatianismus rozšířil v podobě, kterou mu vtiskl další sabatiánský vůdce a dobrodruh Jakob Frank (1726-1791). Nakonec se však beze stopy rozplynuli v okolní společnosti. Židovství pohlíželo na jejich hnutí jako na hanlivou herezi, křesťané je podezírali z tajných nekřesťanských názorů. Potomci sabatiánů - frankistů se až na malé výjimky ke svým sabatiánským tradicím proto nijak nehlásili, ničili mnohé materiály a zpravidla ztratili o sabatianismu povědomí. K tomu přistoupila skutečnost, že mnozí vedoucí sabatiáni byli pochybnými existencemi a dobrodruhy. Kromě Jakoba Franka může být příkladem další přední sabatiánec Moše Dobruška (1753-1794), jehož dalšími jmény byly Franz Thomas Edler von Schönfeldt a Gottlob Iunius Frey. Jeho životní kariéra se pohybovala od židovství k frankismu, pak ke katolictví, k zednářství a nakonec se připojil ke klubu jakobínů. Byl popraven gilotinou v Paříži pro obchodní machinace při společné popravě s Dantonem a jinými. Další sabatiánci se ovšem v našich zemích stali předchůdci nebo průkopníky osvícenství a jednalo se o zcela jiné myšlenkové typy.

Jak je patrno, sabatianismus je jevem velmi složitým a jen jeho malou část bylo možno v tomto krátkém příspěvku alespoň naznačit. Na rozdíl od ortodoxního chasidismu, který je vitální v celosvětovém měřítku, přestala heretická mystika sabatianismu již dávno existovat, což umožňuje její objektivní zpracování bez zbytečných náboženských emocí, pokud to ovšem omezený rozsah pramenů dovoluje. ■

Šabtaj přijímá ve vězení své stoupence.
Obě dobové ilustrace převzaty z knihy Johna Freelyho, *The Lost Mesiah*, The Overlook Press, 2001.

Prof. PhDr. **Vladimír Sadek** (*1932) přednáší kromě Starého zákona a biblických dějin také dějiny židovské středověké filozofie a židovskou mystiku. Působí na Husitské teologické fakultě UK v Praze.

Rozhovor s popularizátorem mariánských zjevení dr. Františkem Mráčkem

PO VELKÉM TRÁPENÍ PŘIJDE ŠŤASTNÁ EPOCHA

Martin Kořínek, Miloš Mrázek a Vojtěch Tutr

Mariánské zjevení v Medžugorji by v Českých zemích nebylo tak populární, kdyby se jeho propagaci zcela neoddal dr. František Mráček (*1934). Za účelem co nejlepší informovanosti veřejnosti založil nakladatelství Verité, které mimo jiné vydává časopis Regina. Jeho vyprávění o poselství z Nebe je strhující a entusiastické, je do Panny Marie doslova zamilován. V našem interview nastínil i své eschatologické prognózy, v nichž čerpá nejen z medžugorských zjevení.

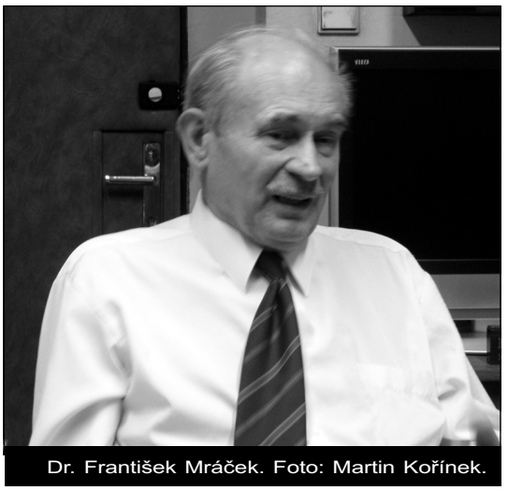

Dr. František Mráček. Foto: Martin Kořínek.

Mohl byste nejprve stručně přiblížit historii medžugorských zjevení?

První zjevení v jugoslávské Medžugorji se odehrálo ve středu 24. 6. 1981 v 16 hodin, tehdy Pannu Marii spatřily dvě dívky, Mirjana a Ivanka. Stalo se tak nedaleko vesnice Bijakoviči na kopci Crnica v místě Podbrdo. Během následujících dvou dnů se počet vizionářů ustálil na šest. Byli to Mirjana Dragičevićová (*1965), která pochází ze Sarajeva a v Medžugorji byla u babičky na prázdninách, dále pět vizionářů z medžugorské farnosti z vesnice Bijakoviči: Ivanka Ivankovićová (*1966), Vicka Ivankovićová (*1964), Marija Pavlovićová (*1965), Ivan Dragičević (*1965) a Jakov Čolo (*1971). Třetí den zjevení, tj. 26. 6., pronesla Panna Maria hlavní poselství, které v dalších zjeveních až po dnešní dobu prohlubuje. Toto poselství zní: „Mír, mír, nic než mír. Je třeba, aby se lidé smířili s Bohem i mezi sebou. Je třeba věřit, modlit se a postit, litovat svých selhání a obracet se k Bohu."

Jak probíhají zjevení? Byl jste nějakému osobně přítomen?

Vizionáři upadají do extáze na několik minut, všichni sledují jedno místo, kde se jim zjevila Panna Maria. Artikulují rty, ale beze zvuku, medicínsky dosud neznámým způsobem dojde k odpojení hlasivek, nejsou rozechvívány.

Hned při první návštěvě Medžugorje v roce 1984 jsem se dostal ke zjevení; tehdy byli přítomni čtyři vizionáři. Chtěl jsem si vyzkoušet, zda skutečně nereagují na dotek nebo bolest. Stál jsem u Ivana a rozmýšlel se, zda ho mám štípnout. Místnost byla ale nabitá asi pětačtyřiceti lidmi, a tak mi to bylo hloupé. Asi 20 vteřin před koncem zjevení se náhle mému synovi udělalo špatně. Úplně zešedl a omdlel, jeho sestra v šoku začala křičet. Nemohl jsem se k nim přes ostatní lidi v sále dostat a v tu chvíli jsem si všiml, že vizionáři na křik vůbec nereagovali. Tak to byla náhrada na místo toho štípance.

Letos se v Medžugorji slavilo už 25. výročí prvního zjevení. Promlouvá Panna Maria k vizionářům stále ještě každý den?

Panna Maria přistupuje ke každému z vizionářů individuálně. Všichni se mají dozvědět deset takzvaných tajemství. Jakmile se vizionář dozví poslední tajemství, končí pro něj každodenní zjevení a má slíbeno do konce života zjevení jednou za rok. Každodenní zjevení mají ještě Vicka, Marija a Ivan. Ivanka a Jakov mají nyní zjevení pravidelně jednou do roka. Mirjana, které bylo svěřena všechna tajemství za rok a půl Pannu Marii vídá vždy o svých narozeninách a má od roku 1987 pravidelná mimořádná zjevení druhý den v každém měsíci, má se modlit speciálně za ty, kteří, jak říká Panna Maria, „nepoznali lásku Boží". Pravidelné oficiální vzkazy pro lidstvo každého 25. v měsíci tlumočí Marija.

Mohl byste blíže přiblížit, o co jde ve zmíněných deseti tajemstvích?

Deset dnů před uskutečněním dostane obsah tohoto tajemství Petar Ljubičič, bývalý medžugorský kněz, působící nyní v Německu. Týden má strávit na modlitbách, postit se a tři dny před uskutečněním má tajemství zveřejnit. Proslechlo se, že první a druhé tajemství jsou nepříznivé informace o světě, nejde ale o celosvětovou pohromu. Třetí tajemství je zázrak na místě prvního zjevení - na Podbrdu, zde vznikne něco velkolepého a trvale to tam zanechá následky. I nevěřící uznají, že to nemohlo vzniknout přirozeně. Většina nevěřících se obrátí. Někteří nevěřící uznají, že je to nevysvětlitelné, ale nezmění se. Čtvrté tajemství patrně souvisí s třetím a váže se na Vicku. Páté a šesté jsou nejasná. Sedmé až desáté jsou velké pohromy ve světě. Mirjana byla roku 1982 ze sedmého tajemství, které při jeho oznámení viděla jako na filmu, zcela šokována. Panna Maria ovšem řekla, že k realizaci těchto pohrom vůbec nemusí dojít, jen se svět musí obrátit. Když „vyprovokuje" dostatek lidí, může to být zmírněno nebo anulováno. To si Panna Maria přeje. Pokud se lidé jako celek nezmění, způsobí si tyto pohromy sami. Mirjana „vyprovokovala" mnoho lidí v Sarajevě, aby se modlili a postili a za několik měsíců jí Panna Maria řekla, že sedmé tajemství bude zmírněno. Aby to bylo nějak přesněji ilustrováno, říkají vizionáři po konzultaci s Mirjanou, že to bude zmírněno „na polovinu". Tím je naznačeno, že půjde o katastrofu citelnou, těžko ale říct, co to bude. Panna Maria řekla, že pro zmírnění je třeba využít období uvolnění ve světě, kdy bude možno svobodně hlásat

evangelium na území, kde to zatím není možné. Řekla, že to bude, než skončí tato zjevení. Jde ale asi o období pádu komunismu a o obnovení náboženské svobody. Mirjana se po tomto uvolnění a nadšení v znovusvobodných národech zeptala Panny Marie, zda se tyto katastrofální vize musí uskutečnit. Panna Maria smutně odpověděla, že se uvolnění málo využilo. Vizionáři mi v soukromém rozhovoru naznačili, že dle jejich názoru jsou katastrofy nezadržitelné. Pokud by se morálka ve světě dále zhoršovala, a to nikoli lineárně, ale spíše exponenciálně, svět by se sebezničil.

Deset tajemství je údajně zapsáno na jakémsi svitku z neznámého materiálu, který dostali vizionáři přímo od Panny Marie.

Panna Maria dětem skutečně předala nějaký zvláštní materiál, na němž je sepsáno oněch deset tajemství. Hovořil jsem s maminkou Mirjany, která tento materiál viděla, potvrdila mi jeho existenci. Jde o jedinou hmotnou věc, která byla předána. Panna Maria také nadiktovala svůj vlastní životopis, zapisovala jej zejména Vicka, text je už připraven, ale Panna Maria doposud nedala pokyn k tisku. Domnívám se, že čeká na dobu, kdy bude těžší situace a bude potřeba nový impuls k povzbuzení lidí. Ale to je jen má domněnka.

Kdy očekáváte vyplnění tajemství?

Zpočátku si vizionáři i kněží mysleli, že se tajemství uskuteční během několika měsíců či let. Uběhlo ale už více než 25 let od prvního zjevení. Knězi Petaru Ljubičičovi, který má tajemství zveřejnit, je dnes asi 62 let. Jak dlouho tu může být? 20 nebo 25 let? Vizionáři se mají tajemství dožít.

Soukromě spojuji tyto události i se zjevením v Garabandalu.* Páter Pio řekl slepci Lamanginovi, že jde o pravé zjevení. Má tam dojít k zázraku, a tento slepec má být uzdraven a zázrak má vidět. Dnes je Lamanginovi asi 72 nebo 73 let. Takže uskutečnění zázraku by mělo být asi do 20 let.

Panna Maria v Medžugorji se prý vyjádřila, že jde o její poslední zjevení.

Ano, to je pravda, řekla, že než skončí tato zjevení, dojde ve světě k takovým změnám, že už nebude třeba, aby přicházela na svět a prosila lidstvo, aby změnilo své jednání a smýšlení a obrátilo se. K paralelním zjevením ovšem může docházet a dochází. Mnoho z nich je ale nepravých.

Jak rozlišujete pravá zjevení od falešných?

Od devadesátých let jsem dělal výzkum, která zjevení a proroctví jsou pravá a která nikoli. Jedním z kritérií je rozpor s učením církve nebo s Biblí. Jakmile jej naleznu, je zjevení jednoznačně nepravé. Pravá zjevení je třeba rozdělit do tří skupin. První typem zjevení je přímé smyslové, kdy vizionář vidí Pannu Marii jako reálnou bytost, může s ní mluvit, obejmout ji nebo políbit. Druhým typem jsou zjevení přímá mimosmyslová, vjemy se odehrávají v „srdci" člověka, máme sice smyslové vjemy, ale pouze jako ve snu. Při třetím, nejčastějším smíšeném zjevení dostává člověk informace od Panny Marie přes další duchovou bytost. Tato duchová bytost odečítá své poselství od Panny Marie a předává je vizionáři. A v těchto případech dochází k různým zkreslením. Závisí např. na duchovním stavu vizionáře, musí mít dar vnímat nadpřirozeno, parapsychologické schopnosti nebo jasnozřivost. Ty má už od mládí a ve vhodnou chvíli se otevřou.

V prvních dvou typech zjevení vizionář nemusí mít žádný takovýto dar, jakmile zjevení skončí, je zas obyčejným člověkem. Naopak vizionář třetího typu si může zjevení vyvolat, ale nebude to přímé zjevení Panny Marie, ale zprostředkované.

Nepravá zjevení obsahují alespoň jednu zásadní negativní věc. Mohou být nepravá i přesto, že v nich jsou výzvy k modlitbě a obrácení. I zlý duch takto klame lidi, ale ke svým výzvám nedodá milost Boží.

Proč dochází ke zjevením „třetího typu", pokud někdy obsahují zavádějící informace? Můžete uvést příklady takových vizionářů?

Zdá se, že tato zjevení nejsou na výslovný popud Panny Marie. Duchová bytost asi z vlastní vůle odečítá myšlenky Panny Marie. K těmto zjevením spíše dochází z dopuštění Božího. Záleží na vizionáři nebo duchové zprostředkující bytosti - ti mohou obdržené poselství hodně pokroutit. Například zjevení Dona Gobbiho spadá právě do tohoto třetího typu, stejně tak i poselství od Vassuly Ryden nebo zjevení v Litmanové, ale tato zjevení je možno považovat za pravá. Naproti tomu např. zjevení v polské Olawě je nepravé a negativní.

Kdo jsou „duchové bytosti" zprostředkující zjevení?

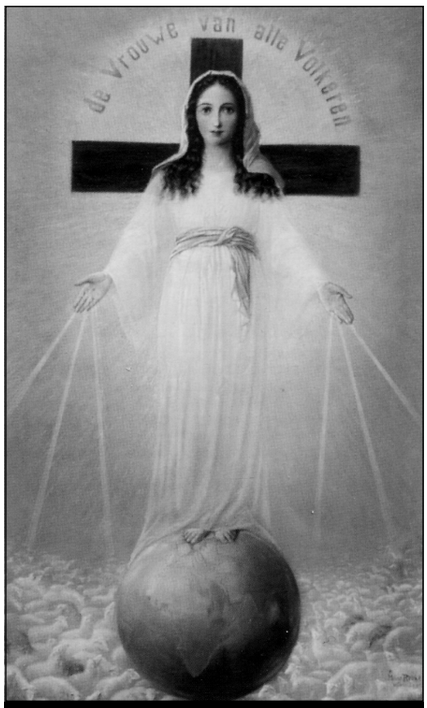

Paní všech národů. Panna Maria tak, jak se zjevovala v Amsterdamu v letech 1945-1959.

Duchové bytosti - prostředníci mohou být různí. Může jít o ďábelskou bytost, anděly z různých úrovní a dost často jde o duši zemřelého, nejčastěji z očistce.

Vraťme se ještě ke Gobbimu, na počátku 90. let jste o jeho vizích hovořil jinak...

Počátkem 90. let Panna Maria Gobbimu řekla: „Ke slavnému výročí jubilea (tj. roku 2000) mé neposkvrněné srdce zvítězí." To se začalo šířit. Zpočátku jsem to bral a citoval, ale byl jsem podvědomě znejistěn kvůli tomu konkrétnímu termínu. V letech 1994-1995 jsem už viděl, že to nemůže být pravda. Před vítězstvím neposkvrněného srdce Panny Marie musí přijít Antikrist a musí být to nejhorší období. A tehdy se nerýsovalo, že by někdo byl Antikrist. Pak se ale zjistilo, že byla chyba v překladu Gobbiho knihy.

Jaký je tedy váš náhled na budoucí vývoj lidstva?

Prostudoval jsem desítky proroctví a podle klíče „zásadní negativní informace" jsem většinu musel vyřadit jako falešnou, zbylo jen asi patnáct nebo dvacet procent.

Po Janu Pavlu II. přijde nový papež, který zpevní církev, to je Benedikt XVI., po

Dokončení rozhovoru na dalších stranách dole. ⇨

* Římskokatolickou církví dosud neuznané mariánské zjevení ve španělské vesnici Garabandal v letech 1961-1965.

PAPEŽ USILOVAL O USMÍŘENÍ S PRAVOSLAVNOU CÍRKVÍ A ISLÁMEM

Istanbul 1. prosince - Papež Benedikt XVI. ukončil čtyřdenní návštěvu Turecka, při které se zaměřil na usmíření katolíků s pravoslavnou církví a islámem. Své první cestě do muslimské země vtiskl i politický charakter, především oficiálním podpořením budoucího vstupu Turecka do Evropské unie a opakovanou výzvou k dodržování náboženských svobod ze strany tureckých a dalších evropských vlád.

Impulsem k návštěvě bylo pozvání od konstantinopolského patriarchy Bartoloměje I., duchovního vůdce pravoslavných křesťanů ve světě. Papež podpořil místní menšinové společenství křesťanů a zpečetil přátelství mezi církvemi ekumenickou deklarací, kterou s patriarchou podepsali. Smíření katolíků s pravoslavnými věřícími označil již dříve za prioritu svého pontifikátu. O přetrvávající propasti mezi katolickými a pravoslavnými věřícími hovořil Benedikt XVI. jako o ostudě světa; přitom pobídl křesťany, aby přispěli k obnově vědomí křesťanských kořenů, tradic a hodnot Evropy. (...)

Dalším cílem cesty bylo zlepšit vztahy Vatikánu s muslimským světem, což papež ukázal především tichou meditací směrem ke svatému městu Mekka po boku vysokého islámského duchovního v proslulé istanbulské Modré mešitě. Šlo teprve o druhou papežskou návštěvu muslimské svatyně: Benediktův předchůdce Jan Pavel II. zavítal v roce 2001 do mešity v Sýrii, ale sám.

Fotografie Benedikta v mešitě po boku imáma zaplnily první stránky tureckého tisku. Smířlivý tón papeže během jeho návštěvy Turecka byl podle všeho úspěšný, alespoň turečtí novináři v komentářích nešetřili nadšením. (...)

Americký adventistický kazatel Dwight Nelson (druhý zleva) představil 23. 11. v Praze projekt „Důkaz“, cyklus 14 filmových rozhovorů s vědci, umělci i dalšími lidmi o jejich osobních zkušeností s Bohem. Akci pořádalo sdružení Maranatha, založené v roce 2002 úspěšným českým podnikatelem Radimem Passerem (uprostřed), jehož směřování ke křesťanství Nelson ovlivnil. Foto: Andrea Hudáková.

BRITÁNIE MÁ DALŠÍ NÁBOŽENSKÝ SPOR - TENTOKRÁT O KŘÍŽ

Londýn 21. listopadu - Po několika sporech kolem odívání muslimských žen se nyní v Británii stupňuje konflikt kolem malého křížku, který chtěla nosit na krku členka pozemního personálu letecké společnosti British Airways. Po dvou měsících na nucené dovolené se nyní dozvěděla, že BA trvá na tom, že křížek nosit nesmí a že nejspíš bude propuštěna.

Nadia Eweidová bojovala za svůj křížek na základě principu svobody vyznání. Poukazovala na to, že její sikhští kolegové a muslimské kolegyně mohou nosit turban nebo šátek hidžáb, a BA jim to nezakazuje.

Společnost ale uvádí, že nejde o náboženství, ale o podnikový předpis, který zakazuje nosit šperky na uniformě. BA nemá nic proti tomu, aby Eweidová nosila křížek tak, aby nebyl vidět. Pokyn muslimkám, aby si daly pod oděv hidžáb, nebo sikhům, aby schovali turban, nedá, protože by to bylo „nepraktické“.

Do věci se vložil druhý nejvyšší hodnostář angli-

⇨ *Dokončení z předchozích stran.*

ním přijde papež, který by se snad měl jmenovat Petr II. a na konci jeho pontifikátu teprve dojde k vyvrcholení zla, město sedmipahorkové, tedy asi Řím, bude zničeno, vše se zhroutí a nastane nová třetí epocha lidstva a vítězství neposkvrněného srdce Panny Marie. Toto období, zdá se podle různých nápověd z proroctví, přijde za asi 20, spíše za 15 let, rozhodně to nevypadá na 50 roků.

Za pontifikátu příštího papeže tedy má přijít Antikrist?

Ve zmíněných pravých proroctvích jsou i předpovědi o Antikristu. Rozhodně to nebude papež, půjde o civilní osobu, politika, který vyřeší dlouhotrvající problém Palestinců a Izraelců. Jeho řešení bude snad zprvu vojenské a pak diplomatické. Vše dá do pořádku ke spokojenosti obou národů i celého světa. Tento člověk bude velmi populární, bude hlásat, že všechna náboženství jsou dobrá, je třeba šířit lásku. Po dokončení globalizace se dostane na světový mocenský vrchol. Od chvíle, kdy se stane světovládcem, se naprosto obrátí a přijde totální teror. To by podle Bible (Zjevení 11,2) mělo trvat tři a půl roku, doufejme, že je to míněno doslovně a že nepůjde o symbolické číslo a delší dobu.

Z kterých proroctví všechny tyto prognózy čerpáte?

Základ vychází z Malachiášova proroctví ze 12. století,* na něj jsou navěšeni další proroci, řekl bych seriózní. Jde jen o to vybrat ta správná proroctví a to se nám snad podařilo. Vše jsme publikovali v časopise Regina v ročníku 1999. Například francouzský mnich Jeroným Botin roku 1410 řekl, že kolem jubilea 2000 bude situace církve zlá, ale po miléniu přijde nový papež, který život v církvi zpevní a zkvalitní, dokonce exkomunikuje extrémní teology a kněze.

* Irský biskup svatý Malachiáš ve svém proroctví roku 1139 krátce charakterizoval všechny papeže od Celestýna II. (1143) až do konce světa za pontifikátu Petra II. - celkem 112 papežů. Někteří badatelé proroctví odmítají jako podvrh ze 16. století.

Existují proroctví, že by vbrzku měla nastat třetí epocha lidstva. První epocha Boha Otce trvala do narození Krista, byl uplatňován Starý zákon a platilo pravidlo hříchu a trestu. Druhá etapa trvá od příchodu Krista až do Petra II. Kristus přinesl lásku, a tou je vše nutno motivovat. Ve třetí epoše bude Duch svatý působit na celé lidstvo jako na apoštoly. Lidem bude vše jasné, budou mít větší sílu k naplňování dobra, nebudou tolik podléhat zlu.

Po těchto změnách už nebude potřeba papež?

Vypadá to, že ne. Ale to nevím. *(Řečeno přemýšlivě, potichu.)*

Jak dlouho bude asi toto „šťastné období“ lidstva trvat? Vizionáři z Medžugorje prý znají dějiny až do konce světa.

Děti znají „historii“ světa až do jeho konce, ale to je jen pro jejich informovanost, to nebude zveřejněno. Tento „konec času“ lze ale vnímat i ve světle výroků Panny Marie v Garabandalu. Když zemřel Jan XXIII.,

kánské církve, arcibiskup z Yorku. Řekl, že BA by se měla zamyslet nad tím, jakou zemi reprezentuje. Stanovisko společnosti označil za absurdní. „Kdyby přišla do práce s metrovým křížem, nechali by jí ho, protože by bylo nepraktické ho nosit pod oděvem."

HNUTÍ HARE KRIŠNA PROTESTOVALO PROTI BOURÁNÍ VESNIČKY V KAZACHSTÁNU

Praha 5. prosince - Proti porušování lidských a náboženských práv v Kazachstánu demonstrovalo dnes v Praze několik desítek členů hnutí Hare Krišna. Nesouhlasí s listopadovou likvidací jejich vesničky nedaleko kazašského města Almaty. Demonstranti chtěli předat protestní dopis zástupcům kazašského velvyslanectví v Praze 6 - Bubenči, kam přišli z nedalekého Vítězného náměstí. Nikdo z ambasády je ale nepřijal, proto dopis vhodili do schránky na poštu.

„Protestujeme proti ničení rodinných domků, snaze o konfiskaci legálně drženého majetku a proti dezinformační kampani proti hnutí Hare Krišna," řekl ČTK zástupce hnutí Antonín Valer. Podobné akce pořádá hnutí průběžně po celém světě. (...)

MINISTERSTVO KULTURY JE PROTI ZVLÁŠTNÍM PRÁVŮM PRO MUSLIMY

Praha 19. října - Ministerstvo kultury je proti tomu, aby vyznavači islámu v Česku vyučovali náboženství na školách, měli duchovní v armádě a věznicích a aby mohli konat svatební obřady a zřizovat školy. Ústředí muslimských obcí chtělo dva roky po registraci získat od státu výjimku ze zákona o církvích a náboženských společnostech, v němž je pro udělení těchto zvláštních práv stanovena desetiletá lhůta od data registrace a prokázání 10.000 dospělých členů. Ministerstvo se k ní postavilo záporně, informovala ČTK jeho mluvčí Ludmila Kadrnková.

V připomínkovém řízení k chystanému materiálu pro schůzi vlády podle ní zazněly zásadní připomínky proti udělení výjimky, a dokonce bylo vzneseno několik negativních připomínek v režimu podléhajícímu utajení. „Na základě výsledků připomínkového řízení a závěrů porady k jeho vyhodnocení ministerstvo rozhodlo o nepřiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv," uvedla Kadrnková. Vláda se proto materiálem nebude už vůbec zabývat.

Proti rozhodnutí se může ústředí odvolat, ve druhém kole by rozhodoval přímo ministr. Na výjimky není podle ministerstva právní nárok. „Konečné stanovisko poskytneme, až budeme mít rozhodnutí v ruce," uvedl na dotaz ČTK zástupce českých muslimů Vladimír Sáňka. (...)

Muslimové žádostí usilovali o stejná práva, jaká má většina již registrovaných křesťanských církví, židovské obce a další náboženské společnosti. „V žádném případě nelze hovořit o diskriminaci, neboť výkon zvláštních práv není náboženskou činností v hlavním slova smyslu, která není tímto rozhodnutím nijak omezena," uvedla Kadrnková. Neudělení zvláštních práv podle ministerstva nijak neomezuje svobodu náboženského působení muslimských obcí v Česku - návštěvy ve věznicích a nemocnicích a podobně lze svobodně vykonávat i bez udělení zvláštních práv. (...)

DALAJLÁMA U PAPEŽE

Vatikán 13. října - Tibetský dalajláma dnes na tiskové konferenci v Římě prohlásil, že „na všechny muslimy nelze nahlížet jako na militantní stoupence jejich víry". Krátce předtím přijal nejvyššího tibetského duchov-

Dokončení na další straně dole. ⇨

řekla, že ještě budou tři papežové. Na dotaz, zda pak bude konec světa, vysvětlila: „Ne, to je konec času," čili určité dějinné epochy.

Jak budou dle vašeho názoru vyřešeny mezináboženské spory?

Děti se ptali Panny Marie na její názor na islám a ona řekla, že i muslimové jsou její děti. Pod vlivem Panny Marie medžugorské vidím, že všechna náboženství mají v sobě něco dobrého, některá více, některá méně. Stejně tak je tomu i s církvemi. Já jsem katolík, domnívám se, že teorie i vedení jsou vynikající. Myslím si, že katolická církev má správných poznatků nejvíc, ale mnoho lidí je nedodržuje. Možná je to s morálkou lepší i u některých lidí v jiných církvích, ale ty zase nemají jiné věci.

Zjevení v Medžugorji už trvají velmi dlouho. Neprojevilo se to v poklesu zájmu veřejnosti?

Po roce 2000, kdy vrcholilo očekávání změn a do Medžugorje jezdilo nejvíce lidí, skutečně nastal pokles. Přestali ale jezdit lidé, kteří hledají senzace. Nežili podle přání Panny Marie, pociťovali sice mír a klid, který tam vládne, ale řekli si: „Už jsem tam byl a to stačí". V počtu návštěvníků, alespoň z Česka, ovšem letos nastal obrat, dle našich informací do Medžugorje jezdí o 20 procent více autobusů než loni.

Nezaujatému čtenáři se může zdát, že se poselství z Medžugorje sice jinými slovy, ale neustále opakují.

Pro obrácení lidí se musí činit několik základních věcí, protože je ale málokdo dělá, musí je Panna Maria stále opakovat. Svá poselství oživuje a vždy jinak formuluje. Zajímavé je, že její poselství - pokud se přeloží doslovně - znějí jemně archaicky. Že i v chorvatštině znějí skutečně archaicky nám potvrdil medžugorský kněz dr. Barbarič. Panna Maria by mohla mluvit moderní chorvatštinou, ale používá elegantní čistý jazyk. Člověk zvyklý na moderní mluvu musí archaický jazyk více vnímat, více se na něj soustředit. Čím více vzkazy Panny Marie člověk naplňuje, tím jsou pro něj živější.

Děkujeme za rozhovor.

■

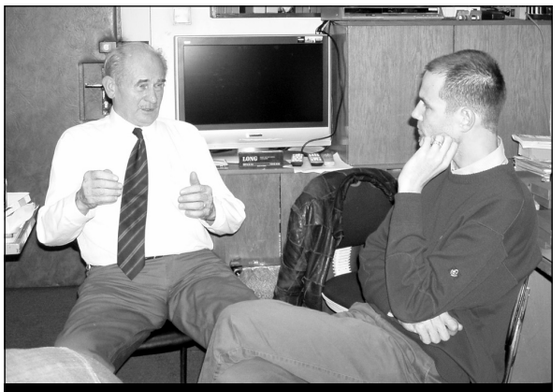

František Mráček v rozhovoru s Vojtěchem Tutrem. Foto: Martin Kořínek.

PROLÍNÁNÍ SVĚTŮ

V sobotu 2. prosince se v refektáři kláštera Emauzy konalo veřejné představení nové knihy prof. Tomáše Halíka Prolínání světů. Kniha svým obsahem úzce navazuje na probíhající stejnojmenný seriál České televize. Profesor Halík, který v předkládané knize zúročil své zkušenosti s natáčením a moderováním seriálu, seznámil publikum s náročnou týmovou prací odborníků mnoha profesí, kteří se podíleli na realizaci tohoto projektu. Také stručně nastínil shody a rozdíly mezi televizní a knižní formou Prolínání světů. Stejně jako televizní seriál, i kniha Prolínání světů sleduje tři tématické okruhy. Tedy zaprvé životné fáze a každodenní realita v pojetí jednotlivých náboženství (narození, svatba, smrt, jídlo atd.), zadruhé pojetí Posvátna v jednotlivých náboženských tradicích a zatřetí nové jevy na náboženské scéně, tedy různé formy chování náboženského charakteru v moderním světě (náboženské prvky umění, sportu, politiky, zábavy, náboženská role médií atd.). Halík zmínil spolupráci s předními českými religionisty v roli konzultantů (Kropáček, Nosek, Zbavitel atd.) a hovořil o úskalích sladění obrazové a textové roviny projektu, a to jak v jeho seriálové podobě, tak v podobě knižní. V několika vybraných ukázkách seznámil publikum s celkovým naladěním a směřováním předkládané knihy. O náročné redakční práci na knížce Prolínání světů krátce pohovořila redaktorka Nakladatelství Lidové Noviny Dr. Nováková. Jednotlivé části večera byly rámovány krátkými, ale neobyčejně kvalitními hudebními vstupy. Program byl zakončen autogramiádou. ■

Pavel Hošek

POŽEHNÁNÍ NEPOMŮŽE

Je tomu již pošesté, co naší republiku navštívila jedna z největších duchovních autorit současnosti, Jeho svatost dalajlama. Při příležitosti konání desátého ročníku konference Forum 2000 připravilo občanské sdružení Lungta jeho přednášku na téma

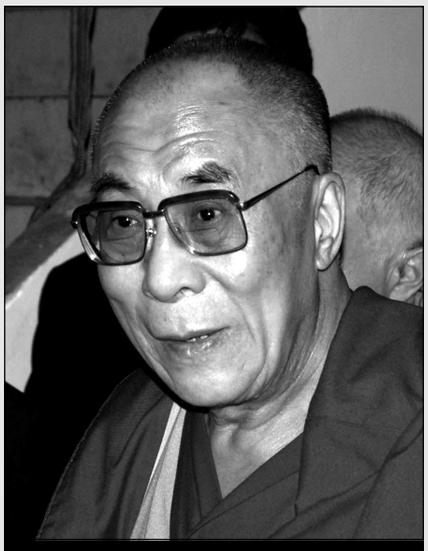

Dalajlama před pražskou přednáškou...

⇨ *Dokončení info-servisu z předchozí strany.*

ního vůdce na soukromé audienci ve Vatikánu papež Benedikt XVI. Podle dalajlámy by takový pohled na vyznavače islámu byl „chybný a nespravedlivý" (...)

„Velmi často se generalizuje případ nepříliš velkého počtu lidí, kteří jednají špatně, takový jev ale existuje ve všech náboženstvích. Generalizovat ho by byl velký omyl," prohlásil dalajláma.

Setkání s Benediktem XVI. označil za „velmi, velmi příjemné". Zdůraznil, že po této schůzce je „velmi šťasten", protože jedním z jeho hlavních principů je „podpora náboženské harmonie".

Dodal, že vztahu víry a rozumu byl věnován i rozhovor, který s ním papež vedl. Podle dalajlámy je „shoda rozumu a víry tím nejlepším prostředkem, jak dospět k porozumění".

Téma vztahu víry a rozumu bylo nosným prvkem projevu, který papež pronesl během své nedávné návštěvy Německa, když vystoupil 12. září na univerzitě v Řeznu. Projev obsahoval i výňatky ze starých textů, které se velmi kriticky stavěly vůči islámu. Tyto zmínky vyprovokovaly v muslimských zemích tvrdou reakci jak vůči papeži, tak vůči katolické církvi.

Počátkem týdne pobýval dalajláma v České republice, kde se zúčastnil mezinárodní konference Fórum 2000.

NA MAROCKÉM VELVYSLANECTVÍ SE SEŠLI KŘESŤANÉ, MUSLIMOVÉ A ŽIDÉ

Praha 20. října - Marocké velvyslanectví v Praze bylo místem netradičního setkání diplomatů a pražských představitelů tří hlavních monoteistických světových náboženství. Čtvrteční večeře - nazývaná v islámském postním měsíci ramadánu iftar - měla podle jejích iniciátorů symbolizovat ideály dialogu kultur, vzájemné tolerance a soužití. Pozvání přijal okruh arabských a dalších diplomatů a s nimi náboženští představitelé muslimské, křesťanské a židovské komunity. Byli mezi nimi katolický biskup Václav Malý, rabín Karol Sidon a imám Azhar Belmámrí, předseda Islámské nadace, jeden z hlavních muslimských duchovních, působící dlouhodobě v Praze. ■

Z informačního servisu ČTK vybral a zprávy zkrátil Zdeněk Vojtíšek.

inzerce

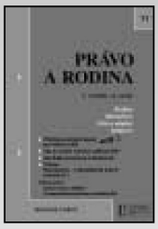

PRÁVO A RODINA 2007

Měsíčník, 24 stran,

zaměřený na rodinné právo, sociálně-právní ochranu dětí a problematiku související se životem rodiny z pohledu právníků, advokátů a dalších odborníků

Předplatné na rok 2007 – 1100 Kč.

Z OBSAHU:

- Aktuální změny v sociálním zabezpečení a rodinném právu
- Sociálně-právní ochrana dětí – aktuální problémy
- Syndrom „zavrženého rodiče"
- Zákon o hmotné nouzi
- Kolizní opatrovník – jeho práva a povinnosti
- Vdovský, vdovecký a sirotčí důchod
- K týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě
- Jak poznat sexuálně zneužívané dítě
- Výživné mezi rodinnými příslušníky
- Střídavá péče po rozvodu očima psychologa
- Etický kodex advokáta

LINDE nakladatelství s.r.o., 130 00 Praha 3, Jeseniova 1
tel.: 222 781 710, fax: 222 783 047
e-mail: linde@linde-nakladatelstvi.cz, http://www.linde-nakladatelstvi.cz

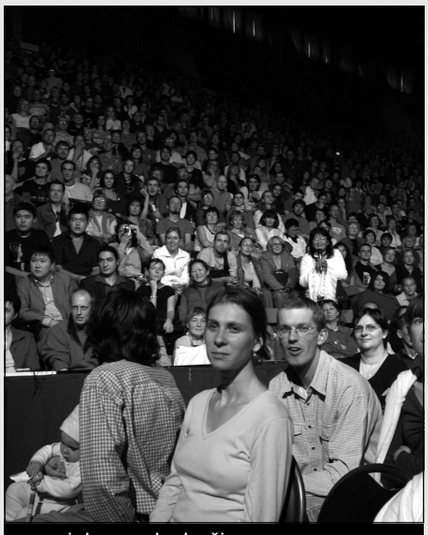

... a jeho posluchači.
Obě fotografie: Viktor Mácha.

„Cesta otevřené mysli“ Popularita tibetského duchovního vůdce byla opět potvrzena zcela vyprodanou basketbalovou halou Sparty v pražské Bubenči.

Nekonečné čekání na vpuštění do provizorního přednáškového sálu zpestřili svou propagací Vesmírní lidé i příslušníci hnutí Falun Gong. Organizace celé akce však proběhla celkově nad očekávání dobře, a tak mohl jásavý potlesk přivítat Jeho svatost pouze s několikaminutovým zpožděním. Teprve po dlouhých přivítacích ovacích byl konečně dalajlama puštěn ke slovu. Tempo přednášky bylo velmi svižné, již klasicky prokládané bezprostředními, až dětsky prostými gesty a nakažlivým smíchem.

Během necelých dvou hodin dalajlama nastínil základní povahu mysli, spontánními emocemi ovlivněný život jedince, důležitou úlohu matky při spirituálním vývoji dítěte. Nezapomněl ani smutně věčné téma okupovaného Tibetu. Závěr patřil dotazům obecenstva ve formě papírků posílaných k pódiu. Doslova se s nimi roztrhl pytel, a tak přišla řada jen na několik z nich. Ze všech vyberme alespoň jeden. Anonymní lístek žádal dalajlamu o duchovní požehnání všech přítomných duší do strastiplné cesty životem. Reakce Jeho svatosti jednoduše shrnula celou přednášku a udělala tak *de facto* tlustou čáru za vším dosud vysloveným. Požehnání s typickým smíchem neudělil. Proč? Pohleďme jen na nespočetné řady žehnajících *buddhů*, *bódhisattvů* a *avatárů* v dějinách lidstva na jedné straně a na současný stav obyvatel této planety na straně druhé. Mělo to smysl? K překvapení mnohých zní odpověď: ne. Není přece možné nechat naše prohřešky na starost božím poslům, kteří už za nás požadovanou spásu mávnutím ruky zařídí. ■

Viktor Mácha

RÓŠI KAISEN NA NÁVŠTĚVĚ V ČESKÉ REPUBLICE

Alain Krystaszek (*1952) vyrůstal ve Francii a v Polsku a roku 1975 se poprvé setkal s japonským zenovým mistrem Dešimarem. Roku 1979 ho Dešimaru, patriarcha zenové školy sótó na Západě, vysvětil na mnicha. Krystaszek se pak jako mistr Kaisen stal jedním z nejdůležitějších buddhistických misionářů. Působí hlavně ve střední a východní Evropě. Žije ve Francii jako představený buddhistického kláštera Ho Sho Ji.

Jeho poslední návštěvu v Praze, Ostravě a Brně organizovalo občanské sdružení Sótó zen ČR, založené roku 2004. Svá dódžó (meditační centra) má toto sdružení podle své internetové prezentace[1] v pěti českých a moravských městech.

V Praze se mistr Kaisen setkal 4. října v paláci Unitaria s asi stovkou dychtivých mladých posluchačů. Jeho polský spolupracovník je nejdříve učil základům toho, co je ve škole sótó nejdůležitější: jak při meditaci zazen správně sedět a dýchat. Je třeba vzpřímeně sedět a uvědomovat si své dýchání. Zazen je bezpředmětná meditace, takže je třeba nemyslet na nic jiného. Pokud se objeví myšlenka, meditující si ji uvědomí jako myšlenku a nechá ji zase odejít.

Po ukázce meditace následovalo mondó, tedy otázky posluchačů a odpovědi mistra. Milý, sympatický Francouz se ale neosvědčil jako příliš dobrý řečník. Na vstřícné, až podbízivé otázky odpovídal velmi rozvláčně (na první 15 minut, na druhou otázku 14 minut) a velkými oklikami. Posluchačům, kteří toužili po netradičním duchovním životě a po zajímavém duchovním zážitku, to ale zjevně nevadilo, atmosféra byla báječná. ■

Zdeněk Vojtíšek

1 http://www.sotozen.cz

ŠERAB GJALCCHÄN RINPOČHE V PRAZE

Pražské centrum Diamantové cesty mělo tu čest hostit významného nepálského učitele Diamantové cesty linie Karma Kagjü - Šeraba Gjalcchäna rinpočheho. 20. září v Národním domě na Smíchově v Praze předal učení o karmě (příčině a následku) a 21. září předal iniciaci* na buddhu Diamantová mysl v rámci mahá anutára jóga tantry (v párovém spojení). V obou dnech přišlo přibližně 600 lidí jak z řad praktikujících buddhistů, tak i příznivců buddhismu.

Šerab Gjalcchän rinpočhe je vysoce respektovaný lama linie Kagjü. Titul „Maniwa“, jehož je držitelem, je udělován mistrům meditace na buddhu Milující oči, kteří odříkali nejméně jednu miliardu manter Om Mani Päme Hung. Rinpočhe byl rozpoznán hlavním představitelem školy Karma Kagjü 16. karmapou, Rangdžungem Rigpä Dordžem. Byl výjimečně nadaným studentem, dokonale ovládl všechny aspekty tradičního buddhistického studia, od súter a tanter, přes rituály, hudbu, vědu, umění a komponování.

Mezi mnohými dalšími aktivitami je rinpočhe také mistrem retreatového centra na tříletá odosobnění** v Pharpingu. Dal vybudovat a spravuje klášter se stovkou mnišek v Káthmándú a také pokračuje se stavbou kláštera pro mnichy východně od hlavního města. Rinpočhe vede několikrát ročně tisíce praktikujících ve společné praxi Ňungnä a Milujících očí ve svém klášteře Ňešang ve Svájambhunáth, Kátmándú. V průběhu let bylo touto tradicí nastřádáno 15 miliard manter. ■

Jaroslav Pešta,
Buddhismus Diamantové cesty

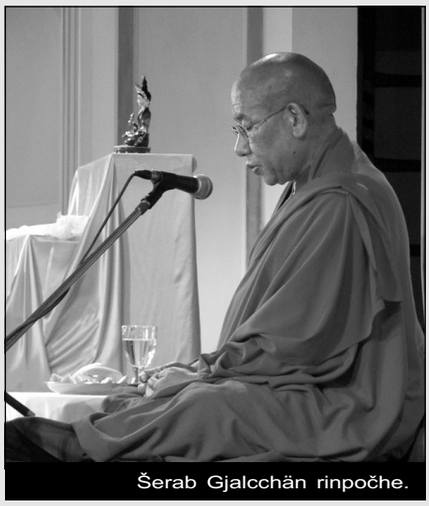

Šerab Gjalcchän rinpočhe.

* iniciace - zmocnění, „přenos síly“ (tib. wang), „zmocnění prostřednictvím zkropení“ (skt. abhišéka), rychlá metoda, jak přivést žákovu mysl ke zralosti. Více viz http://www.buddhismus-diamantovacesta.cz/www/index.php?option=content&task=view&id=309&Itemid=2.

** Tříleté odosobnění je součástí tradičního vzdělání pro člověka žijícího v kláštěře. Po 15-20 letech studia dharmy se odebere přesně na tři roky, tři měsíce a tři dny do ústraní, kde spolu s dalšími „studenty“ prochází mnoha druhy meditační praxe.

SYROVĚ O NÁBOŽENSKÝCH DEZILUZÍCH

Petra Dvořáková: ***Proměněné sny. Deset rozhovorů o iluzích a deziluzích, které přináší víra,*** Host, Brno 2006.

Veřejnost zneklidňují zprávy ze vzdálených částí světa i z domácího prostředí o škodách na duši a někdy i na fyzickém zdraví vyvolaných jistým praktikováním náboženství. Na tomto oprávněném znepokojení parazitují lovci senzací. Snadnými terči jejich žurnalistické vynalézavosti jsou malé, nové a alternativní náboženské skupiny. Na rozdíl od velkých a zavedených církví nemívají politické a mediální pokrytí. Mohou být tedy beztrestně vláčeny veřejným prostorem. Paušální odsudky, když jsou adresovány minoritě např. rasové nebo etnické, jsou kritizovány, někdy i trestně stíhány. Když někdo v evidentním rozporu se zákonem hanobí něčí náboženské přesvědčení, státní orgány to nezajímá.

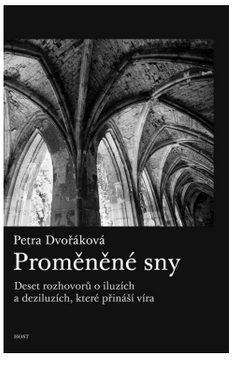

Kniha Petry Dvořákové (*1977) popisuje otevřeně, bez příkras rizika různých forem náboženské praxe. Zaznamenala a čtenářům předala deset rozhovorů. Jejími partnery jsou sloužící katoličtí kněží nebo kněží, kteří službu v církvi opustili, podobně stávající nebo někdejší řeholní sestry. Partnery v rozhovoru jsou ženatí muži a vdané ženy se zkušenostmi s tradiční katolickou partnerskou morálkou. Nejmladšímu z jejích respondentů je 26 a nejstaršímu 58 let. Autorka knihy se zdržuje obecných soudů. Nepředvolává si církev před soudnou stolici, jen soucitně naslouchá, posouvá příběh diskrétními, nikoli nabádavými otázkami a zachycuje odpovědi. Tato její diskrétnost činí příběhy i celkové vyznění věrohodnějšími.

U protagonistů deseti příběhů najdeme neurotické, ba psychotické projevy, předsudky, fobie, případy manželského a mezigeneračního rozkolu, prostě vše, co se v pokleslé literatuře s oblibou připisuje sektám, jenže zde je prostředím všech zúčastněných církev velká, tradiční, po staletí doma ve zdejším prostředí, církev, již by si nikdo netroufl nazvat sektou.

Nedůvěřiví a ustrašení katolíci by se jistě mohli pokusit knihu označit za protikatolickou či proticírkevní. Nic takového však nelze potvrdit. Někteří respondenti připisují chybu sobě, okolnostem nebo lidským povahám. Paušální odmítnutí právě této církve nebo celého křesťanství v knize nenajdeme. Je to spíše zrcadlo nastavené církevním strukturám a mechanismům, fungování autorit a projevování moci nad lidmi. Musíli to tak být vždy, nebo jde jen o konkrétní případy a je v tomto prostředí možný autentický duchovní život, to už je ponecháno na čtenáři, na jeho úsudku a nejlépe ovšem na jeho zkušenosti.

Na okraj lze zmínit nenápadně úhlednou grafickou podobu knihy s výtvarně hodnotnými ilustračními fotografiemi oddělujícími jednotlivé příběhy, se střízlivě elegantní obálkou, s fotografií a krátkým životopisem autorky na jedné ze záložek. Toto, jakož i typografická a redakční solidnost je tradičním znakem brněnského nakladatelství Host.

Chce-li někdo výchovně, poradensky, osvětově či publicisticky pracovat s populárním tématem sekt, nemusí si zbaběle volit za terče víceméně bezbranné menšiny, nemusí se investigativně propracovávat k uskupením, která dráždí tím, že jedí něco jiného, trochu jinak se oblékají nebo mají zvláštní terminologii. Stačí si všímat sektářství v sobě a kolem sebe, v běžných, standardních náboženských projevech. Tam, nebo především tam, je možné být k dispozici s kritikou a pomocí. ■

Ivan Štampach

NEPOVEDENÁ UČEBNICE „SEKTOLOGIE"

Hans-Otto Wiebeus: ***Sekty a lovci duší: lexikon náboženských sekt a ezoteriky***, překlad Irena Nálevková, Nava, Plzeň 2006, 295 stran. ISBN 80-7211-224-4

Do této rubriky obvykle patří recenze, v našem případě však bohužel musíme udělat výjimku. Kniha, nad jejímiž bezmála třemi sty stránkami právě sedíme, totiž nezaslouží než tvrdou kritiku.

Jedním z prvních úskalí publikace, jehož si musíme povšimnout, je datum vydání originálu. Informace obsažené v knize jsou staré minimálně deset let (kniha byla vydána v Německu roku 1997). U precizně zpracované encyklopedie nemusí být stáří nutně na škodu, po Ottově slovníku naučném sáhneme i po sto letech, ne tak po „lexikonu náboženských sekt a ezoteriky" Hans-Otta Wiebeuse. Důvody slabé úrovně textu tkví v práci tří osob, které mají toto dílo „na svědomí". Jde o autora, překladatelku a editora (korektora).

V hodnocení začneme odzadu neboť, zdá se, více problémů vzniklo až „na české straně". Německý originál knihy nese název: „Religionen, Sekten und Seelenfänger", český vydavatel zřejmě z komerčních ohledů zestručnil titul na údernější „Sekty a lovci duší". Negativním názvem tak ovšem dehonestuje všechnu religiozitu (i etablovaná náboženství), o níž se tu píše. Lexikon je na webu nakladatelství prezentován jako „obsáhlá a ucelená publikace, která se zabývá vznikem a vývojem náboženství, sekt a komunit", čtenář tak čeká práci téměř vědeckého rázu. Nedočká se jí však, protože nakladatel „decentně" zamlčel, že německé vydavatelství Loewe Verlag se specializuje na knihy pro děti a mládež. V textu se nám tak například dostává poučení, že „na Zemi existují různá náboženství s mnoha nebo málo věřícími. Ta nejdůležitější jsou nazývána světovými náboženstvími, protože mají velmi mnoho příznivců a velký vliv."

Při bloudění textem (kniha je koncipována podle nezávislých hesel, a tak lze číst i na přeskáčku) čtenář brzo nabude dojmu, že překladatelka Mgr. Irena Nálevková svou práci, slušně řečeno, odbyla. Překlepy jsou tu tak časté, že se jeví zhola nemožné připočítávat je na vrub pověstného tiskařského šotka, Nálevková si po sobě své dílo snad ani nepřečetla. Korektor a editor pak knihu možná ani neviděli, nejsou uvedeni ani

NA PŘÍŠTĚ

Loni to bylo 40 let, kdy indický duchovní učitel Prabhupáda (1896-1977) přistál ve Spojených státech a začal vyučovat své první žáky. Vzniklo tak

hnutí Hare Krišna.

Během let hnutí prodělalo zajímavý vývoj. Změnil se i způsob, jak na něj reaguje západní společnost. Hnutím Hare Krišna se bude zabývat první číslo 10. ročníku časopisu Dingir.

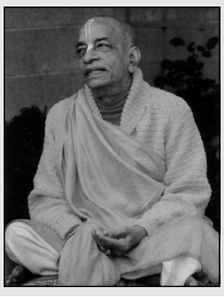

v tiráži. (Možná dostali „strach“; takto je v textu toto slovo pomlčkou rozděleno mezi dva řádky.)

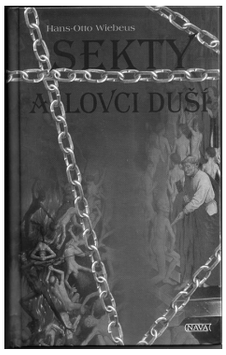

Nepozornost při psaní bychom překladatelce mohli odpustit, horší je to ale s její profesí samotnou. V textu stále skřípe pravopis, stylistika i obsah, např. v odstavci o hnutí EST se dočítáme, že: „Organizace chce v převážně víkendových kurzech přimět lidi k tomu, aby změnili svůj život.“ Jinde se zase dozvídáme, že: „Pod pojmem magie se rozumí přisouzení určitých sil předmětům a živým bytostem, které je normálně nemají.“

Nálevková komolí jména, anglický název Strážné věže „Watchtower“ změnila na „Watschtower“, což bychom v německo-anglické kombinaci mohli přeložit jako „Fackovací věž“, ze záměrné slovní komiky lze ale překladatelku sotva podezírat. Prezidenta svědků Jehovových, které v knize nalézáme důsledně (a chybně) s velkým úvodním „S“, Miltona Henschela, překřtila na „Miltiona“. Nedůslednost práce se jmény vyniká zvláště u přepisů do češtiny, v jedné větě tak vedle sebe figurují „teozofie“ a „antroposofie“. Některá ženská jména Nálevková přechyluje (H. P. Blavatská), jiná ponechává (Gabriele Wittek). Podle libosti zachází i s cizími pojmenováními, jedna převádí do české transkripce (Bhagaván a jeho město Radžníšpúram), další ponechává v německé (Gabriel - arabsky Dschibril), nebo anglické (Ma Anand Sheela). Nezajímá ji ani český úzus, jméno organizace Ordo Templi Orientis, snad co se týče historické souvislosti (nechtěně) objevně, překládá jako Orientální templářský řád, pomíjí však zavedené Řád Východního Chrámu. Název antroposofické Obce křesťanů do češtiny převádí jako Křesťanské společenství a tak, zdá se, zcela nevědomky zabloudí do úplně jiného „lokálu“...

Část viny za tyto nepřesnosti padá nejspíše i na autora knihy, Nálevková spíše bezelstně převáděla jména podle momentální nálady. Wiebeus totiž například jméno vůdce Církve sjednocení poněmčil na San Myung Mun, jeho ženu ovšem zanedbal a zanechal v transkripci anglické Han Hak Ja. Svého krajana - religionistu F. W. Haacka - pro změnu přejmenoval na Haaka. Česká překladatelka tyto chyby jen převzala.

Irena Nálevková podcenila svou práci a přehlíživě zanedbala studium české literatury o nové religiozitě, proto pochopitelně nemá o české výslovnosti cizích jmen ani o zavedených názvech hnutí většinou ani tušení. (Zde by snad příslušelo napsat po německu „ani Ahnung“.)

Autor knihy Hans-Otto Wiebeus není v publikaci představen ani jedním slovem. O jeho činnosti mlčí i jinak velmi komunikativní internet. Víme o něm tak pouze to, co prozradilo na svých stránkách nakladatelství Nava: „Wiebeus je novinář, jenž se řadu let zabývá touto problematikou“ (sekty a náboženství).

Víme-li již, že je jeho práce určená mládeži, lze ji hodnotit méně přísně. Přesto, dle našeho názoru, v mnoha směrech neobstojí. Hned na úvodních stranách, kde je popisován vznik náboženství, nabude čtenář neodbytného dojmu, že se ocitl zpět v hodinách Občanské nauky socialistického školství. V ateistické výchově nesměl chybět příklad, kterak se pračlověk bál hromu a vytvořil si báji o božím hněvu. Toto schéma v doslovné podobě nalezneme i u Wiebeuse. Proto ani nepřekvapí, že na nás ze strany 15 poučuje K. Marx: „Náboženství je sténání utrápené bytosti.“ Autor se pak staví za starou teorii náboženství jako prostředku k vykořisťování chudých.

Z tohoto základu pak vysvětluje pojem sekty: „obvykle organizace odštěpené od velkých církví“. Zastaralou charakteristiku Wiebeus rozvádí a „modernizuje“. Závadnost sekt nevidí v jejich odklonu od hlavního proudu, ale v závislosti členů na organizaci. V této pasáži sice velmi zevšeobecňuje a schematizuje, snaží se ale o empatický a psychologický vhled do „sektářovy duše“ (cituje i S. Hassana), vše ovšem v intencích „pro středoškoláky“. Tyto kapitolky v úvodu a závěru díla patří k několika málo světlejším místům knihy. Přes dílčí pochvalu nutno podotknout, že z podtextu celé teoretické části lze vycítit autorovo mínění, že náboženství všeobecně je vlastně jen berličkou a napomáhá k „utlačování lidí“.

Svůj životní postoj autor vyjádřil pregnantně: „Najít cestu zpět do normální společnosti znamená také se se stavem této společnosti vypořádat. Kdo nemá zájem o hodnoty, které jsou pro mnoho lidí zvláště důležité, bude ve společnosti těžko hledat své místo. Komu nic neříkají peníze, luxus, pohodlí, kdo by nechtěl postupovat v povolání a udělat kariéru, ten zůstane outsiderem i pokud opustil sektu.“

Praktická část knihy je řazena podle jednotlivých světových náboženství, hesla a texty o příslušných hnutích pak abecedně a poněkud nepřehledně. Kapitolky mají velmi rozdílnou úroveň od blábolení (Holismus) po slušně zpracované články (Scientologie). Bohužel i místa, která by snesla přísnější metr, zpravidla obsahují nepřesnosti a zavádějící informace. Wiebeus např. tvrdí, že křesťanství „vzniklo v Palestině v dobách Herodových (72-4 před Kristem).“ Ve Starém zákoně údajně vystupuje sedm archandělů (ve skutečnosti tam však nalezneme jména pouze tří, zbylé autor přimíchal z jiných zdrojů), o démonech se pak dočítáme, že prý „vznikli jako potomci zakázaných sexuálních vztahů mezi anděly a lidmi“. V jiné kapitole zase pisatel vymyslel pro rod předkolumbovského kronikáře Mormona - Nefity - úplně nové označení: „kmen Josef“. Ve výčtu chyb bychom žel mohli pokračovat dlouho.

V publikaci není jasně vyznačeno, kdy Wiebeus cituje. S odkazy na literaturu si nedělá starost vůbec. Tyto editorské nepředloženosti ovšem možná opět spadají na účet českých nakladatelů. Zdá se totiž, že vydavatelství Nava chtělo „vydělat hodně peněz za málo muziky“, a proto Lexikon okleštilo. V knize například zcela chybí obrázky a fotografie, které bychom v mládežnické encyklopedii očekávali. Nedivili bychom se, kdybychom je v originálním vydání našli. V silné konkurenci německého trhu by totiž takto „odfláknutá“ publikace zcela jistě propadla.

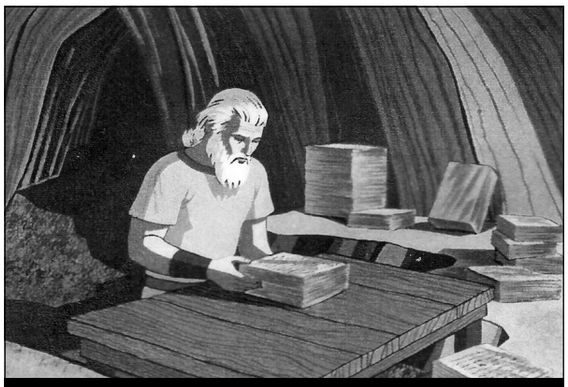

Mormon, z rodu Nefitů.
Ilustrace z dětské výukové knihy
Církve Ježíše Krista Svatých posledních dní.

■

Martin Kořínek

PRŮVODCE KRAJINOU NOVÝCH NÁBOŽENSTVÍ

Christopher Partridge (ed.): ***Encyklopedie nových náboženství. Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita,*** Knižní klub, Praha 2006.

Před několika týdny se na pultech knihkupectví objevila Encyklopedie nových náboženství. Jedná se o překlad vynikající slovníkové příručky, vydané nakladatelstvím Lion Publishing v roce 2004. Jde o rozsáhlé dílo několika desítek autorů, podrobně mapující svět nových náboženských hnutí, sekt a alternativních spiritualit.

Hlavním editorem autorského kolektivu je proslulý britský religionista a odborník na novou religiozitu Christopher Partridge. Při výběru spolupracovníků se opíral o své četné předchozí zkušenosti: jako hlavní editor několika slovníkových příruček vycházel z dlouholeté spolupráce s předními světovými znalci jednotlivých náboženských tradic a oborů specializované religionistiky.

V úvodní stati Partridge vysvětluje svou pracovní metodu a komentuje strukturu a zaměření příručky. Stručně popisuje dynamiku vzniku, růstu, konsolidace a případně zániku nových náboženských hnutí, podává pracovní definice klíčových pojmů (nové náboženství, alternativní spiritualita, kult, sekta). Upřesňuje také, která hnutí jsou v předkládané publikaci považována za „nová" a jaké důvody stojí v pozadí výběru a řazení jednotlivých hesel. Partridge také představuje dva standardní způsoby členění nepřehledného množství rozmanitých fenoménů v oblasti nové religiozity, ukazuje zároveň slabiny a meze každé zvolené typologie a kategorizace.

Předkládaná encyklopedie nechce být antikultovní, protisektářskou či (jak se v českém prostředí říká) sektobijeckou knihou. Má poskytnout solidní informace zainteresovaným laikům, její dikce je tedy popisná, nikoli hodnotící. Má sloužit jako průvodce po pestrém světě nových náboženských hnutí, má ovšem zároveň zajišťovat „ochranu spotřebitele" v široké a místy až chaoticky rozmanité nabídce nových náboženských hnutí. Nejde v žádném případě o zaujatou diskvalifikaci či rozhněvanou kritiku těchto hnutí. Autoři encyklopedie se snaží poskytnout orientaci duchovně hledajícím současníkům, dát jim takříkajíc do ruky mapu a kompas, aby se v záplavě marketingových strategií na soudobém náboženském tržišti neztratili. I proto nejsou jednotlivá hesla encyklopedie řazena abecedně. Jednotlivá hnutí jsou pro snadnější orientaci seskupena do rozsáhlých kapitol podle světových náboženství, v nichž mají své kořeny. Každá takováto kapitola je uvedena stručným pojednáním o dějinách a základních věroučných a etických principech dané tradice. V rámci jednotlivých kapitol jsou pak hesla řazena podle časové osy.

Příručka je zároveň psána populárním, přístupným jazykem, je určena široké veřejnosti, nikoli pouze úzkému okruhu odborníků. (Jazykovou a stylistickou přístupnost úspěšně zachovává i český překlad, pořízený týmem překladatelů v čele se Zdeňkem Vojtíškem.) Při výběru zpracovávaných hesel se autoři řídili následujícími hledisky: vzhledem k tomu, že pro nesčíslné množství nových náboženských hnutí bylo nutné provádět řízenou selekci, dostala přednost zejména početnější a vlivnější hnutí a také hnutí, která dosud nebyla dobře zmapována a po jejich odborném představení je vzrůstající poptávka. Vedle hesel věnovaných jednotlivým hnutím nabízí encyklopedie několik průřezových článků, které prezentují základní charakteristické rysy širších skupin nových náboženských hnutí, dále jsou v příručce zahrnuty tématicky zaměřené články, které pojednávají buď o důležitých obecných rysech některých skupin, nebo o typických věroučných předpokladech a polemikách.

Encyklopedie nových náboženství je velmi bohatě ilustrována, české vydání přesně odpovídá obrazové a grafické podobě anglického originálu. Kniha je vytištěna na kvalitním křídovém papíře. Domnívám se, že tato příručka skvěle doplňuje nedávno vydanou Encyklopedii náboženských směrů v České republice (Z. Vojtíšek, Portál 2004), jejíž údaje zasazuje do širších, globálních souvislostí. Přestože je Encyklopedie nových náboženství v originále dílem několika desítek autorů (a také tým překladatelů byl poměrně početný), působí kniha velmi uceleným dojmem a splňuje vrchovatou měrou to, co hlavní editor v předmluvě slibuje. ■

Pavel Hošek

BRAINWASHING – VYMÝVÁNÍ MOZKU

Kathleen Taylorová: ***Brainwashing: manipulace s myšlením***. Přeložila Kateřina Bodnárová. NLN, Praha 2006, 423 stran. ISBN 80-7106-773-3. Originál vyšel roku 2004 jako *Brainwashing, the Science of Thougt Control*).

Letos vychází český překlad teprve dva roky staré publikace britské badatelky Kathleen Taylorové *Brainwashing*.

Styl knihy je populárně naučný. Ovšem vzhledem k tématu, o kterém se v česky vydávané literatuře zatím mnoho nedozvíme, bude publikace zajímavá i pro odborníka. Autorka rozebírá vznik (etymologii a význam) slova „brainwashing", pokusy kolegů vytvořit pojem a hodnotící kritéria či jakési

inzerce

identifikační znaky „brainwashingu“. Uvádí známé případy vymývání mozku, které vesměs přebírá ze starších děl na tuto problematiku specializovaných autorů (jsou to zejména A. W. Scheflin, E. M. Opton, Robert Lifton či Edward Hunter, tvůrce termínu „brainwashing“). A tak se čtenář může seznámit s případy Patty Hearstové, otce Francise Lucy, otce Simona, Mansonovy sekty, sekty Jima Jonese (masakr v Jonestownu), či například se základním popisem fiktivního pokusu o kontrolu mysli ze strany státu v románu George Orwella 1984. Poměrně podrobně se v knize rozebírá osm znaků „reformy smýšlení“ v totalitních státech podle Roberta Liftona. Nechybí samozřejmě ani Milgramův experiment a stručná charakteristika zástupného stavu sociálního vědomí jako stavu vykonavatele instrukcí v kontrastu vůči autonomnímu stavu individua. Autorka dále zmiňuje i práce Daniela Schactera, Leona Festingera, Antonia Damasia či Stanleyho Schachtera a Jerome Singera. Čtenáři je srozumitelně vysvětlena relevantní terminologie (tedy například pojmy kognitivní síť, kognitivní disonance, bdělé vědomí etc.). Velmi zdařilé jsou sociálně kritické a kulturně kritické pasáže. Za pozornost stojí zejména nástin tzv. antipsychiatrie a Foucaultovy kritiky kontrolujícího etatismu, rozbor ideologického pozadí vzniku samotného pojmu „brainwashing“ v USA padesátých let či úvahy o vlivu kulturních daností na sebepojetí individua v euroamerické civilizaci.

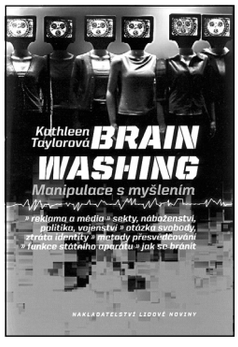

Hlavní slabinou publikace jsou příliš zbytnělé exkurzy o stavbě a funkci mozku. Čtenář musí nejprve absolvovat více než dvacetistránkový výklad o prefrontální kůře, aby lépe porozuměl schopnosti člověka zastavit se a přemýšlet, když je někým manipulován. Přitom právě tuto schopnost lze v rámci psychologie vysvětlit mnohem lépe než za pomoci neurobiologie. Výklady o stavbě mozku a funkci neuronů působí v celkové struktuře knihy jako postradatelný doplněk, který s hlavním tématem souvisí jen okrajově. Zároveň autorka nevysvětluje rozdíl mezi neurobiologickou dimenzí a dimenzí psychologickou. Kognitivní síť se tu setkává s amygdalou, jako by šlo o dva jevy z téhož modu reality. To se odráží v úvahách o sporu mezi determinismem a indeterminismem. Příslušné statě sugerují možnost rozhodnout o existenci svobodné vůle jen na základě výzkumu mozku. (Roger Sperry takovou představu přirovnává k pokusu odvodit pohyb kola z vlastností atomů a molekul, které tvoří jeho hmotu.) Také je škoda, že nakladatel nesděluje nic bližšího o osobě autorky. Z formulace „vědecká pracovnice na katedře fyziologie“ (na přebalu knihy) není zřejmé ani její původní vzdělání (lékařství, psychologie, biologie?).

Tyto a jiné nedostatky jsou však jen málo citelné. Jako celek je text originální, korektní a čtivý. Kniha je opatřena seriózním poznámkovým aparátem a bohatým seznamem literatury (okolo tří set titulů). Nechybí ani přehledný slovníček nejdůležitějších pojmů a podrobný rejstřík. Kathleen Taylorová se u nás pravděpodobně dočká i dalších překladů.

■

Pavel Dušek

Život je svatý - Svědkové Jehovovi a otázka krve

Odmítavý postoj svědků Jehovových k transfúzím krve je jednou z hlavních příčin všeobecně negativního vnímání této skupiny. Řada svědků Jehovových o otázce krevní transfúze raději nechce přemýšlet. Vytěsňují ji ze své mysli, chlácholí se zprávami o bezkrevní medicíně a jejích úspěších a doufají, že naleznou lékaře, který vyřeší jakoukoliv situaci bez použití krve.

Kniha, kterou vydalo Nakladatelství L. Marek roku 2006, předkládá historická fakta o formování nauky o zákazu transfúzí krve mezi svědky Jehovovými, zamýšlí se nad otázkami morálky, etiky a svědomí, popisuje, jaké pokroky dosáhla transfúzní medicína a předkládá skutečné příběhy lidí, v jejichž životě sehrálo řešení otázky krve důležitou a mnohdy dramatickou roli. Autory jednotlivých kapitol jsou současní i exkomunikovaní svědkové Jehovovi, psycholog, teologové, manažerka pro dárcovství krve a další.

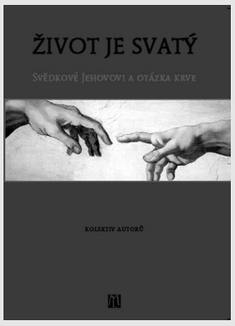

inzerce

⇨ *Dokončení článku „Konce a začátky v náboženstvích světa“ ze stran 110-111.*

Poznámky

1 Systematický výklad hinduistické tradice ohledně samsáry a vysvobození: KNIPE, David M.: *Hinduismus. Experimenty s posvátnem,* Prostor, Praha 1997, po sobě následující kapitoly *„Recyklace“ vesmíru* a *Pohlcování vesmíru,* s. 132-157.

2 Stručný přehledný výklad buddhistického pojetí: LESTER, Robert C.: *Buddhismus. Cesta k osvícení,* Prostor, Praha 1997, zejm. kapitoly *Svět podle karmického zákona* (s. 76-79) a část kapitoly *Dharma* (s. 95-97).

3 Chápání vztahu dvou principů, světleného a temného, se historicky vyvíjelo, a v různých odborných textech je bohužel uváděno různě. Z dostupné literatury k indické verzi zoroastrismu velmi stručný, a proto nekompletní příspěvek MARKOVÁ, Dagmar a KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka: *Pársismus* ve skriptu kol.: *Základy asijských náboženství I.,* Karolinum, Praha 2004, s. 169-172; neobvykle přehledně etapy rozvoje zoroastrovské eschatologie uvedeny v internetové encyklopedii *Wikipedia* on line http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page, v rozsáhlé studii *Zoroastrism.*

4 Přehledně o noemovské smlouvě, jež je Židy chápána jako závazná pro ostatní národy, v internetové encyklopedii *Wikipedia* on line http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page, v hesle *Noachide Laws.*

5 Stručné představení přesvědčení judaismu o posledních věcech: BRESLAUER, S. Daniel: *Eschatologie. Židovské pojetí,* článek v publikaci kol.: *Slovník Židovsko-křesťanského dialogu,* OIKOYMENH, Praha 1994, s. 36-38, zevrubněji v křesťanském teologickém zaměření kol.: *Co by měl každý vědět o židovství,* Kalich, Praha 2000, zejm. ve dvou po sobě následujících kapitolách *Mesiášské očekávání* a *Naděje pro Izraele,* s. 98-106; v židovské náboženské sebeprezentaci v publikaci: NEWMAN, Ja'akov a SIVAN, Gavri'el: *Judaismus od A do Z. Slovník pojmů a termínů,* Sefer, Praha 1992, zejm. stručná hesla *Mesiáš* (s. 113-114), *Nešama* (s. 127), kde autoři pokládají *nefeš* a *ruach* za synonyma tohoto termínu; dále hesla *Odměna a trest* (s. 131) a *Posmrtný život* (s. 146).

6 Současná oficiální doktrína římskokatolické církve o odpustcích podle čtyřstránkového separátu pod názvem *Odpustky* (bez uvedení bibliografických údajů); publikace obsahuje český překlad apoštolské konstituce *Indulgentiarum doctrina* papeže Pavla VI. z 1. 1. 1967. Text má pocházet ze seriální publikace *Enchiridion indulgentiarum* z 29. 6. 1968 (vydává Paenitentiaria apostolica, Vatikán); oficiální znění on line http://www.vatican.va, kde ji lze vyhledat ve světových jazycích pod jejím zde uvedeným latinským názvem.

7 Je to pojetí odvozené od praxe v Římské říši, že totiž kdo chtěl osvobodit otroka, koupil jej od současného majitele a hned propustil. To se nazývalo *vykoupení* (*redemptio*).

8 První list Korintským 15, 28; všechny biblické odkazy zde se vztahují k Českému ekumenickému překladu

9 Efezským 4, 10.

10 Zjevení Janovo 21, 9-27.

11 Druhý list Petrův 1, 4.

12 Společné prvky křesťanských vyznání ohledně posledních věcí: SCHÜTTE, Heinz: *Ekumenický katechismus I. Víra všech křesťanů.* Vyšehrad, Praha 1999, kapitola 9 *Očekáváme vzkříšení mrtvých a život budoucího věku* (s. 199-214) obsahuje odkazy na prameny jednotlivých konfesí.

13 Krátké, hutné popularizující odborné pojednání tématu KROPÁČEK, Luboš: *Duchovní cesty islámu,* Vyšehrad, Praha 1993, kapitola *Eschatologie,* s. 82-85.

Doc. ThDr. **Ivan O. Štampach** (*1946) je vedoucím Katedry religionistiky a filosofie na Fakultě filozofické Univerzity Pardubice.

V rámečku „Spor mystických škol" v časopise Dingir 9 (1), 2006, na str. 10, je zmíněno nakladatelství Avatar, které - kromě jiného - rozvíjí dědictví mystiků Míly a Eduarda Tomášových. Mgr. Martin Pařík, který v nakladatelství a knihkupectví Avatar působí 15 let a jako redaktor se podílí na vydávání knih s duchovní tematikou, zaslal následující úvahu.

NASTAVIT DRUHOU LÍC, ČI VYPRÁSKAT KUPČÍKY?

Je známo, že posvátné duchovní spisy různých národů (Bible, Korán, Talmud, Bhagavadgíta, Buddhovy rozpravy aj.) obsahují několik významových vrstev a nabízejí více úrovní výkladu. Jejich protagonisté (Ježíš, Mohammed, Buddha Gautama, ale třeba též Ramana Maharši) pak mohou na někoho působit nekonzistentně či rozporuplně ve svých výrocích nebo činech. A tak si kupříkladu na správnou interpretaci Bible křesťanů a působení Ježíše Nazaretského činí nárok sektář i sektolog, nevzdělaný prosťáček i fundovaný teolog, praktikující katolík i protestant, umělec i mystik.

Někdy jsou polemiky o správném chápání textů plodné, názory zúčastněných se tříbí, nauka se tzv. obrušuje. Jindy přinášejí svár, rozdmýchávají intoleranci a nenávist.

Čím to, že tato svatá díla začasté neskýtají jednoznačná pojetí? Důvod je, zdá se, velmi prostý. Protože lidé se nenacházejí na stejné kulturní, etické či duchovní úrovni. Mistr, jako byl Ježíš, jistě promlouval jinak ke svým nejbližším, nejzasvěcenějším učedníkům, jinak k masám, jinak k farizeům. Nečinil tak proto, že by existovalo více pravd, nýbrž proto, že dovedl vycítit vnitřní úroveň posluchačů a podle toho upravil svůj výklad. Stěží by negramotný pasáček vepřů porozuměl hlubokým ezoterním mystériím, zatímco duchovně vyzrálý adept již dávno přijal podstatné aspekty mudrcova učení za své. Dá se říci, že vrstevnatost Bible je velikým požehnáním pro upřímné zájemce - jak pro ty, kteří dualismus vztahu člověk - Bůh nejsou prozatím připraveni překlenout či rozpustit, tak i pro mystiky, jimž je platforma duplicity řekněme příliš těsnou. Babička pravidelně navštěvující chrám Boží a klanějící se svatým ikonám či plastikám mučedníků asi sotva naladí svou vnímavost na subtilní kázání mistra Eckharta, výjimečného křesťanského mystika a vykladače Ježíšova učení. Když duchovní monista a introspektivní filosof vyhledává biblické pasáže o jednotě Otce a Syna, o sjednocující lásce k bližnímu, méně zanícený student Písma si např. láme hlavu, zda nastavit svým nepřátelům i druhou líc, či obrazně řečeno uchopit bič a vypráskat je. Zda se postavit zlu - přesněji řečeno tomu, co sám za zlo považuje, - nebo si nechat „dělat na hlavu". Uniformní řešení tohoto dilematu zjevně neexistuje. Podobných zdánlivých rozporů by se našlo více. Naštěstí jde o antinomie nereálné, neboť je v moci každého člověka nazřít je moudře, harmonicky, jestliže se vážně a pokorně s prosbou o pochopení a vedení obrátí do svého nitra - k Bohu. Řešení tohoto problému se bude lišit případ od případu a vzejde ze schopnosti dotyčného sjednotit se s Boží vůlí a konat v souladu s ní. To je ale skutečně vrcholné, málokomu dostupné vědění. Za všech okolností ovšem platí novozákonní „Miluj bližního svého jako sebe samého". Bude-li tedy kritické či obranné počínání člověka motivováno a prostoupeno ryzí, nesobeckou láskou a podpořeno moudrým úsudkem o smysluplnosti odporování zlu, bude mít taková akce pravděpodobně kladný dopad na odpůrce nebo agresora, resp. na obě strany konfliktu. Tehdy je pro něj milostí. Pakliže cítí vůči oponentu zášť či odpor, bude namístě nejprve vyjmout břevno z oka svého a raději trpně, pokorně snášet příkoří, jelikož nenávist plodí zase jen nenávist.

Na Východě a nejen tam se někteří lidé intenzivně modlí tuto vznešenou modlitbu: AŤ JSOU ŠŤASTNY VŠECHNY BYTOSTI. Osvojivše si toto stanovisko, nespatřují v nikom nepřátele. Vyzbrojeni nesobeckou láskou, laskavostí a tolerancí, nahlížejí na vše jako na Boží tvorbu. Je to příklad cesty ke svobodě ducha, oproštěné od předpojatého, dogmatického vnímání litery, příklad cesty žité spásy, cesty vpravdě evangelijní. ■

Martin Pařík

Vážená redakce,
s drzostí sobě vlastní si dovoluji malou poznámku k minulému, tj. 3. číslu Dingiru. Nebýt několika vět v příspěvku pana Štampacha, sotva by čtenář nalezl pro téma důležitý vztah k reformaci. Obšírnější pojednání o ní není třeba vzhledem ke koncepci časopisu čekat. A tak především, rovněž vzhledem k tématu, bych mohl očekávat, že se tam objeví pojednání nebo alespoň něco říkající zmínka o církvích, jako je Českobratrská církev evangelická nebo Jednota bratrská, protože především v prvním případě se jedná o veličinu ve víceméně přímé kontinuitě s českou reformací. Nechci se zde obou církevních organizací přímo zastávat, protože představa jejich religionistického pojednání ve mně vzbuzuje závan jakési pikantnosti, ale čistě věcně se mi zmíněné pomlčení jeví jako výrazná chyba. Tím spíše, že pro prolínání konzervativismu a progresivismu se jedná o zvláště vhodné příklady. Chápu, že zvenku působí dosti „neviditelně" a povědomí historických souvislostí a jejich relevance ve vztahu k současné náboženské situaci vykazuje i mezi vzdělanými lidmi trhliny, a tak prosím neberte tuto poznámku jako peskování. Sám jsem navíc dělal či dělám do periodik, která si nemohou dovolit důslednost ve všech směrech.
S pozdravením **Jiří Hoblík**

DINGIR
časopis o současné náboženské scéně
9. ročník
Číslo 4/2006 vychází 29. prosince 2006.
Vydává DINGIR, s. r. o.,
Černokostelecká 36, 100 00 Praha 10
tel.: 274 820 884
e-mail: dingir@dingir.cz
internet: www.dingir.cz
Šéfredaktor:
Zdeněk Vojtíšek
Redakční rada:
Pavel Hošek, Andrea Hudáková, Martin Kořínek, Jiří Koubek, Miloš Mrázek, Tomáš Novotný, Prokop Remeš, Ivan O. Štampach.
Grafický návrh: Richard Bobůrka
Zlom: Zdeněk Vojtíšek
Osvit: CDS - Petr Jandík
Tisk: VS ČR, Praha 4
Cena: 39,- Kč
Objednávky a urgence:
SEND - předplatné
P. O. Box 141, 140 21 Praha 4
tel: 225 985 225
e-mail: administrace@send.cz
http://www.send.cz
Registrace:
MK ČR 7943 z 30. 3. 1998.
ISSN: 1212-1371

Příspěvky v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce. Příspěvky v této rubrice procházejí jen minimální stylistickou a pravopisnou úpravou.

PROČ DINGIR

Některé starověké jazyky měly zajímavý zvyk, který spočíval v tom, že do psaného textu vkládaly tzv. ideogramy. Byly to značky, které předjímaly vlastnosti následného slova. A tak se např. v klínopisných textech vkládal před každou věc ze dřeva (např. strom, ale i stůl nebo židli) znak pro dřevo. Před rybníky, řeky apod. se vkládal znak pro vodu atd. Podobně existoval i zvláštní znak, který se musel napsat před jméno jakékoli božské bytosti nebo boha. Této značce, upozorňující na božskost toho, co bude následovat, se většinou říká podle starého sumerského označení pro boha, DINGIR. Toto slovo je pak zároveň i pravděpodobně vůbec nejstarším označením pro božskou bytost, jaké známe.

Zajímavé je, že klínový znak, který se jako označení DINGIR používá, je ve skutečnosti obrázkem hvězdy, která představuje směr, k němuž člověk hledí a k němuž se upíná. Znak DINGIR se tak může pro nás stát symbolem jistě nezanedbatelného rozměru lidství, který hledá něco, co ho přesahuje, na čem se může orientovat a k čemu může směřovat. Tato lidská touha nachází nejrozmanitější podoby v nejrůznějších kulturách a sociálních skupinách. A tak i v naší současné společnosti se setkáváme s desítkami nejrůznějších náboženských a pseudonáboženských skupin, jež jsou výrazem tohoto rozměru člověka.

Chtěli bychom se tedy rozhlížet kolem sebe, pozorovat tuto náboženskou scénu a zamýšlet se nad tím, kdo nebo co je DINGIREm těch, kdo se k těmto skupinám hlásí, jak právě jejich DINGIR ovlivňuje jejich život a jaké formy jejich cesta za tímto cílem nabývá. Časopis DINGIR by tak měl pomoci porozumět oblasti, která je od pradávna neodmyslitelnou součástí života lidstva, a přesto zůstává pro mnohé nezmapovanou krajinou.

tn

Libor Hejtmánek a Pavel Brndiar, představitelé 1. Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy na semináři Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů 9. 11. 2006. Foto: Jaroslav Hynek.

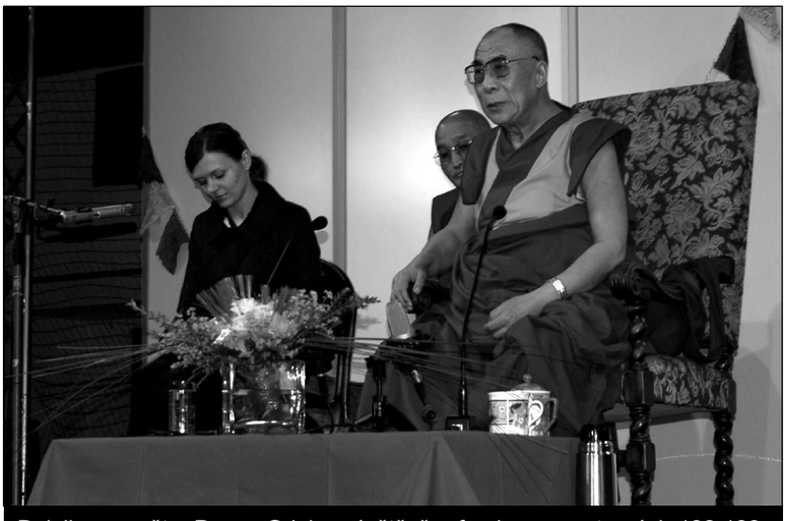

Dalajlama opět v Praze. O jeho návštěvě referujeme na stranách 138-139. Foto: Viktor Mácha.

POZVÁNÍ A KONTAKTY

Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, Husníkova 2075 (budova Fakulty humanitních studií UK), 158 00 Praha 13, **návštěvní hodiny** v úterý a ve čtvrtek od 15,30 do 17,30, e-mail: info@sekty.cz, http://www.sekty.cz, telefon 257 31 46 46. Data ani témata pravidelných **seminářů** této Společnosti dosud nebyla stanovena; informujte se, prosím, prostřednictvím výše uvedených způsobů kontaktu.

Na titulní straně: výřez z propagačního letáku náboženské společnosti Rodina, distribuovaného v Praze na začátku 90. let minulého století.

Na protější straně obraz druhého příchodu Krista, výukový materiál Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Pod číslem 445 je prezentován také na stránkách http://www.vesmirni-lide.cz.

Ulf Ekman, zakladatel církve Slovo života ve Švédsku a inspirátor stejnojmenné církve u nás, byl v říjnu na návštěvě v Brně. Více na stranách 120-121. Foto: Petr Hloušek, deník Právo.

⇨ *Dokončení článku ze stran 124-126.*

Závěr

Tento stručný přehled vědomě pominul desítky důležitých a zajímavých mileniálních hnutí ve všech částech světa. Ani zmíněna nebyla např. mileniální nativistická hnutí nebo bohatý svazek náboženské ufologie, který obsahuje silné mileniální motivy snad ve všech svých částech. I z tohoto neúplného přehledu je ale patrné, jak velkou roli hrál a hraje milenialismus nejen v oblasti duchovního života, ale i ve světových dějinách. ■

Poznámky

1 Obě slova jsou odvozena od číslovky „tisíc" (první z latiny, druhé z řečtiny), a odkazují tak k představě tisíciletí Kristovy vlády na základě slov z poslední knihy křesťanské Bible (Zjevení) 20,1-6.

2 Odborná literatura o milenialismu je velmi rozsáhlá. Bibliografické zpracování starších děl poskytuje DANIELS, T., *Millennialism. An International Bibliography,* Garland 1992.

3 Richard Landes dokonce slovy „zde na zemi" milenialismus vymezuje. – LANDES, R., Millenialism, in: LEWIS, J. R. (ed.), *The Oxford Handbook of New Religious Movements,* Oxford University Prass 2004, str. 333.

4 Typologii milenialismu obsahuje např. kapitola WESSINGER, C., Millennialism With and Without Mayhem, in: ROBBINS, T., PALMER, S. J. (eds.), *Millenium, Messiahs, and Mayham,* Routledge 1997, str. 47-59. Jemnější typologii nabízí LANDES, R., Millenialism, in: LEWIS, J. R. (ed.), *The Oxford Handbook...* str. 345-349.

5 Např. heslo „Ancient Word" Jamese D. Tabora v: LANDES, R. A. (ed.) *Encyclopedia of Millennialism and Millennial Movements,* Routledge, 2000, str. 17-20.

6 Více viz ELIADE, M., *Dějiny náboženského myšlení I.,* Oikúmené 1995, str. 284-311.

7 Izajáš, 2., 11. a 12. kapitola.

8 Izajáš, 42., 49.-53. kapitola.

9 Stručně o pojetí mesiáše píše Marc Angel v hesle „Mesiáš" v KLENICKI, L., WIGODER, G. (eds.), *Slovník židovsko-křesťanského dialogu,* Oikúmené 1994, str. 77-79.

10 12. článek zní: „Věřím celým srdcem, že Mesiáš přijde, a přestože se svým příchodem otálí, budu ho čekat každý den."

11 Velmi dobrý přehled křesťanského milenialismu poskytuje HUNT, S. (ed.), *Christian Millenarianism. From the Early Church to Waco,* Hurst & Company 2001.

12 Příkladem může být Petrovo kázání v Jeruzalémě: „On (Ježíš, Mesiáš) zůstane v nebi až do chvíle, kdy bude všechno nové..." (Skutky 3,21)

13 Vývoj v postojích prvních křesťanských generací je snad možné odvodit i ze samotného Nového zákona. První list Pavla Tesalonickým ze začátku 50. let je velmi entusiastický ve svém bezprostředním mileniálním očekávání (v části 4,13-5,11), Druhý list Tesalonickým, psaný snad Pavlovými žáky až na konci století, naopak před neuváženým entusiasmem varuje (2,1-12).

14 Zvaný též premilenialismus.

15 Zvaný též postmilenialismus.

16 Více v LAMBERT, M., *Středověká hereze*, Argo 2000, str. 285-295.

17 Typické bylo vzbouření anabaptistů v Münsteru, populárně popsané v knize: VLNAS, V., *Novokřtěnci v Münsteru,* Nakladatelství Lidové noviny 2002.

18 Viz též MRÁZEK, M., Americký svatý experiment, *Dingir* 9 (2), 2006, str. 44-48.

19 Podle tohoto konceptu (založeného na slovech 1. listu Tesalonickým 4,17 a dalších místech Nového zákona) Kristus při svém druhém příchodu nejprve „vytrhne" křesťany, kteří tak (alespoň do určité míry) nebudou muset trpět v závěrečných katastrofických světových událostech.

20 Křesťanským sionismem se rozumí koncept, který jako podmínku druhého příchodu Krista stanovuje návrat Židů do jejich historické vlasti v Palestině. Tento koncept je v protestantismu živý již od reformace, ale zvláštní síly nabyl v souvislosti s šířením dispensacionalismu v 19. století.

21 O několika z nich: VOJTÍŠEK, Z., Tři komunitní experimenty, *Dingir* 9 (2), 2006, str. 58-60.

22 Apokalyptická rétorika charakterizuje např. hnutí Earth First!, které má odbočku i u nás. Prezentuje se na internetové adrese http://zemepredevsim.ecn.cz.

23 Např. slavný anglický mág Aleister Crowley (1875-1947) zasadil vznik nového, Hórova eónu do roku 1904. Více viz CROWLEY, A., *Liber Al vel Legis*, Horus 1997.

24 Milenialismus hnutí Nového věku je reflektován v tématu „New Age" časopisu *Dingir* 6 (2), 2003.

25 Podrobněji v VOJTÍŠEK, Z., Millennial Expectations in the Grail Movement, *Nova Religio* 9 (3), 2006, str. 61-79.

26 Přehled podává KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu,* Vyšehrad 1993, str. 177-207.

27 Bhagavadgíta, 4,7-8 v překladu Rudolfa Janíčka.

28 Více viz VOJTÍŠEK, Z., Osvícení pro celý svět, *Dingir* 7 (4), 2004, str. 115-116.

29 Více v rozsáhlé studii BĚLKA, L., *Buddhistická eschatologie. Šambhalský mýtus,* Masarykova univerzita 2004.

30 Více viz VOJTÍŠEK, Z., Spirála krizí a násilí, *Dingir* 8 (1), 2005, str. 6-8, a týž, Spirála divů a nároků, *Dingir* 8 (2), 2005, str. 47-49.